

TMMOB

Gıda Mühendisleri Odası- Kimya Mühendisleri Odası- Ziraat Mühendisleri Odası

DÜNYA GIDA GÜNÜ 2014 SEMPOZYUMU

**“Aile Çiftçiliği: Dünyayı
Besle, Yeryüzünü Önemse”**

18 Ekim 2014

ISBN- 978-605-01-0763-0

HAZIRLAYANLAR

TMMOB GIDA MÜHENDİSLERİ ODASI

Meşrutiyet Cad. No:22/13 Kızılay Çankaya - ANKARA

Tel: 0 (312) 418 28 26 Faks: 0 (312) 418 28 43

www.gidamo.org.tr gidamo@gidamo.org.tr

TMMOB KİMYA MÜHENDİSLERİ ODASI

Selanik Cad. Çamlı Apt. No:17/14

Kızılay-ANKARA

Tel: 0 (312) 417 65 20 Faks: 0 (312) 417 35 63

www.kmo.org.tr kmo@kmo.org.tr

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

Karanfil Sk. 28/18 Kızılay / ANKARA

TEL: 444 1 966 FAKS: (0312) 418 51 98

www.zmo.org.tr zmo@zmo.org.tr

YAYINA HAZIRLAYANLAR

Bahar TANRISEVER (ZMO)-Figen KURAL (ZMO)

BASIM

Özdoğan Matbaa Yayın Hed. Eşya San. Tic. Ltd. Şti.

Matbaacılar Sitesi 558. Sokak No:29 İvedik OSB

Yenimahalle ANKARA

TEL: (0312) 395 85 00

500 Adet Basılmıştır. Ekim 2015

İÇİNDEKİLER

AÇILIŞ KONUŞMALARI	5
<i>Özden GÜNGÖR</i>	<i>7</i>
<i>Mehmet SOĞANCI</i>	<i>9</i>
<i>Yuriko SHOJI</i>	<i>13</i>
<i>Doç. Dr. Gökhan GÜNAYDIN</i>	<i>17</i>
1. OTURUM:	
“TÜRKİYE’NİN GIDA GÜVENCESİ VE TARIMSAL ÜRETİM SÜRECİ”	21
<i>TÜRKİYE’DE TARIM POLİTİKASI VE GIDA ÜRETİMİ</i>	<i>23</i>
<i>TARIM SEKTÖRÜNÜN EKONOMİK GÖRÜNÜMÜ</i>	<i>29</i>
<i>GIDA GÜVENCESİ, YOKSULLUK VE GIDAYA HAKÇA ULAŞIM</i>	<i>33</i>
TARTIŞMA BÖLÜMÜ	38
2. OTURUM: “YOKSULLUKLA MÜCADELEDE AİLE ÇİFTÇİLİĞİ”	39
<i>DÜNYA GIDA KRİZİ VE TARIM POLİTİKALARINDA PERSPEKTİFLER</i>	<i>41</i>
<i>KAMUNUN AİLE ÇİFTÇİLİĞİ FAALİYETLERİ</i>	<i>47</i>
<i>YOKSULLUKLA MÜCADELEDE AİLE ÇİFTÇİLİĞİ GEREKSİNİMİ</i>	<i>53</i>
TARTIŞMA BÖLÜMÜ	59
3. OTURUM: PANEL: “GIDALARIMIZ GÜVENİLİR Mİ?”	69

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

Özden GÜNGÖR

**TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Genel Başkanı
(GIDAMO, KMO ve ZMO adına ortak konuşma)**

Saygıdeğer milletvekillerim, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın temsilcisi, FAO temsilcisi, TMMOB Başkanı, Odalarımızın çok değerli Başkan ve Yönetim Kurulu üyeleri, saygıdeğer katılımcılar, Dünya Gıda Günü Sempozyumumuza hoş geldiniz.

Bilindiği gibi Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü FAO, 1979 yılında almış olduğu bir kararla kuruluş yıldönümü olan 16 Ekimi, Dünya Gıda Günü olarak ilan etmiştir. O yıldan sonraki yıllarda da değişik temalarla kutlanmaya devam edilmiştir.

Kutlamaların yapıldığı her yıl, bir sonraki yıl dünyada açlığın ve yoksulluğun bitirileceği müjdelense de, üzülerken belirtmek gerekirse, bu düşünce sadece bir dilek olarak kalmıştır. Her yıl silah ticaretine trilyonlarca dolar harcanırken, gerçek anlamda açlık ve yoksullukla mücadele edilmemesi sonucunda, bugün itibarıyla 805 milyon insanın aç, 3 milyar insanın yoksulluk sınırında olduğu, 700 milyon insanın da içme suyuna erişemediği bir dünyada yaşamaktayız. Bir yanda açlık ve yetersiz beslenme ile can pahasına mücadele sürerken, diğer yanda aşırı kilo ve obezite sorunlarının artması dünyanın temel çelişkisidir.

Dünyada onca çabaya karşın açlık ve yoksulluğun önlenememesi, mutlak suretle tartışılması ve çare bulunması gereken bir unsurdur. 1980 sonrası süreçte küreselleşmeyle beraber uygulanan neoliberal politikalar ve devletin ekonomiden çekildiği serbest piyasa düzeni, çokuluslu şirketlerin etkinliklerini gün geçtikçe arttırmalarına neden olmuştur. Emek karşıtı politikalar, kırsal kesimde üretim faaliyetinde bulunan insanları topraklarından uzaklaştırmış, daha çok üretim artışı yapılacağı algısıyla endüstriyel tarım dayatılmıştır. Ancak gelinen nokta göstermiştir ki, bu politika yanlışlıkları beraberinde gıdanın bir hegomanya

Dünya Gıda Günü 2014

aracı olarak kullanılmasının önünü açmıştır. Kırsalda yaşayan insanların şehirlere hızlı ve kontrolsüz göçü, çarpık kentleşme, kent kültürlerinin ortadan kaldırılması ve güvenlik gibi sorunlara neden olmuştur.

Hükümetlerin yoksulluğu ortadan kaldırmak için uyguladıkları göstermelik politikalar ise kolay yönetilebilir topluluklar yaratmış, 21. yüzyılda adeta çağdaş kölelik sistemi kurulmuştur.

Ülkemizin uyguladığı gıda ve tarım politikaları da, açlık ve yoksulluğu ortadan kaldırmada yetersiz kalmıştır. Örneğin son 10 yılda uygulanan politikaları sonuçları açısından irdelersek; tarımda birkaç ürün dışında anlamlı üretim artışları olmamış, hatta geriye gidişler yaşanmıştır. Üretim yetersizliği ithalat ile kapatılmaya çalışılmış, ancak bu seçenek sektörde bir rahatlama sağlamadığı gibi gıda fiyatlarındaki artışı da durduramamıştır. 2014 yılında gıda fiyatlarının ortalama enflasyonun üzerinde, %15,19 olarak gerçekleşmesi uygulanan politikaların yanlışlığını bir kez daha ortaya koymaktadır. Tüketicinin gıdaya erişimi giderek zorlaşırken, sektördeki özelleştirme girişimleri, gıda güvenilirliğini tehdit eden uygulamalar ve ilgili meslek örgütleri, kurum ve kuruluşların görüşü alınmadan yapılan hukuki düzenlemeler yaşanan sıkıntıları daha da artırmaktadır.

Sayın konuklar, FAO bu yılki Gıda Günü'nde “Dünyayı besle, yeryüzünü önemse” sloganı ile “Aile Çiftçiliğini” ön plana çıkartma kararı almıştır. Bu tema çerçevesinde düzenlenecek etkinlikler ile çiftçi aileleri ve küçük ölçekli çiftçiliğe dikkat çekilerek, aile çiftçiliğinin sürdürülebilirlik ve kırsal kalkınmanın etkin bir parçası olduğunun gösterilmesi amaçlanmaktadır. Dünyada ve ülkemizde bu yaklaşımı temel alacak politikaların ortaya konulması, açlık ve yoksullukla mücadelede önemli bir adım olacaktır. Unutulmamalıdır ki; İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde de belirtildiği gibi insanların temel gereksinimi olan gıdanın eşit ve adil dağıtılmadığı bir dünya güvenli değildir!

Sizleri Gıda, Kimya ve Ziraat Mühendisleri adına saygıyla selamlarken, tüm katılımcılara bizleri yalnız bırakmadıkları için teşekkür ediyorum.

Saygılarımla...

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

Mehmet SOĞANCI
TMMOB Genel Başkanı

Değerli Konuklar,

Sevgili Arkadaşlar,

Hepinizi TMMOB Yönetim Kurulu adına sevgiyle, saygıyla, dostlukla selamlıyorum.

Sevgili Arkadaşlar,

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO)'nın kuruluş yıldönümü nedeniyle her yıl 16 Ekim Dünya Gıda Günü olarak kutlanmaktadır. Bugünün gerçek anlamda bayram olarak kutlanması ancak herkesin güvenilir ve yeterli gıdaya ulaşabilmesiyle sağlanabilecektir.

TMMOB ve odaları her zaman olduğu gibi bugün de uyarı ve bilgilendirme görevini yerine getirmekte, düzenlenen etkinliklerle bilgi birikimini kamuoyuyla paylaşmaktadır. Gıda, Kimya ve Ziraat Mühendisleri Odamızın her yıl birlikte Dünya Gıda Günü etkinlikleri çerçevesinde düzenledikleri sempozyumun bu yılki teması “Aile Çiftçiliği, Dünyayı Besle-Yeryüzünü Önemse” olarak belirlenmiş. Öncelikle bu sempozyumun gerçekleşmesinde emeği geçen üç odamızın yöneticilerine, çalışanlarına teşekkür etmek isterim.

Değerli Konuklar

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü FAO'nun 2010 yılı verilerine göre dünyadaki aç nüfus sayısı önceki yıla göre 100 milyonun üzerinde bir artışla bir milyara ulaşmıştır. Sistemin bu şekilde devam etmesi durumunda, bu rakamın önümüzdeki dönemlerde katlanarak artmasından endişe ediliyor.

Açlık sorunu Türkiye açısından da pek olumlu sinyaller vermiyor. Bugün ülkemizde

Dünya Gıda Günü 2014

yirmi milyon insanımız yani nüfusumuzun dörtte bire yakını yeterli gıdaya ulaşamamakta, % 10'a yakın bir kısmı ise açlık tehlikesi ile burun buruna yaşamaktadır.

Açlık tehlikesi bu kadar belirgin iken, Dünya Bankası'nın rakamlarına göre temel gıda fiyatları son dört yılda yüzde 100'e yakın bir artış göstermektedir.

Dünyada yaşanan açlığın ve yetersiz beslenmenin nedeni üretim yetmezliği değil, üretim ve tüketimin adaletli bir şekilde sağlanamamasıdır.

Neden insanlar açlık sınırında ve yeterli gıdaya ulaşamıyor? Çünkü dünyada tarım ve gıda üretimini piyasalaştırarak tekelleşmeyi dayatan kapitalist sistemin ürünü bir gıda emperyalizmi mevcut.

Hemen her alanda olduğu gibi gıda alanında da sayısı 5-10'u geçmeyen çokuluslu şirket tüm dünyada egemendir ve gıda temel besin aracı olmaktan çıkıp bunların rant aracına dönüşmüştür.

Örneğin; bu şirketlerden altı tanesi dünya tahıl ticaretinin yüzde 85'ini, 8 şirket kahve satışlarının yüzde 60'ını kontrol ediyor. Özellikle insanların temel besin ihtiyacı olarak bilinen mısır, pirinç, buğday ve soya gibi gıdaları da hakimiyetleri altına almak için büyük savaşlar veriyorlar.

Bu şirketler veya taşeronları, yüzlerce çeşit ticari marka adı altında kendilerini gizlemekte ve Dünya'nın gıda kontrolünü ellerinde tuttuklarını maskeleymektedir. Tekellerini pekiştirmek için, gerek gelişmiş ülkeler, gerekse IMF, Dünya Ticaret Örgütü, Dünya Bankası gibi kuruluşlar aracılığı ile en acımasız uygulamaları hayata geçirmekten kaçınmıyorlar.

Türkiye'de çıkarılan, Tohumculuk, Toprak ve Tarım, Tarım Sigortaları ve Lisanslı Depoculuk, GDO Yönetmeliği ve özellikle mühendisi üretim sürecinden dışlayan Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Yasası gibi yasalar bunun somut örnekleri olarak ele alınmalıdır.

Ülkemizde tarım ve gıdanın piyasalaştırılması, doğal kaynaklarımızın, sermayenin sınırsız ve kurlarsız kullanımına açılması bu yasalarla hız kazanmıştır.

Gıda alanındaki özelleştirmeler, kamu kurumlarının tasfiyesi veya işlevsizleştirilmesi, KİT'lerin yabancı sermaye veya yerli işbirlikçilerine peşkeş çekilmesi gibi uygulamalarla bir talan süreci devam etmektedir. Bu süreç köylülerimizi olduğu gibi kentlilerimizi de yoksullaştırmakta, halkımızın açlık sınırına hızla yaklaşmasına neden olmaktadır.

Gıda emperyalizminin açlığı körükleyen diğer uygulamaları ise; GDO ve Biyoyakıtlar konusudur.

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

GDO'lar 10 yıla yakın bir süredir Türkiye'ye hiçbir sınırlama getirilmeden girmekte, gıda işletmelerine girdi ve halkın önüne ise besin maddesi olarak konmaktadır. Gıda tekellerinin elinde bulunan bu ürünlerin sayısının 900'ün üzerinde olduğunu belirtilmektedir.

Bizler de diğer tüketiciler gibi her gün biraz daha fazla, yağdan hazır çorbaya, domatesten buğdaya, bebek mamalarından şekerli içeceklerle kadar genetiği değiştirilmiş bu gıdaları tüketmekteyiz. Her gün biraz daha fazla, halkımızın sağlığı tehdit altına girmektedir.

Genetiği ile oynanmış bu ürünler, aynı zamanda ülkemizde 3 bini endemik olmak üzere 13 bin bitki türünü yok etmekte, zenginliği tüm dünya tarafından bilinen Anadolu biyoçeşitliliği, bu nereden geldiği belli olmayan GDO'lu tohumlarca yavaş yavaş tükenmektedir. Kısaca sadece bu günümüz değil, geleceğimiz de bağımlılık altına alınmaktadır.

Biyodizel veya biyoetanol gibi biyoyakıt üretiminde girdi olarak; mısır, soya, şeker pancarı ve temel besin maddesi olarak kullanılan birçok yağlı tohumlu bitki türleri kullanılmaktadır. Özellikle petrol piyasasında ve emtiya fiyatlarındaki spekülasyon artışları, biyoyakıt üretimini kontrolsüz arttırmakta, bu da ülkelerin gıda güvenliğini tehdit etmektedir.

Değerli Konuklar peki biz TMMOB olarak neyi savunuyoruz?

TMMOB olarak; gıdaya ulaşmanın temel bir hak olduğunu görüyor, gıda maddelerinin borsada bir meta olarak ele alınamayacağını düşünüyoruz.

Gıda egemenliği kavramına sahip çıkıyor ve bunu ulusların tarım, hayvancılık, depolama gibi gıda kaynaklarını belirleme ve yönetme hakkı olarak tanımlıyoruz.

Halkımızın herkes gibi sağlıklı, kültürel açıdan uygun ve sürdürülebilir gıdaya ulaşma hakkı olduğunu savunuyoruz.

Yine doğru ve yeterli beslenmede gıdanın çeşitliliğinin önemli olduğunu söylüyor ve bunun da ancak yerli çiftçi, yerel tarım ve yerli üretim ile sağlanabileceğini düşünüyoruz.

Halkların gıda egemenliği hakkı, ellerinden alınamaz, satılamaz ve devredilemez bir haktır. Bu eksende insan yaşamında, besin kaynaklarından yani gıdadan daha önemli bir şeyin olmadığını biliyoruz.

Yoksulluk ve açlığın kader olmadığını söylüyor, açlık ve yoksulluğun; yaşam hakkını ihlal eden, yıkıcı ve insanlık dışı kapitalist sistemin ekonomik adaletsizliğinin bir sonucu olduğunu düşünüyoruz.

Kısacası, gıda egemenliğinin karşısındaki en büyük engelin "Gıda emperyalizmi" olduğunu, dünyanın ve ülkemizin açlıkla mücadelesinin gıda emperyalizmine karşı

Dünya Gıda Günü 2014

durmaktan geçtiğini söylüyoruz.

Ne yapmalı?

IMF ve Dünya Bankası ile Dünya Ticaret Örgütü'nün ülkemiz tarımı ve kırsal yaşam üzerindeki, genel düzenleyici işlem yapma yetkisi kaldırılmalı, her türlü dayatma reddedilmelidir.

Avrupa Birliği kapsamında önerilen “Ortak Tarım ve Gıda Politikası” gibi Türkiye'nin gıda ve tarım sektörünü piyasalaştıran neoliberal yasalar kaldırılmalı, köylü ve tüketiciden yana olan yasalar yürürlüğe sokulmalıdır.

Tarım ve gıda konulu yükseköğretimde, üretici ile mühendisin bağımsız bir tarım-besin modeli altında dayanışma içinde çalışacağı bir zemin yaratılmalı, ülke ihtiyaçlarına göre yerli ekim, yerli üretim ve istihdama yönelik yeniden yapılandırılması sağlanmalıdır.

Gerçekçi öngörüler ile planlamacı, yatırımcı, mühendis ile köylünün omuz omuza çalışacağı bir zemin üzerinde, üretimi yeniden organize eden, üreticiden tüketiciye doğrudan bir beslenme zinciri kuran, emek eksenli ve dayanışmayı arttıracak yeni bir yapı, ülkemiz insanı, ülkemiz tarımı, kırsal hayat ve tüketici sağlığı açısından en acil gereksinimdir.

Sözlerimi bitirirken, bu etkinliği düzenleyen Gıda, Kimya ve Ziraat Mühendisleri Odamıza ve emeği geçen herkese bir kez daha teşekkür ediyor, hepinize saygılar sunuyorum.

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

Yuriko SHOJI
FAO Türkiye Temsilcisi

Sayın Gıda, Kimya ve Ziraat odalarının başkanları, üniversitelerin, uluslararası kuruluşların, sivil toplumun ve özel sektörün seçkin temsilcileri, sevgili meslektaşlarım, bayanlar ve baylar; 2014 Dünya Gıda Günü kutlamasında sizleri selamlamaktan onur duyarım. Bu faaliyete katılımınız, dünyadaki açlığın yok edilmesi için küresel çabalara olan katkılarınızın önemli bir göstergesidir. Bu vizyon, 69 yıl önce FAO’nun kurulmasının başlıca nedenidir. Bu vizyon, ilerlememizi sağlayan bir vizyondur.

Küresel düzeyde açlığa karşı mücadelede önemli gelişmeler kaydedilmesine rağmen, 805 milyon kişi hâlâ yeterli gıdaya ulaşamamaktadır. Bu konuda yapılması gereken çok şey vardır. Bu meseleyi çözmemiz için siyasi kararlılık gerekmektedir.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun 66. oturumunda, 2014 yılı resmen Uluslararası Aile Çiftçiliği Yılı olarak ilan edilmiştir. Bu yıl gerçekleşen Dünya Gıda Günü, aile çiftçiliğinin gıda güvenliği ve sürdürülebilir kalkınmaya olan katkılarını, yani “Aile çiftçiliği dünyayı besler ve yeryüzünü önemser” temasını vurgulamaktadır. Burada temel amaç, açlık ve yoksullukla mücadelede gıda güvenliğinin ve beslenmenin sağlanması, geçim kaynaklarının iyileştirilmesi ve doğal kaynakların yönetimi, çevrenin korunması ve özellikle de kırsal alanlarda sürdürülebilir kalkınma açısından aile çiftçiliğinin önemine dünyanın dikkatini çekerek, aile çiftçiliğini ve küçük ölçekli çiftçiliği öne çıkarmaktır.

2014 Dünya Gıda Günü’nün hedefi, konuyla ilgili eksiklikleri ve fırsatları belirleyerek, daha eşit ve dengeli bir kalkınmayı teşvik etmek, aile çiftçiliğini ulusal gündemlerde tarım, çevre ve sosyal politikaların merkezine oturtmaktır. FAO’nun her yıl yayımladığı Dünyada Gıda ve Tarımın Durumu -SOFA- Raporunun verileri, aile çiftçiliğine yapılan vurgunun önemini doğrulamaktadır.

Dünya Gıda Günü 2014

Dünya üzerindeki 570 milyon çiftliğin 500 milyonu aileler tarafından işletilmektedir. Aile çiftçileri, doğal kaynakların asıl koruyucularıdır. Aile çiftçileri, sektörel olarak dünyanın en büyük işveren grubunu oluşturur ve dünyanın yüzde 80'ini değer olarak üretirler. Çoğunlukla taze gıdanın temel üreticileri olmakla beraber, birlikte süt ürünleri ve kümes hayvancılığı üretiminde de ön sıralardadırlar. Buna rağmen, çoğu aile çiftçisi, özellikle geçimini aile çiftçiliğinden sağlayanların yüzde 70'i, dünyanın gıda güvenliğinden yoksun nüfusun yoğun olduğu kırsal bölgelerde yaşamaktadır. Bu doğru şekilde desteklenirse, aile çiftçilerinin hâlâ büyük bir potansiyeli olduğu anlamına gelmektedir. Bahsettiğim rapor, aynı zamanda sektörün karşılaştığı zorlukları ve bu zorlukların üstesinden gelmek için nasıl birlikte çalışmamız gerektiğini de ortaya koymaktadır.

Son birkaç 10 yılda gıdanın üretiminde, pazarlanmasında ve tüketiminde büyük değişiklikler olmuştur. Aile çiftçiliği ve ona verilen destekler, bu değişen koşullara vereceğimiz cevaplara göre şekillenmelidir. Tarımsal inovasyon, bunu gerçekleştirmek için kilit öneme sahiptir. Aile çiftçileri, kullandıkları yöntemlere; hükümetler, aile çiftçiliğini destekleyen politikalara; üretici birlikleri, aile çiftçilerinin gereksinimlerine uygun programlara yenilik getirmelidir. Araştırma ve yayın kurumları, teknoloji aktararak gerçekleşen araştırma odaklı süreçlerden çok, aile çiftçilerinin kendi yarattığı yeniliklerin gerçekleştirilebileceği ve ödüllendirilebildiği bir yaklaşımı tercih etmelidirler.

Çevresel olarak sürdürülebilir ve sosyal olarak kapsayıcı ekonomik gelişmeyi teşvik ettiğimiz ortak çabamızda, kadınlar ve gençler özel bir dikkati hak ediyor. Gıda sistemindeki yeri henüz tam olarak fark edilmemiş olsa da kadınlar, üretimden pazarlamaya ailelerin yeterli beslenmesinde önemli bir rol oynuyorlar. Aynı zamanda yaşamlarını iyileştirmek için çoğu zaman başka imkânları düşünmek zorunda bırakılan kırsalda yaşayan gençlerin göçünü de engellemeye ihtiyacımız var. Gençlerin kırsalda gelecek imkânlarını bulduğu koşulları yaratmak zorundayız. Bu çabanın içine girişim potansiyellerini açığa çıkaran eğitim programları girilebilir.

Bu veriler doğrultusunda gıda güvenliği, ulusal, uluslararası, kamu, özel ve gönüllü girişimlerin küresel ortaklığı vasıtasıyla sağlanabilir. FAO, gıda ve tarım konularında liderliği sunmaya hazırdır. Binyıl kalkınma hedeflerini gerçekleştirmek için gerekli sürenin sonuna geldiğimiz bugünlerde, sürdürülebilir ve açlığın olmadığı bir gelecek için çalışmaktayız. Aile çiftçileri, verdiğimiz bu çabanın kahramanlarıdır.

Açlık, yetersiz beslenme ve gıda güvenliği karşısında verilen bu ortak mücadeleye katkıda bulunan Türkiye'deki tüm kurum ve kuruluşlar, sivil toplum örgütleri, özel sektör kuruluşları, üniversiteler ve şahıslar da dâhil olmak üzere, ilgili tüm paydaşlara minnettarız. Ayrıca FAO Türkiye ortaklık programı vasıtasıyla gıda güvenliği ve herkes için gıda

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

hedeflerine ulaşılmasında bizlere Orta Asya ülkelerine yardım etme fırsatını tanıyan Türkiye Hükümetine ve Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'na da içten birer teşekkür borçluyuz. Türkiye, FAO'nun bölgedeki en önemli kaynak ortağıdır. Bugünlerde ortaklık anlaşmamızı gözden geçirme, genişletme ve yakın işbirliğimizi daha da ileriye taşıyarak devam etme sürecini yaşıyoruz.

Son olarak, Gıda, Kimya, Ziraat mühendisleri odaları ve üyelerine, açlığa, yetersiz beslenmeye karşı ve gıda güvenliğini sağlamak için yaptıkları katkılar ve Dünya Gıda Günü kutlamalarına gösterdikleri destekten ötürü derin şükranlarımı sunuyorum.

Bir kez daha Dünya Gıda Gününüzü kutluyorum. Bu konuda ortak çaba ve çalışmalarımızın toplumsal bilinci artıracaklarını, dikkatlerin gıda güvenliği konusunda odaklanmasını ve fonların açlık karşısında bu küresel mücadele için seferber edilmesini sağlayacağını umuyorum.

Katılımınız için hepinize teşekkür eder, başarılı ve güzel bir panel geçirmenizi dilerim.

Dünya Gıda Günü 2014

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

Doç. Dr. Gökhan GÜNAYDIN
Cumhuriyet Halk Partisi Ankara Milletvekili

Sevgili milletvekili arkadaşım, FAO'nun Türkiye Temsilcisi ve FAO çalışanı arkadaşlarımız, TMMOB'nin sevgili Başkanı, odalarımızın geçmişte ve şu anda görev yapmakta olan sevgili başkan ve yönetim kurulu üyesi arkadaşlarım, Türkiye'nin aydınlık yüzlü bilim insanları, değerli meslektaşlarım, değerli öğrenci kardeşlerim, sevgili basın emekçileri; hepinizi bu güzel Ankara sabahında sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

FAO, bu dönem gerçekten çok önemli ve çok doğru bir başlık seçmiş, “Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle ve Yeryüzünü Önemse.” Aslında bu 3 sözcük, dünyanın karşı karşıya bulunduğu tarım sorununa iyi bir cevap oluşturuyor.

Söylediklerimizi bir miktar ete kemiğe büründürelim: 7 milyara yaklaşan bir dünya nüfusu var ve bu dünya nüfusu, Kuzey ve Güney diye adeta ikiye ayrılmış durumda. Kuzey, giderek daha az nüfus artışına sahip, ama yüksek teknolojiyle üretiyor. Buna karşılık Güney, hızla nüfusunu artırıyor ve verimliliği çok düşük. Rakamlarla ifade etmek gerekirse, 2030 yılına kadar dünya nüfusunun 1.4 milyar daha artacağından söz ediliyor ve Güney ile Kuzey arasındaki verimlilik farkının 200 katına çıktığından söz ediliyor. İşte burada Kuzeyin şirket tarımını, Güneyin ise giderek yok edilmekte olan aile çiftçiliğini temsil etmekte olduğunu ifade edelim.

Dünyanın bence yaşayan en önemli iktisatçıların biri olan Samir Amin, önümüzdeki çeyrek yüzyıl içerisinde 3 milyar aile çiftçisinin iflas edeceğini ve tasfiyeye uğrayacağını söylüyor. Bu gerçek bize şunu gösteriyor: Dünya, toplam nüfusunu besleyecek kadar üretmeye muhtemelen daha uzun yıllar devam edecek. Ancak biz bugün dahi dünyada 1 milyara yakın insanın açlık sınırının altında yaşamaya çalışmasından söz ediyor isek, gelecekte bu farklılaşma, aç insan sayısını daha da artıracaktır. Şirketler ve onların düzenlemesini gerçekleştiren Dünya Ticaret Örgütü, Dünya Bankası ve IMF, herkes doysun

Dünya Gıda Günü 2014

diye uğraşmıyorlar; efektif talep yaratabilen, yani parası olanlar gıdaya ulaşabilsinler diye uğraşıyorlar. Bu tablonun sürdürülebilir olmadığı açıktır ve yeniden aile çiftçiliğini yaşatan, yükselten, doğayla uyumlu ve insanın gıdaya ulaşmasını en temel hak olarak gören bir dünya düzeni talebinin dile getirilmesi gerekiyor.

İzninizle ve kısaca, bir açış konuşmasının sınırları içerisinde kalarak Türkiye'ye de değinmek isterim.

Sevgili dostlarım; bugün 77 milyon civarında vatandaşımıza bu memlekette topraklarımız gıda sunuyor. Yakın gelecekte, bir çeyrek yüzyıllık zaman dilimi içerisinde Türkiye'nin nüfusunun 100 milyona ulaşacağı söyleniyor. Muhtemelen 100 milyonu geçmeyecek, ama bu sınırlarda uzun süre devam edecek. Ben size bir rakam vereyim, Türkiye'nin kendisini besleyip besleyemediğini çok açık olarak bu rakamdan görelim: Kim ne derse desin, Dünya Ticaret Örgütü'nün istatistikleri gösteriyor ki, Türkiye, tarım ve gıda ithalatına yılda ortalama 25 milyar lira ödemek zorunda kalan bir ülkedir. Türkiye'nin her yıl 4 milyon tona yakın buğday ithal ettiğini biliyor muydunuz? Buğdayı genellikle Ukrayna'dan alıyoruz. Yunanistan'a, Mısır'a pamuk için 1 milyar dolara yakın ithalat parası ödüyoruz. Biz mısırı Amerika Birleşik devletlerinden, soyayı Arjantin'den alıyoruz. Uruguay'dan hayvan getiriyoruz, Bulgaristan'dan kurbanlık koyun getiriyoruz ve Uzak Asya'dan ya da eski Sovyet cumhuriyetlerinden -özellikle Gürcistan'dan- saman ithal ediyoruz.

“Karşılığında ihracat var” denilebilir; ama aslında gıda sektöründe ihracat var. Türkiye, tarımsal hammadde dış ticaretinde net dışa bağımlıdır. Bunun tersini söyleyen insanların ya rakamlarla arası iyi değildir ya da rakamları çarpıtıyorlardır. Keşke kendisine teşekkür edilen Tarım, Gıda ve Hayvancılık Bakanı burada olsaydı da “Bu rakamlar böyle değil” deseydi, biz de Dünya Ticaret Örgütü istatistiklerini koyup tablonun ne olduğunu gösterebilseydik.

Ben burada kaba bir siyasi hesaplama içerisine girme niyetinde değilim, ama şu çok açıktır: Türkiye, bu akıl ve zihniyetle, bu yönetim kapasitesiyle devam ettiği sürece, kendisini net açlık beklemektedir. Şunu söyleyebilirsiniz: “Türkiye’de açlık mı var?” Görünen açlık bence var, ama asıl önemli olan gizli açlık, görünmeyen, yani beslenme açığı...

Sevgili dostlarım; ortalama bir Avrupalının tükettiği kırmızı etin 1/10'unu tükettiğimizi biliyor musunuz? Avrupa'nın yılda ortalama kırmızı et tüketimi 75 kilogramdır, çarpıtılan istatistiklere rağmen bizde 10 kilogram bile değildir. Yunanistan'da ortalama bir Yunan vatandaşı, yılda 20 litre zeytinyağı tüketir, bizim vatandaşımızın ortalaması 2 litre bile değildir. Dünya Süt Günü'nü kutlarız, süte ulaşamayan onbinlerce, yüzbinlerce bebeğimiz var bu memlekette. Dolayısıyla gerçek beslenme rakamlarıyla çıksak, durumun çok daha kötü olduğunu göreceğiz.

Peki, burada FAO'nun öngörüsüyle aile çiftçiliğini, üretimi, verimliliği, beslenme açığını

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

kapatacak bir politik anlayış güdüyor muyuz? Ben adını söyleyerek başlayayım: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı oldu, Bakanlığın adından “Köyüşleri” çıkarıldı. Bu basit bir ad değiştirme değildir. Zaten Bakan da 2-3 gün evvel gıda sanayicileriyle beraber kutladığı 16 Ekim’de diyor ki, “Tarım, köylülüğe bırakılmayacak kadar önemli bir iştir.” Yani sanırsınız, kendisi Paris doğumlu falan...

Arkadaşlar; köylülüğü arkaik, ilkel bir şey olarak tanımlıyorsanız, sizin göreviniz, onu teknolojiyle buluşturmak, onu yatırımla buluşturmak; onun verimliliğini, üretim artışını sağlamaktır. Köylülüğü küçümseyerek, iflas etmesine olanak sağlayarak, yandaşlarınıza yeni iş olanakları açarak Türkiye’yi yönetemezsiniz.

Bakin, içim sızlayarak söylüyorum: Bundan 4-5 yıl evvel 700-800 dönüm alanda buğday üreten ve iflas eden, çeltik deneyen ve ondan da iflas eden, domates üretimini deneyip onu da bırakmak zorunda kalan insan, şu anda çobanlık yapıyor! 65 yaşından sonra ağır vasıta ehliyeti almaya çalışıyor ki, “Acaba bir yerde şoförlük bulabilir miyim?” diye. Bu Türkiye’nin karşı karşıya bulunduğu tabloyu göstermektedir. Başka rakamlar var elimizde, ama şunu söylemekle yetineyim: Son 12 yılda Türkiye’nin işlediği alan büyüklüğü 35 milyon dönüm azalmıştır, yani Türkiye, iki Trakya Bölgesi büyüklüğündeki alanı iç ticaret hadlerinin tarım aleyhine gelişmesi dolayısıyla terk etmek zorunda kalmıştır. Bu devam ettirilemez. Onbinlerce ziraat mühendisi, gıda mühendisi, kimya mühendisi arkadaşımız iş beklemektedir. Mühendisleri gıda sektöründen, üretim sektöründen dışlayan ve bunun yerine gıda güvenliğini hiçe sayan bir anlayış Türkiye’nin gündemine oturtulmuştur. Gıda skandallarını konuşmak için ayrıca panel yapmamız gerekir.

Özetle sevgili dostlarım, Türkiye gibi neolitik devrimin başladığı, tarımın, biyoçeşitliliğin aslında anavatanı olan bir memlekette bu tablodan çok daha farklı bir tabloyu konuşacağımız günler mutlaka gelmelidir.

Ben rahmetli Akın Özdemiş’in bir lafını burada bir kez daha onu saygıyla anarak anımsatmak istiyorum: “İnsanı aç, hayvanı aç, toprağı aç bir memlekette gıda günü kutlanmaz, olsa olsa hesaplaşılır” demişti. Üzerinden 30 yıl geçti, maalesef gerçek değişmedi, hatta tablo daha da ağırlaştı. Biz ne zaman bir araya gelip bu tabloyu Türkiye’nin lehine, emeğin lehine, üreten ve tüketenlerin, milyonlarca yurttaşımızın lehine değiştirmeye çalışırız, bunun için yatırımlarımızı planlarız, bunun için piyasalara kamusal müdahalelerde bulunuruz, o zaman Türkiye, üreticisinden tüketicisine, hak ettiği payı alan bir ülke haline gelir.

Sabah sabah daha iyi şeyler söylemeyi isterdim, ama sabahleyin erkenden kalkıp, kravat takıp, tıraş olup bir araya geliyorsak, herhalde sorumluluğumuz gerçekleri paylaşmak. Bu gerçekler içimizi acıtıyor ise, görevimiz de bunları hep beraber değiştirmeye çalışmak.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Dünya Gıda Günü 2014

1. OTURUM

“TÜRKİYE’NİN GIDA GÜVENCESİ VE TARIMSAL ÜRETİM SÜRECİ”

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ertan ANLI

Ankara Üniversitesi Gıda Mühendisliği Bölümü Başkanı

Değerli katılımcılar; öncelikle bu önemli sempozyumun geleneksel olarak düzenlenmesinde katkıları olan değerli odalarımızı sevgi ve saygıyla selamlıyorum, katılımcılara sevgilerimi ve saygılarımı gönderiyorum.

Benden önceki konuşmacılar, tarım sektörünün Türkiye’de ne hale geldiğini, nasıl bir politikayla nerelere doğru yönlendiğini çok açık, net bir şekilde ifade ettiler. Bugün de önemli bir konuda çok değerli konuşmacılarımız var. Ben de sırasıyla bu değerli konuşmacıları önce size takdim ederek kürsüye davet etmek istiyorum.

Prof. Dr. Gürol Ergin Hocamız, 22 ve 23. dönem Muğla Milletvekili ve Ziraat Mühendisleri Odası’nın önceki dönem Başkanı; Türkiye’de tarım politikası ve gıda üretimi konusunda kendisini dinlemeye gayret edeceğiz.

Prof. Dr. Haydar Şengül, Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü Öğretim Üyesi; bize tarım sektörünün ekonomik görünümü konusunda bilgiler aktaracak.

Prof. Dr. Hayri Kozanoğlu, endüstri mühendisi, yazar; gıda güvencesi, yoksulluk ve gıdaya hakça ulaşım konusunda bize değerli bilgilerini aktaracak. Öncelikle sözü Sayın Hocamız Prof. Dr. Gürol Ergin Hocamıza tevdi ediyorum.

Buyurun Hocam.

Dünya Gıda Günü 2014

TÜRKİYE’DE TARIM POLİTİKASI VE GIDA ÜRETİMİ

Prof. Dr. GÜROL ERGİN

22 ve 23. Dönem Muğla Milletvekili/ZMO Önceki Dönem Başkanı

Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli milletvekillerimiz, kimya mühendisleri, gıda mühendisleri ve ziraat mühendisleri odalarımızın saygıdeğer şimdiki ve önceki başkanları, çok değerli öğretim üyesi arkadaşlarım, çok değerli mühendis meslektaşlarım ve sevgili öğrenciler, değerli arkadaşlar; hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Birleşmiş Milletler, 2014’ü Aile Çiftçiliği Yılı ilan etti. Hepinizden rica ediyorum; Türkiye’de yaşanan tarımsal politikalara bir bakın bakalım, aile çiftçiliği yanında mı, yoksa büyük sermaye yanında olan bir siyaset anlayışı mı var? Hiç kimse, bir tek kişi bile kalkıp da “Evet, aile çiftçiliği anlayışı Türkiye’de egemendir” diyemez. Türkiye, hele son yıllarda tamamen büyük sermayeye esir edilmiş bir tarım politikası anlayışıyla yönetilmeye çalışılıyor. Korkunç, sinsî bir oyun oynanıyor Türkiye’de; 80’li yıllarda başladı, 2000’li yıllardan sonra artarak sürdürülüyor.

Değerli arkadaşlarım; bu ülkede bir ara tütün üretimi neredeyse yasaklandı da millet tütün üretemez hale geldi, hâlâ üretemiyor. Şekerpancarı üretimi kotalarla azaltıldı ve şekerpancarı üretiminde çıkan açıktan ötürü Amerika’nın mısırından sağlığa zararlı tatlandırıcı yapıp millete vermeye başladık ve halen sürüyor. Öyle bir fiyat ve prim politikası uygulandı ki, Ege çiftçisi pamuk ekemez hale geldi, aynı durum Çukurova’da yaşandı, şimdi pamuğa dünyanın parasını veriyoruz. İç Anadolu’da artık buğday ekilmiyor. Yaklaşık 1 milyon hektar toprakta buğday ekilmekten vazgeçilmiştir bu ülkede. Ondan sonra kalkacağız, biz burada aile çiftçiliğini konuşacağız; bu mümkün değil.

Öyle bir duruma geldi ki Türkiye, Osmanlı’nın son yılları gibi. O zaman Türkiye’de

Dünya Gıda Günü 2014

ayçiçeği yoktu, şekerpancarı yoktu, ekilmiyordu. Şekerimiz Rusya'dan, buğdayımız Rusya ve Romanya'dan geliyordu. Çay da yoktu, çay Hindistan'dan geliyordu. Şimdi bakıyoruz, yılda yaklaşık 50 bin ton çay, 500 bin ton şeker Türkiye'ye kaçak olarak giriyor ve bir zamanlar dünyaya örnek olduğumuz bakliyat üretiminde artık bakliyatı dünyanın çeşitli ülkelerinden alır hale geldik. Daha önemlisi, kasaplık hayvan getirmesek, kurbanlık koyun getirmesek, yiyecek et sıkıntımız var ve bayramda kesecek hayvan sıkıntımız var. Bunları bilmemiz gerekiyor.

Sayın Günaydın da söyledi, rakamları vermek kolay, rakamla herkes oynayabilir. Ancak üretim zordur, üretebiliyor musunuz, onu söyleyin. Türkiye'de bugün üretimde çok ciddi sıkıntılar var. Son 4 yılda 14 milyon ton dolayında buğday ithal etmişiz arkadaşlar ve son 2 yılda 354 bin küsur etlik hayvan ithal etmişiz. Türkiye, bugünlerde besilik hayvan ihalesi açıyor. Haziran ayından bu yana 5 kere buğday ithali için ihale açılmış bir ülkede hangi aile tarımını konuşuyoruz?

Bir de şimdi Bütünşehir Yasası diye bir yasa çıktı, köyler bir günde oldu mahalle, tarım nüfusu yüzde 24'ten yüzde 9'a indi. O insanlar bugün değil, 5 yıl sonra uygulanacak kararlarla bugün para vermedikleri suya para verecekler, "çeşitli hizmetlere katılım payı" diye para verecekler, emlak vergisi ödeyecekler ve işte o zaman bu Hükümetin neler yaptığını anlayacaklar.

Gökhan Bey de söyledi, aşağı yukarı 4 milyon hektar alan tarım dışına çıkmış, bizim Tarım ve Mühendislik Dergisine bir beyanat veriyor Bakanlık Müsteşarı -ayıptır ayıp- "Efendim, Medeni Kanundaki miras maddelerinden ötürü toprak küçüldü, onun için bu kadar toprak tarım dışında kaldı" diyor. Hayır, üretici kâr etmediği için tarımı bıraktı. Üretici kâr etse, tarımı bırakır mı? 4 milyon hektar değerli arkadaşlar, bu kadar büyük bir rakam tarımın dışında kalmış. Soma olayları sonucunda bir genç madenci işçiyle konuşuyorlar da durumunu açıklıyor; diyor ki, "Köyümüzde hayvancılık bitti, tütün bitti, buğday bitti. Madende çalışmayacaktık da ne yapacaktık?" Durum bu.

Bu iktidar döneminde şuna alıştık: Sanki Türkiye'de hiçbir şey yapılmamış, her şeyi bunlar yapmış, hepsi de ilk. Biraz önceki konuşmalarda değinildi, ama ben madde madde bu ilkleri söyleyeyim: Türkiye, Osmanlı ve Cumhuriyet tarihinde ilk defa kurbanlık hayvan ithal etti arkadaşlar. Akla gelir mi, havsala alır mı; saman ithal etti ve ediyor ve son 12 yılın 10'unda tarım dış ticaretinde açık verdi Türkiye. GDO'lu ürünlerin halka yedirildiğini bu dönemde anladık ve gördük. Ayrıca 10 yılda 3 milyar dolarlık -10 yılın son yıllarında- hayvan ithal edildiğini gördük ve ilk defa bir tarım bakanına Fransızlar şövalye unvanı verdiler. Nedeni ne, biliyor musunuz; Türkiye'de hayvancılık bu hale gelince, Fransızlardan hayvan ithal edip Fransız hayvancısını koruduğu için. Benim Bakanım, bir de bunu göğsünü gere gere söylüyor, "Fransızlar beni şövalye yaptı" diye...

Değerli arkadaşlarım; hiçbir ülkede tarım politikası diye tek başına bir politika yok, genel

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

politikanın içerisinde uygulama alanıdır tarım politikası. Bakın, Türkiye’de tarım topraklarını yabancıya satan yasa bu Hükümet zamanında çıktı. Atatürk, Cumhuriyeti kurduktan 4.5 ay sonra Köy Kanunu çıkarıyor ve oraya 87. madde diye bir madde koyuyor, “Köy arazisi yabancıya satılamaz” diyor. Niçin; çünkü o köy arazisi, bu ulusun egemenliğinin, bağımsızlığının ve o günkü iktidarın halkını çiftçi yapabilme anlayışının temsiliydi, onun için satılmıyordu. Bunlar 3 Temmuz 2003’te bu toprakları yabancılara sattılar, o gün bugündür satılıyor. En sonunda da satılacak miktarı kişi başına 600 dekara kadar çıkardılar.

Özelleştirmeleri uzun uzun söylemeyeceğim, ama Allah aşkına, 292 milyon dolara satılan bir işletme -Tekel- eğer 3 sene içinde 2.1 milyar dolara başkalarına satılıyorsa, burada yapılan bu milletin yararına mıdır, zararına mıdır, bundan acaba kimler ne kaçırmıştır diye düşünmemiz gerekmez mi? Bu çok önemli bir konu. Sigara fabrikalarını özelleştirdiler, tütün bu duruma geldi. İçki fabrikalarını özelleştirdiler, Tekirdağ’da, Ege’de birçok çiftçi artık üzüm yetiştiremiyor. Süt Enstitüsü Kurumu özelleştirildi, fabrikalarının çoğu kapatıldı; güya özelleştirildi, aslında yabancılaştırıldı, Danone ve Nestle’nin oldu ve üretici fiyatı düşerken, tüketicinin sütü aldığı fiyat arttı. Et ve Süt Kurumu diye bir şey kurdular, tamamen göstermelik sevgili arkadaşlarım...

Şimdi bir de şeker fabrikalarını satıyorlar. Çok ibretlik bir ilandan söz edeceğim. 2012 yılında Başbakan, 10 tane şeker fabrikasının satılışına “Hayır, bu fiyat düşüktür, bu fiyattan satmayalım” dedi. Bakınız, PANKOBİRLİK’in ilanı, ibretlik: “Türk çiftçisinin tarımsal üretimi açısından tehdit oluşturabilecek hiçbir riske izin vermeyen Başbakanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan’a, ülkemizin dört bir köşesindeki çiftçilerimizin ne ekip biçtiklerini, nasıl geçineceklerini bizzat düşündükleri, ekmeğini pancar tarlasından kazanan çiftçilerimizin ve sektör çalışanlarımızın ekmeğini koruma konusundaki hassasiyetleri için 1 milyon 639 bin 527 üyemiz ve aileleri adına teşekkür ederiz.”

Bu ilanı veren PANKOBİRLİK, onun yönetimi, bu fabrikaların yeniden satılacağını bilmiyor muydu arkadaşlar? Ancak ruh bu olunca bu ilanlar veriliyor. Şimdi ne oldu; Başbakan açıkladı, “Şeker fabrikalarını satacağız.” Satacaktı, belliydi zaten, düşük fiyat verildiği için vazgeçilmişti. PANKOBİRLİK böyle bir ilanı verebiliyorsa, çok ciddi bir sıkıntımız var demektir.

Benim üzüntüm şu: Bu ülkenin Maliye Bakanı çıktı, “Ben Türkiye’yi pazarlıyorum” dedi. Aynı şeyi Başbakan da yaptı ve “Milletin neyi varsa baba baba satacağım” dedi. Ancak günü geldiği zaman bunu söyleyenlere bu millet yanıt vermedi, bu millet “Hayır, yapamazsınız” demedi, sıkıntımız burada.

Köy Hizmetlerinin kapatılması, 2B Yasası çok önemli, ancak zaman darlığından ötürü girmiyorum.

Dünya Gıda Günü 2014

Arkadaşlar; son 10 yıllık döneme bakarsak; önce 2004 yılında mera arazilerinde maden ve petrol arama izni verdiler. 2005'te, 2007'de, 2008'de yaptıkları değişikliklerle mera üzerinde kaçak yapı yapanlara af getirdiler. Son torba yasayla da, artık meralarda her şey olup bitebilecek, mera artık kalmayabilecek, olay budur.

İki konuyla bitireceğim; birincisi Zeytincilik Yasası konusu. Hükümet sürekli övünüyor, “90 milyon zeytin ağacını 160-170 milyona çıkardım” diye. Evet, gerçekten çıkarıldı; orada yanlışlar yapıldı, uygun olmayan çeşitler değişik yerlerde dikildi falan, onlar ayrı. Ancak “Zeytinciliği geliştiriyorum” diyen aynı Hükümet, 2003 yılından beri, zeytinlik alanları maden aranmasına açmak için elinden gelen her şeyi yaptı. Ama Ege çiftçisinden korktukları için ve o arada Mecliste bulunanların çok ciddi muhalefetinden ötürü Maden Yasasını bu anlamda değiştirme şansını bulamadılar.

Meclis, 22. ve 23. dönemde 2 kere “Zeytinlik konusunda araştırma yapsın” diye komisyon kurdu. O komisyonların ikisinde de vardım Türkiye'nin her yerine gittik. Komisyon raporu şu: “Zeytincilik Yasasının zeytinlik alanlarda maden arama ve işletmesine getirdiği yasağa kesin olarak uyulması gereği Komisyonumuz tarafından tespit edilmiştir.” Meclisin komisyonu, iki ayrı komisyon bu karara varıyor ve buna karşılık 2009 ve 2010 yılında iktidar milletvekilleri 2 kez Zeytincilik Yasasını değiştirip orada hem maden aranması, hem enerji tesisleri kurulması için çalışıyorlar.

Değerli arkadaşlar; değiştiremeyince, bunu yönetmelikle getirdiler. Böyle bir şey olur mu; yasada olmayan bir şey yönetmelikle getirilemez. Tabii ki yönetmelik de yargıdan döndü. Bugünlerde yine yasa değişikliği ile zeytinciliğin bu alanlara açılması için ellerinden geleni yapmaya çalışıyorlar.

Arkadaşlar; bu topraklar, dünya ne zaman kurulmuşsa, o günden bu yana zeytin üretiyor ve bu millete veriyor. Siz şimdi bunu kaldıracaksınız, birkaç şirketin kârı için “Burada zeytincilik olmasın, maden olsun veya yenilenebilir enerji üretim tesisleri olsun veya şu olsun bu olsun” diyeceksiniz; son derece yanlış, son derece akıldışı bir iş, ama çıkar söz konusu olduğu zaman bunları engellemek mümkün olmuyor.

Son olarak çok önemsedığım bir konu, mayınlı arazilerin yabancılara verilme çabaları. Ben o dönemdeki Oda Yönetimimizi burada özel olarak kutlamak istiyorum; çünkü bu konuda çok ciddi çalışmalar yaptı, çok ciddi uğraşlar verdi, o dönem muhalefette olan bizleri de bu konuda yönlendirmiş oldu.

Arkadaşlar; Türkiye'nin güneydoğu sınırında 500 küsur kilometrelik sınır Suriye ile Türkiye arasında ve o sınırdaki aşağı yukarı 186 bin dönümlük kısmı mayınlanmış 216 bin dönüm arazi var. Ottawa Sözleşmesine göre, topraklarında mayın bulunan ülkeler, o mayınları temizlemekle görevli. 2004 yılında Mecliste bunu kabul etmişiz, 10 yıl içinde de temizlemek

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

gerekiyor. Bu konu 2005-2006 yılından beri Meclise geldi, gitti, bir şeyler oldu, ama en son 2009'da çok ciddi alevlendi konu. 2005-2006'da bazı ihaleler açıldı ve bu ihalelere çoğunlukla İsraili şirketler girdi. Getirdikleri yasa tasarısında diyorlar ki, "Güneydoğudaki bu 216 bin dönüm araziye ihaleyle verelim şirketlere, temizlesinler, 5 yıl sürecek temizlik döneminden sonra 44 yıl da burayı kullansınlar."

Değerli kardeşlerim; siz evinizin bir odasını temizleyene "Al temizle de şu kadar yıl kullan" diye verir misiniz, böyle bir şey olur mu? Sonra nere orası; Türkiye'nin en netameli bölgesi, Suriye sınırı, Güneydoğu sorunu orada, değil mi, İsrail yanı başında, İsrail'in çevre komşularıyla çok sorunu var, Amerika İsrail'in arkasında ve biz "O toprakları temizleyin, 44 yıl kullanın" diye İsrail'e vereceğiz. 44 yıl orada güya organik tarım yapacaklar. Gerçi son anda organığı de kaldırdılar; "Temizle, tarım yap." Böyle bir şey olabilir mi, bir kanun içinde böyle iki ayrı konu olabilir mi? Bir şirket hem mayın temizleme işinde, hem de tarımda uzman olabilir mi? Niyet açık seçik belli, bu toprakları, Türk vatanını alacak, ama İsrailiye, ama arkasındaki Amerika'ya verecek; çünkü BOP denilen bir projenin daha sağlıklı yürümesi için öyle bir alanda çalışmaya gereksinim var.

Bu konuda çok kavgalar oldu, o kavgalardaki iki konuyu size söyleyeceğim. Birincisi, o zamanki Sayın Başbakanın Düzce'de 2009 Kongresinde yaptığı konuşma. Diyor ki, "Suriye sınırındaki mayınların temizlenmesi, Suriye bunu yaptı, biz de yapalım istedik. 210 bin dönüm organik tarım yapabileceğimiz bir alan kazanalım. Hemen yakıştırmalar başladı, 'Siz burayı İsrail'e peşkeş çekeceksiniz.' Bu ülkenin vatan toprakları üzerinde yatırım yapan küresel sermaye, şu dinden, bu dinden geldi diye 'Eyvah, Türkiye elden gidiyor' demek bu kadar kolay mı? Paranın dini, ırkı olmaz. Adam burada yatırım yapacak, burada Ahmet, Mehmet çalışacak." Evet, vatan toprağını, hem de sınır boylarını İsrail'e vereceksiniz, Ahmet, Mehmet de onun marabası olacak. O zamanın Sayın Başbakanı da bu konuyu savunacak; böyle bir şey olabilir mi? Biz Türkiye'de Türk toprağını iktidara karşı savunmak durumunda kalıyoruz, böyle bir şey olabilir mi?

Tasarı alt komisyona geldi ve alt komisyonda Milli Savunma Bakanlığının temsilcisi binbaşı, 8 maddelik bir sunuş yaptı. 8 maddenin hepsi de bu tasarının yanlış olduğu, çeşitli açılardan Türkiye'ye zarar verdiği yönünde. İlgili Bakan, Vecdi Gönül'dü galiba, Plan Bütçe Komisyonunda çıktı, "Ben bu tasarımı destekliyorum" dedi. Dedik ki, "Altında senin imzan var, 8 maddelik bir görüş bildirmişsin ve kesinlikle karşı çıkıyorsun Sayın Bakan, nasıl buna evet dersin." İbretlik yanıt: "Evet, biz Bakanlık olarak buna karşıyız, ama ne yapayım; ben Hükümet üyesiyim, Hükümet tasarımı göndermiş, sahip çıkmak zorundayım." Böyle bir anlayış, kabul edilebilir bir anlayış mıdır arkadaşlar? Sonra bu yasa kabul edildi, ama Meclisteki tüm muhalefet milletvekillerinin hepsinin imzasıyla yargıya gitti ve yargıdan döndü.

Bunu niye uzun uzun anlatıyorum? Arkadaşlar; bu topraklar, işte altında petrol var, üstü

Dünya Gıda Günü 2014

uzun yıllar kullanılmadığı için organik tarıma uygun olarak kabul ediliyor. Diyoruz ki -bunu Ziraat Mühendisleri Odamız da aynı şekilde belirtmişti- “O yörede topraksız bu kadar insan var, gelin bu toprakları o insanlara verelim. Ancak tek başlarına ve yalnız bırakmayalım, kooperatifleştirelim, gerekirse ziraat mühendisi ve veteriner görevlendirelim. Hatta o ziraat mühendisleri, veterinerler için orada barınacakları yerler yapalım, ama bu topraklar o halk için kullanılabilir olsun.” Niye? O topraklar o insanların babalarının malıyken ellerinden kamulaştırmayla alınmış, zaten o insanların malı. Sen orayı “Kaçakçılığı önleyeyim, ülke güvenliğini sağlayayım diye, o anlayışla kamulaştırıyorsun, şimdi de İsraili kullansın diye kiraya veriyorsun; böyle bir şey olur mu? Bu bakımdan bunu özellikle söyleme gereğini duydum.

Değerli arkadaşlarım; bu arada tarımla ilgili çıkan yasaların da hepsinin üfürük yasalar olduğunu söylemek isterim. Hiçbiri ülkenin kazanımı olacak sonuçlar verecek yasalar olarak gelmedi, maalesef hepsi de ya çıkar gruplarının, ya yabancıların çıkar elde edecekleri birer düzenleme olarak geldi. Bu bakımdan övünerek anlatılmasının bir anlamı yok diyorum.

Ben FAO’ya bu yılı Aile Çiftçiliği Yılı olarak belirlediği için teşekkür ediyorum, olması gereken budur diyorum, saygıyla karşılıyorum. 3 odamıza da bu toplantı için teşekkür ediyorum.

Vaktinizi aldığım için de hepinizden özür diliyor, hepinizi sevgiyle, saygıyla selamlıyorum.

TARIM SEKTÖRÜNÜN EKONOMİK GÖRÜNÜMÜ

Prof. Dr. HAYDAR ŞENGÜL

Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi

Tarım Ekonomisi Bölümü Öğretim Üyesi

Değerli milletvekilleri, değerli konuklar; hepinizi saygıyla selamlıyorum. Ben sunumumda tarımın Türkiye ekonomisi içerisindeki yerini anlatmaya çalışacağım.

Bilindiği gibi, sanayi devrimine kadar insanlık tarihinin egemen ekonomik faaliyeti tarımdı, 10 binlerce yıl bu böyle oldu. Son 300 yıldır tarım giderek egemenliğini yitirmeye başladı. Tabii bu doğal ekonomik bir sonuçtu; tarım ürünlerinin, tarımsal üretimin özelliklerinden kaynaklanan bir şeydi. Yani kapitalizm gelişirken veya sanayi devrimi sonrası toprak tekelinin parçalanması, feodalizmin tasfiye edilerek işgücünün serbestleştirilmesi gerekiyordu. Doğal olarak sanayinin ihtiyaç duyacağı bu işgücü tarımdan koparılarak kentlere aktarıldı. Bu önemli bir dönüşümdü, ama günümüz tarımına bir göz atarsak, gerçekten bu neoliberal dönemde önemli ölçüde değişmiş, önemli ölçüde anlaşılmaz bir yola girmiştir. Bunun sonucudur ki, FAO, bu ciddi gelişimi bir tehdit olarak görerek, aile çiftçiliğini koruma gibi bir gündem saptamıştır.

Gökhan Başkanımız, konuşmasında belirtmişti, Samir Amin, önümüzdeki 50 yılın en ciddi tehlikesini tarımdan kopacak milyarlarca köylünün geleceği ve onların yaratacağı kriz olarak göstermiştir. Gerçekten bu ciddi bir krizdir.

Günümüz tarımı, nasıl bir tarım? Örneğin giderek finansallaşmış, yani emtia borsaları, tarım sigortaları, vadeli işlemler piyasasıyla finansal bir alan, bu daralan kârlar için iyi bir alan olmuş tarım. Bundan sonra dünya ticareti serbestleşmiş. Birkaç çokuluslu şirketin egemen olduğu bir dünya ticareti oluşmuş. Yine biyoteknoloji ve bu alandaki dev firmalar, tarımda belirleyici, yönlendirici lokomotif bir görev üstlenmeye başlamış. Tarım milyonlarca bağımsız aile işletmesi tarafından yapılmak durumundadır, yapılagelmıştır. Dolayısıyla serbest rekabetin

Dünya Gıda Günü 2014

kalesi olarak gösterilir tarım sektörü. Ancak bu aldatıcı, sanal bir göstergedir; çünkü tarım ürünlerini işleyen dev gıda tekelleri vardır, dolayısıyla durum budur.

Gerçekten bu serbest rekabetin kalesi olan tarımı kontrol edebilmek, pazar açısından son derece önemli bir fırsattır, son derece geniş kâr olanakları sunabilir. Temel girdi olan tohumu ve diğer endüstriyel girdileri kontrol edebilirsiniz, tarımsal arzı da milyonlarca işletmeye rağmen kontrol edebilirsiniz. İşte bütün hikâye bu sayılabilir. Yine biyoyakıt tarımı da aynı şekilde gıda amaçlı tarımsal üretim arzını kontrol edebilecek önemli bir araçtır.

Bu girişten sonra, Türkiye tarımını yine devletin resmi istatistikleriyle size tanımlamaya çalışacağım. Bunlar TÜİK verileriyle 2013 değerleridir. Görüldüğü gibi, tarım sektörünün gayri safi yurtiçi hâsıla içerisindeki payı 7.4'e düşmüştür; bu 80'lerde 24-25 civarındaydı. Geldiğimiz nokta bu...

Nüfus ve istihdam içerisinde sektörün payına bakacak olursak, daha önce 17.2 milyon olan kırsal nüfus, Bütünşehir Yasasıyla bir gecede 6.7 milyona düşerek toplam nüfus içerisindeki payı 8.7'ye inmiştir. Toplam istihdam 24.6 milyon, bunun 5.2'si tarım sektöründe. Tarım sektörünün toplam istihdam içerisindeki payı hâlâ yüzde 21 dolayında. Bu oran, Türkiye ekonomisinde sanayi istihdamına -tam emin değilim, ama- eşit veya birazcık üzerinde bir orandır, yani tarımsal istihdamın toplam istihdam içerisindeki önemini belirten önemli bir oran bu.

Yine tarımsal verimlilik şüphesiz çok farklı şekillerde ölçülebilir, ama kaba bir ölçü olarak, örneğin günümüzde tarımda istihdam edilen her kişi, kendisi dâhil, 15 kişiyi besleyebilmektedir Türkiye'de. Bu 80'lerde 5-6 civarında idi. Tarım sektörünün ihracat içerisinde toplam payı yaklaşık yüzde 4 civarında. 2013 dış ticaret dengesinde tarım sektörü açısından 2 milyar dolarlık bir açık var. Buradan son 10 yıllık büyüme hızlarına bakarsak, ekonomide gayri safi yurtiçi hâsıla yıllık ortalama olarak yüzde 4.7 oranında büyümüş, tarım 2.7 oranında büyümüş. Doğal olarak tarım dışı sektörlerin de yaklaşık yıllık ortalama yüzde 5'lik bir büyüme hızı var.

Hükümetin iddia ettiği gibi, ne ekonomide ne tarım sektöründe müthiş hızları yakalamış değiliz, mucizeler yaratılmış değil. Bu gösterge, tüm Cumhuriyet dönemi büyüme hızlarını bile ancak yakaladığımızı gösteren bir hesaplama.

Gerçekten son yıllarda tarım sektöründe tarımsal ürün fiyatları ve girdi fiyatları arasındaki paritenin tarım sektörü aleyhine gelişmesi, tarım sektöründen önemli ölçüde diğer sektörlerle kaynak aktarmıştır, dolayısıyla tarımı artık yapılamaz bir duruma getirmiştir. Zaten sözü edildi, işlenmeyen, terk edilen milyonlarca hektarlık tarım arazisi vardır, bunlar ekonomik olmaktan çıkmıştır.

Gerek kullanılan temel girdiler üzerinden alınan dolaylı vergiler, gerekse fiyat paritesindeki bu olumsuz gelişmeler, tarım işletmelerinin yeterli gelir ve doğal olarak yeterli tasarruf ve işletmeyi geliştirecek yeterli yatırımı yapamamasına yol açmaktadır. Bu da milyonlarca insanın

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

kentlere göçü, köyleri yaşlılara terk etmesiyle sonuçlanmaktadır. Köylerde genç nüfusun olmaması, diğer önemli bir krizdir. Bilindiği gibi, tarımsal üretim bir kültür işidir, kuşaktan kuşağa aktarılan; örneğin ekoloji, iklimi tanıyan deneyimlerin biriktirildiği bir üretim şeklidir. Bunların okullarda falan eğitimi pek mümkün değildir. Her ne kadar kendim bir ziraat fakültesi mensubu olsam bile, bu geleneğin yöreden yöreye fark etmesi, iklimin, ekolojinin fark etmesi nedeniyle, bu son derece önemli bir tekniktir.

Çiftçilerin, bu acımasız piyasa ve rekabet koşullarına dayanma, direnme konusunda birtakım tepkiler göstermeleri doğaldır. Bu tepkileri, sahip oldukları doğal kaynakları veya tarımsal kaynaklarla insan kaynaklarını aşırı bir şekilde kullanmak, aşırı bir şekilde sömürmek diye ifade edebiliriz. Örneğin anız yakarak, örneğin ekonomik veya agroekolojik olarak uygun olmadığı halde, derin kuyularla sulama yapmaya çalışma, doğal kaynakları tahribe bir örnek olarak gösterilebilir. Bu davranışlar, tümüyle çiftçinin ekonomik koşullara uyum sağlamak için kendi iradesi dışında yapmak zorunda olduğu tepkilerdir. Yine aile işgücünü aşırı kullanmak ya da geçici ve gezici tarım işçiliğiyle tarımsal gelirine ek gelir sağlamak ve bu yolla da aşırı dengesiz, kuralsız, istikrarsız bir çalışma düzeni, bu sonuçlardan biridir.

Gürol Hocam, Hükümetin izlediği tarıma yönelik politikaları ayrıntılı bir şekilde anlattı. Zaten benim konum da değil, ama burada birkaç kişisel gözleme değinmek istiyorum. Biraz önce verdiğim veriler, tümüyle resmi istatistiklerdir. Bu resmi istatistiklerin güvenilirlikleri elbette ki tartışılır. Dolayısıyla sezgiler, sahanın içerisindeki gözlemler, belki de bu verilerden daha değerlidir, daha önemlidir.

Tarımın desteklenmediği açıktır. Bugüne kadar Tarım Kanunuyla gayri safi milli hâsılanın yüzde 1'ini tarımsal destek olarak ayıracıklarını taahhüt eden Hükümet, hiçbir zaman bu taahhüdü yerine getirememiş, genel olarak bu oran binde 5'ler civarında, yani yasaya konulanın yarısı kadar gerçekleşmiştir. Zaten reel fiyatlarla da öyle önemli bir destek artışı yoktur.

Burada bir iki konuya dikkatinizi çekmek isterim. Gerek vergilerle, gerek fiyat pariteleriyle, serbest piyasanın acımasız rekabetiyle aile çiftçiliğinin tasfiyesi, bir anlamda bilinçli bir politika olarak izlenmektedir. Bunu Hükümetin bazı uygulamalarıyla desteklediğini, altyapıyı da hazırladığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Örneğin 1960'tan 2002'ye kadar, yani bu Hükümete kadar 450 bin hektar arazi toplulaştırılmış iken, bu Hükümetin iktidarda olduğu 12 yılda bunun tam 5 katı kadar arazi toplulaştırılmıştır. Yani şirket tarımına elverişli bir altyapıyı arazi toplulaştırmalarıyla hazırlama, bu altyapıyı oluşturma peşindeler. Tarım reformunun, sulama projelerinin en önemli araçlarından biri olan arazi toplulaştırmalarının, bugüne kadar ihmal edilmiş bu uygulamanın bu kadar aceleci, bu kadar çiftçi iradesine aykırı bir şekilde getirilmesi elbette ki kuşku vericidir. Bizler, kamu yatırımlarıyla gerçekleştirilen sulama alanlarının son derece yetersiz olduğunu, sulamaya hiçbir şekilde önemli bir oranda yatırım ayrılmadığını da görüyoruz.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

Dünya Gıda Günü 2014

GIDA GÜVENCESİ, YOKSULLUK VE GIDAYA HAKÇA ULAŞIM

Prof. Dr. Hayri KOZANOĞLU

Endüstri Mühendisi

Değerli arkadaşlar; merhaba. Sabahtan beri gıdadan bahsediyoruz, öğle saatleri de yaklaştı. Her ne kadar konuşmalar iştahımızı kabartmıyorsa da ister istemez midemizden belirli sesler geliyor olabilir. Onun için bu saatten sonraki konuşmaları belki çok uzatmamakta yarar var.

Ben bu kadar değerli ziraat mühendisi, gıda mühendisi, kimya mühendisi arasında benim misyonum, rolüm ne diye kendi kendime düşündüm. Belki şöyle diyebilirim: Fark ediyorsunuzdur, yaşı 50'yi aşan, bu kadar yıldır da sabah, öğlen, akşam 3 öğün yiyen bir insan olarak, yurttaş sıfatıyla belki konuşabilirim dedim, bir sıfatım o olabilir. Biraz da tarım - gıda sektörünün değişen küresel ekonomi politiklerinden bahsederim dedim.

FAO'nun aile çiftçiliğinin devamı ve "Dünyayı besle, yeryüzünü önemse" sloganını ben de önemsiyorum. Ama bazı kaygılarım var, bu konunun uzmanı arkadaşlar bu konu üzerinde daha uzun düşünebilirler. Evet, aile çiftçiliği bir yaşam biçimidir, insanların bu yönde tercih yapması durumunda bunun devamının koşulları sağlanmalıdır; bu kültüre uygun bir şekilde sonraki nesiller de eğitilmeli, bu kültürden nasibini almalıdır. Ancak dünyanın geleceği birebir buna bağlı olabilir mi? Bu konuda açıkça itiraz etmiyorum, ama belli soru işaretlerim olduğunu söylüyorum. Sizler de bu rakamları biliyorsunuzdur, gelişmiş ülkelerde istihdam içerisindeki tarım nüfusu yüzde 1.3, Türkiye'de yüzde 7'nin biraz üzerinde. Azgelişmiş ülkelerde bu oran genelde yüzde 50'ye yaklaşıyor, en yoksul ülkelerde yüzde 70'in üzerinde. Bu oranlarla devam edilmesi, azgelişmiş ülkelerin bu oranları sürdürerek kalkınması çok kolay görünmüyor. O bakımdan ben aile çiftçiliğinin daha büyük ölçekli, kolektif tarım üretimi yapan kamusal yapılarla birlikte gidebileceğini düşünüyorum.

İkincisi de gelecek nesiller açısından tercihini bu yönde yapanlara evet, olanak tanınmalı. İnsanlar şehirlere gider ve farklı meslekler seçer ise de o kültürle bağları koparılmamalı belki, ama bütün dünyanın geleceğini, bütün dünya gençlerinin geleceğini buna bağlayıcı bir strateji

Dünya Gıda Günü 2014

biraz fazla statükocu gibi geldi bana. Yoksul ülkelerin kalkınmaları yolunda perspektif eksikliği var gibi düşündüm ister istemez.

Güzel bir sloganla ifade edilmiş, “tarladan çatala” diye, ben buna da katılıyorum. Burada da ifade edildiği gibi, çokuluslu şirketler, büyük tarım kompleksleri, gübre, tarım ilaçları, tohumlar gibi girdilerden başlayıp, tarım üretimini kendileri yapma, tarım ürünlerini kendileri işletme ve perakende satışını da kendileri yapma yoluna gidiyorlar. Bunun dünyadaki örneklerini biliyoruz; hepimizin adına artık aşına olduğumuz süpermarket zincirleri Kuzey Amerika, Avrupa’dan giderek Latin Amerika’ya, Türkiye’ye sıçradı. Önümüzdeki dönemde Çin ve Hindistan’ı hedeflemişler ve tarımın bütün katma değerine, tarımda çalışanların emeğine el koyma niyetindeler.

Gıda güvenliğinin en temel tanımından yola çıkarak, bunun üzerine birlikte düşünelim istiyorum. Bakın, FAO Temsilcisi de ifade etti, son raporda dünyada açlık sorunu yaşayan insan sayısı 805 milyon olarak ifade ediliyor, farklı kaynaklarda 1 milyarı aşan rakamlardan bahsediliyor, ama sonuçta dünya nüfusunun yüzde 10’undan fazlası açlıkla karşı karşıya.

“Zaten dünyanın olanakları bu kadar, belli insanlar da açlıkla karşılaşabilir” denilebilir. Hayır, doğru değil bu arkadaşlar. Öncelikle şunu biliyoruz: Dünya nüfusundan çok daha fazla tarım üretimi arttı. Evet, tarımda üretkenlik nispi olarak düşüktür, daha az artar, ama ortalama olarak tarım üretimi yüzde 2 artarken, dünyanın nüfusu yüzde 1’in biraz üzerinde büyüyor. Bir de Avrupa’da, Amerika’da tereyağı dağlarının oluştuğunu, sütlerin nehir oluşturacak kadar akabildiğini ve bunların tüketilemediğini biliyoruz. Neden tüketilemiyor, dünyada ve kendi ülkelerinde buna ihtiyacı olan, gereksinmesi olan insanlar mı yok; hayır, nedeni bu değil, o insanların bunu alacak maddi olanakları yok. Onun için daha eşitlikçi, daha adil, daha paylaşımcı bir dünya yaratma gereğinin altını bir kez daha çiziyorum.

Gıda güvenliği, tüm insanların her zaman aktif ve sağlıklı bir yaşam için gerekli gıda gereksinimlerini ve beslenme tercihlerini karşılayacak, sağlıklı ve besleyici gıdaya erişebilecekleri fiziksel, toplumsal ve ekonomik koşulların sağlanması olarak tanımlanıyor. Biraz geniş bir tanımlama, ama burada tek tek her kelimenin önemi var. Her şeyden önce insanlığın -ki tarım üretimi de insanlık kültürünün binlerce yıllık, onbinlerce yıllık ortak mirasının bir sonucudur- bu olanakları var, yani öncelikle bunu nasıl gerçekleştirebiliriz; bunun toplumsal, siyasal mücadelesinin verilmesi daha önemli.

Gıda egemenliği tanımını yapıyoruz da neden bunun sonuçlarını elde edemiyoruz? Belki gıda egemenliği, gıda güvenliğini biraz aşan bir kavram, ama bunun politik, toplumsal olanaklarını da sunan bir şekilde tanımlanabilir; bu da ulusların ve halkların kendi gıda sistemlerini, kendi pazarlarını, üretim tarzlarını, beslenme kültürlerini ve çevrelerini kontrolü... Bu tamamen otarşik, dışa kapalı, tarım ticaretini reddeden bir anlayış olmak zorunda değil, ama öncelikle uluslar ve halkların, kendi tarım sistemleri üzerinde, kendi agro sistemleri üzerinde egemenlikleri olabilmeli, en kötü koşullarda kendi tarım gereksinimlerini karşılayabilecek -çünkü jeopolitik riskler var, doğal felaketler var- önlemleri önceden alabilmeliler.

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

Evet, Mehmet Soğancı “gıda emperyalizmi” dedi, aslında belki oraya varıyoruz; çünkü bir tarafından büyük insanlık var, günlük hayatlarını sürdürme, en temel gereksinimlerini karşılamaya çalışan, bir taraftan da açgözlü bir şekilde bu sürecin her aşamasını, her saniyesini ranta dönüştürmeye çalışan gıda sanayii kompleksi var. “Silah sanayii kompleksi” diye emperyalizmi anlatmak için kullanılan bir kavram vardı, şimdi gıda sanayii kompleksi söz konusu.

Geniş küreselleşme tanımları yapmayacağım ama küreselleşmeyi, savunucuları zaman ve mekân kavramlarının ortadan kalktığı bir süreç olarak tanımlarlar. Bakın, buna ikili bir örnek vereceğim: Bu mekân farkı nasıl ortadan kalkıyor, bu insanlık için çok da hayırlı mı? Birincisi, mekân farkı şöyle ortadan kalkıyor: Örneğin Londra’da çalışan orta sınıf bir insansanız, markete gidip elma alıyorsunuz ve elma büyük ölçüde Şili’den, Bolivya’dan geliyor ve 10 bin kilometreyi aşkın bir yol kat etmiş oluyor. Bu insanlığın yararına mıdır? Yani düşünün, bu kadar doğayı kirletic, yakıt harcayarak o mekânı aşarak geliyor. Türkiye’de henüz bunun örnekleri var mı, bunu bilmiyorum, bazen marketlerden alışveriş ederken yurtdışında yazıyor, “Bu 6 bin mil kat ederek gelmiştir, bu 2 bin mil kat ederek gelmiştir, bu da yerel elma bahçelerinden, armut bahçelerinden gelmiştir.” Biraz ruhunu kurtarmaya meraklıdır profesyonel orta sınıflar, eğitimli kesimler; bu 2 Pound’sa, diğerine 2.5 Pound veriyor, biraz ruhunu kurtarmış oluyor, ama geniş insanlığın beslenmesi açısından önemli bir mesafe kat edilmiş olmuyor.

Mekân farkının ortadan kalktığı ikinci durum şu: Haydar arkadaşımız da bahsetti biraz, tarımın finansallaşması, doğrudan doğruya bir finansal spekülasyon aracı haline gelmesi. Mekân farkı şöyle ortadan kalkıyor: Ben Chicago’da yaşayan spekülâtörsem -hakikaten de bunun merkezi Chicago’dur- belli tarım ürünlerini alma veya satma yönünde pozisyonlar alıyorum. Mesela Türkiye’de alive satış olarak geçen, geleceğe yönelik bir fiyat üzerinden alıyorum. Bir spekülâtör olarak temennilerim nedir? Örneğin kış mevsimi Ukrayna’da bütün buğday hasadı dunsun, dunsun ki piyasaya gelemesin, ürünün fiyatı yüzde 50 artsın. Portakal suyu konsantresini satma pozisyonu aldım, ne isterim; California’da büyük bir fırtına olsun, bütün narenciye dökülsün. Meksika’daki, Türkiye’deki, İspanya’daki narenciye üreticileri felaket yaşasınlar da benim yüzüm gülsün. Bilgisayar önümde açık, televizyon karşısında izliyorum, “Aman iyi haber geldi, sıcaklık beklenenin 5 derece altına düştü.” Düşünün, o tarım çalışanı ateş yakıyor, ürünü yanmasın diye bahçesinin altında bekliyor, ben de ellerimi ovuşturuyorum. Bu böyle bir düzen...

Bu düzende hani olur, denilebilir ki, “Serbest piyasanın çalışması açısından spekülâtörler de olmalı ki arz-talep birbirini bulmalı.” 1990’larda spekülâtif amaçla tarım ürünlerine girenlerin oranı yüzde 10-15 iken, şimdi yüzde 60’ı geçmiş. Yani bu piyasalardakilerin büyük çoğunluğu, sırf spekülâtif amaçlarla giriyor. Biliyorsunuz, dünyada faizler düşük, enflasyon düşük, bütün varlık fiyatları şişiyor, onlar için bir finansal varlık olarak görünen tarım fiyatları da şişiyor. Son 4 yılda yüzde 100 arttığından bahsedildi, ama bunu sofrasına koymaya çalışan insanlar açısından bu açlık getiriyor.

Dünya Gıda Günü 2014

Bu yıl tarım ürünü fiyatları dünyada biraz düşük. Amerika Tarım Bakanlığı, “2014’te açlık yaşayanların sayısı 49 milyon azalacak” demiş. Dünya Bankası, fiyatların yükseldiği 2011 yılında ise “Açlık sınırının altına düşecekler 45 milyon artacak” demişti. Şimdi konuşurken kolay, “İyi, 49 milyon kurtuluyor” diyoruz. 49 milyon arkadaşlar, 49 milyon portakal, elma, patatesten bahsetmiyoruz, 49 milyon insan açlık sınırının altına düşüyor veya üstüne çıkıyor. Bu bir kader midir; değildir. Dünya tarım üretimi ihtiyacı karşılar, yeter ki bunun dünyadaki ekonomik, politik koşulları sağlansın. Bu koşullar da daha evvel dediğim gibi ancak mücadelelerle sağlanır.

Aslında bunlar çok detaylı konular. Ben daha fazla detayına girmeden, Türkiye’de gelir dağılımı, yoksulluk ve harcamalardaki tarım - gıda ürünlerinin ağırlığıyla ilgili birkaç şey söyleyeyim.

Türkiye’de gelir dağılımı bozuluyor, servet dağılımı bundan daha fazla bozuluyor, ama tek başımıza rakamları türetmemiz kolay değil. TÜİK’in rakamları var, bu rakamların gerçeği yansıtmadığını ben de yazdım, Mustafa Sönmez gibi değerli arkadaşlarımız da çok detaylarıyla ortaya koydular. Bu olayın bir boyutu, yani mevcut rakamlar gerçeği eksik yansıtıyor, ama mevcut rakamları veri olarak aldığımız zaman, Türkiye, OECD ülkeleri içerisinde Meksika’dan sonra -ki Meksika’yla da ara biraz kapanıyor- gelir dağılımı en bozuk olan ülke. Bir ülkede gelir dağılımı çok bozuksa, servet dağılımı, yani gayrimenkullere sahip olmak, menkullere sahip olmak, nakde sahip olmak açısından bakıldığında zaman, bu farklılıklar daha da büyüyor,

Türkiye’de geliri en düşük olan yüzde 20’nin 100’lük gelir pastasından aldığı pay yüzde 6.6, en yüksek yüzde 20’nin aldığı 45.2, yaklaşık olarak yarısı. Tabii bunu yüzde 1’lik, 5’lik dilimlerle hesaplarsak, daha da vahim sonuçlar çıkacak, ama bu rakamları temel alıyorum. 6.6-45.2, demek ki üstteki yüzde 20, 7 katı kadar daha fazla kazanıyor.

Harcama eğilimlerine bakılmış, gıda ve alkollü içeceklerin payı yüzde 6.6’lık, yani en düşük grupta 28.8, en üst grupta ise 14.6, yani yaklaşık olarak yarısı görünüyor. Diğer aradaki kesimler, aradaki yüzde 60’lar ikisi arasında sıralanıyor. “İyi, ne güzel, alt gruplar daha çok harcıyor, aç kalmıyorlar” diyebiliriz, ama bu rakamlar yanıltıcı. Neden? Geliri 7 kat fazla, yarısı kadar harcıyor. Bu ne anlama gelir? Üst gelir grubundakiler, diğer kesimlere göre gıdaları için 3.5 kat daha fazla harcama yapabiliyorlar. 3.5 kat çok vahim bir şey, yani Gökhan Günaydın arkadaşımız, et tüketiminde dünya standartlarının ne kadar altında olduğunu söyledi, Türkiye’nin genel rakamlarını ortaya koydu. Türkiye’nin farklı dilimlerine bakılırsa, bu olay daha da vahim hale gelecek.

Bir de madalyonun öbür yüzü var. Benim 100 gelirim var, bunun belli bir kısmını gıdaya harcıyorum, belli bir kısmını konuta harcıyorum ki, bunlar piyasada esnekliği olmayan ürünler. Yani çocuğum aç kalıyor, eğer alabiliyorsam süt alırım, sofraya ekmek koyarım, kiramı mecburen öderim. Eğitim, kültür gibi çok temel harcama kalemleri var. Bakın, mesela oradan bir iki örnek vereyim: En alt grup, gelirinin yüzde 0.7’sini -yüzde 1’ini bile değil- eğitime harcıyor, en üst yüzde 20’lik grup ise gelirinin yüzde 4’ünü harcıyor. Kaç katı; 6 katı. Geliri kaç katı; 7 katı. $6 \times 7 = 42$, yani Türkiye’deki ilk yüzde 20, eğitime en alt yüzde 20’nin 42 katı kadar para

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

harcayabiliyor. Ben yeterince beslenemiyorum, ama oradaki makası biraz daraltayım derken, eğitime 1/42'si kadar harcıyorum. Kültür, bakın en üst grupta yüzde 4.1, alt grupta yüzde 1.6, yani 2.5 kat fark var. Geliri de hesaba kattığımız zaman, 18 kat daha fazla harcayabiliyor üst gelir grubu. Alt gelir grubu, onun 1/18'ini harcayabiliyor.

Bu da şunu gösteriyor: Türkiye'de gelir dağılımı çok bozuk, bunun mücadelesi verilmeli. Evet, bir tarafı da kamusal eğitim, kamusal sağlık, kamu kurumlarının kültür hizmetleri vermesi, bunların piyasadan alınmaması çok önemli ve belirleyici.

Son zamanlarda bir tartışma var, TÜFE'de, yani Tüketici Fiyat Endeksinde tarım ürünlerinin ağırlığı Türkiye'de 24.45. Enflasyonu da düşürmeye çalışıyorlar, ama enflasyon yükseliyor. Çok sivri zekâhılar var; bakıyorlar, tarımın ağırlığı yüzde 25, en çok artan kalem tarım ürünleri –bu sene yüzde 20'ye yakın arttı-, “Tarım ürünlerini çıkartırsak, enflasyon da düşer” diyor. Yani o bildiğimiz klasik söz vardır ya, “Okullar olmasa maarifi çok iyi idare ederdim.” “Tarım da olmasa, enflasyonu düşürürdük.” Deniliyor ki, “Türkiye geliyor; Amerika'da bunun ağırlığı 8.51, Almanya'da yüzde 10, İngiltere'de 11.20 filan böyle gidiyor, biz de düşürelim.” Tamam, ağırlığını düşür de en alt gelir grubu yüzde 28.8'ini, yüzde 30 civarını ayırıyor.

Arkadaşlar; Türkiye nispi olarak orta gelir grubunda bir ülke olduğu için, bu oranlar evet vahim, ama bakın, dünyada yoksul ülkelerde bu oran yüzde 65-70'e çıkıyor. Yani ülke genelinde yüzde 60, yoksullarda yüzde 70'in üstüne çıkıyor; yoksul insanlar, gelirinin yüzde 70'inden fazlasını gıdaya ve tabii ki coğrafi konumuna göre ısınmaya harcıyor. O bakımdan hatırlayın, 2008'de gıda fiyatları çok arttığı zaman, Meksika'dan Mısır'a, Haiti'den Ermenistan'a, Türkmenistan'a, Endonezya'ya kadar dünyanın birçok ülkesinde isyanlar oldu.

Ancak son olarak şunu söyleyeyim: İsyan etmek için sadece açlık sınırının altına düşmek gerekmiyor; çünkü insanlar aç oldukları zaman, eğitimsiz oldukları zaman, mücadele güçleri de azalır, etki güçleri de azalır. Dünyanın diğer kesimleri de hem kendi ülkelerindeki hem dünyadaki haksızlıklara, adaletsizliklere, eşitsizliklere karşı mücadele etmedikleri takdirde, dünyadaki bu adaletsizlikler ve ülkemizdeki bu adaletsizlikler devam eder.

“Hükümete fazla bir laf söylemedin” diyebilirsiniz; çünkü başta Gürol Hocamız olmak üzere, fazla söyleyecek laf bırakmadılar. Ancak biz bu Hükümete sadece gelir ve servet dağılımını daha adaletsiz hale getirdiği için, insanları yoksullaştırdığı için değil; Türkiye'yi yaşanılmaz bir hale getirdikleri için, mezhepçi, dinci, baskıcı bir rejim kurdukları için de tepkimizi dile getiriyoruz. Başka ülkelerdeki mücadelelere, isyanlara benzer bütün koşullar var, onun üzerine bir de ek koşullar var. O bakımdan hepimizin görevi ve sorumluluğu, hem buralarda konuşmak, buralarda rakamlarla, detaylarla dünya örnekleriyle tabloyu önümüze koymak, ama Gezi'de olduğu gibi, bunu sadece salonlarda bırakmamak, bunu mücadele süreçlerine, bu haksızlıkları, adaletsizlikleri değiştirmek için irade kullanmaya dönüştürmektir. Ben buradaki insanların da, Türkiye'deki genel yurttaşların da önümüzdeki dönemde bu uykudan uyanacaklarına ve Gezi ruhuyla mücadelelerini sürdüreceklerine inanıyorum, inanmak isterim, başka çaremiz de yok diyorum değerli arkadaşlar. Teşekkür ediyorum.

TARTIŞMA BÖLÜMÜ

Oturum Başkanı Prof. Dr. Ertan ANLI: Değerli hocalarımıza teşekkür ediyoruz. Süreyi oldukça aştık, kuşkusuz, çok değerli konuşmalar dinledik. Soru yok galiba ama sayın Haydar ŞENGÜL'ün eklemek istediği bir şey var, buyurun.

Prof. Dr. Haydar ŞENGÜL: FAO'nun ilan ettiği aile çiftçiliği kavramını biraz açmak gerekiyor; aile çiftçiliğinden neyi kastediyoruz? Örneğin 5 bin dönümlük veya bin dönümlük aile işletmeciliğini de küçük aile işletmeciliğiyle aynı kefeye mi koymalıyız? Burada işletme büyüklüklerinden de söz etmeliyiz ki, Türkiye'nin gerçeği bu, şirket tarzı tarım son derece ender gözüken bir şey, büyük tarım işletmelerine sahip aileler var. Bu neden böyle olmalı; şu nedenle: Şirketler tek başına tüm tarımsal üretimi götüremezler, yani aile işletmelerine ihtiyaçları vardır. Dengesiz, farklı fiyat maliyetlerine ihtiyaçları var, sözleşmeli tarımla kârlarını yükseltmeye ihtiyaçları var, bu muazzam işgücünü sağlayabileceği aile işgücüne ihtiyaçları var. Dolayısıyla bu konuya farklı perspektiflerden de bakabilmeliyiz diyorum. Teşekkür ederim.

Oturum Başkanı: Ben 3 değerli konuşmacımızı da bu konuşmaları için kutluyorum. Teşekkür ederim.

2. OTURUM

“YOKSULLUKLA MÜCADELEDE AİLE ÇİFTÇİLİĞİ”

Oturum Başkanı: Mehmet BESLEME
TMMOB Yönetim Kurulu Üyesi

Merhabalar arkadaşlar. Hasan Hüseyin Korkmazgil’in güzel bir şiiri vardır; ezbere bilmem, ama aklımda kalan kısmı şöyle: “Ben babamdan bir adım ileri, oğlumdan bir adım geriyim.” Son 10 yılı aşkın süredir 3 örgütümüzün Gıda Günü anlamında yaptığı bu sempozyumda bulunma onuruna nail oldum ve halen de oluyorum. Yeni yöneticilerimiz var, çok da iyi yapıyorlar zaten, çok da dolu dolu bir program olmuş. Ben de Ziraat Mühendisleri Odası, Gıda Mühendisleri Odası ve Kimya Mühendisleri Odası’na ve yönetici arkadaşlarımıza teşekkür ederek başlayayım.

Bu oturumda 3 konuşmacımız var; Başkent Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi Sayın Prof. Dr. Ahmet ŞAHİNÖZ, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı’ndan Sayın Melik AYTAÇ ve FAO Temsilci Yardımcısı Sayın Ayşegül AKIN. Buyurun lütfen.

Umarım dolu dolu bir program olacak. Bende özgeçmiş yok, o yüzden de konuşmacılarımız kendilerini tanıtırlarsa daha iyi olacak.

Sayın Prof. Dr. Ahmet ŞAHİNÖZ buyurun.

Dünya Gıda Günü 2014

DÜNYA GIDA KRİZİ VE TARIM POLİTİKALARINDA PERSPEKTİFLER

Prof. Dr. Ahmet ŞAHİNÖZ

Başkent Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli konuklar, değerli meslektaşlarım, sevgili öğrenci arkadaşlarım; hoş geldiniz.

Öncelikle kimya, gıda ve ziraat mühendisleri odalarına ve FAO'ya, böyle bir etkinliği düzenledikleri ve bana burada konuşma onuru sağladıkları için teşekkür ediyorum.

Tabii ben iktisatçıyım, ziraat mühendisi değilim; onun için konulara biraz iktisadi açıdan bakacağım.

Değerli arkadaşlarım; “modern ekonomi çağında” diyoruz. Modern ekonomi çağı nedir? Modern ekonomi çağı, kapitalist dünyadır. Sanayi devriminden sonra, 18-19. Yüzyıldan günümüze kadar geçen dönemde oturan piyasa sisteminde, ekonomik faaliyetler hep piyasa mekanizmasının yönlendirilmesine bırakılır, yani neyin ne kadar üretileceğine o görünmez el denilen piyasa mekanizması karar verir. Ancak tarım kesimi bu dönem içerisinde, yani bu modern ekonomi çağında, kapitalist dünyada hep devlet müdahalesine tanık olmuştur. Neden bu böyle olmuştur; belli başlı nedenleri şunlar: Sosyal nedenleri var, köylü kesimini geçindirmek; ekonomik nedenleri var, piyasalarda istikrar sağlamak, tarımın buna gereksinimi var; siyasi nedenleri var, oy tabanı sağlamak; stratejik nedenleri var, ülkelerin gıda güvencesi...

Ben bir şeyi baştan söyleyeyim: Burada hep gıda güvenliği deniliyor, ama ben gıda güvencesi olarak bunu kullanıyorum. Tabii sevgili meslektaşımız Hayri Hocanın söylediği gıda egemenliğinden söz etmiyorum. Burada genelde -bu konuyu çok tartıştık- gıda güvenliği deniliyor, ama ben bunun yerine gıda güvencesi ifadesini kullanacağım.

Dünya Gıda Günü 2014

Kapitalist, liberal ekonominin geçerli olduğu bir dünyada tarıma devlet müdahalesi, saydığımız nedenler büyük ölçüde gerçekleştirildikten sonra sorgulanmaya başlamıştır. Önce öyle bir sorgulama yok; ancak gıda güvencesi sağlandıktan, tarım kesimi hem sosyal, hem siyasi, hem de ekonomik açıdan marjinalleştikten sonra bu sorgulama başlıyor. Artık tarım kesimindeki çiftçiler size oy verse de olur, vermese de olur ya da sosyal açıdan zaten köylüler, çiftçiler, toplam nüfusun ancak yüzde 1'ini, 2'sini oluşturur hale geldiler. Bunun yanında bir başka neden, artık o kadar yüksek verimli tarıma ulaşıldı ki, dünya piyasalarını yeniden fethetmek gerekti. Dünya piyasalarında tarımsal rekabet bildiğiniz gibi, 80'li yıllarda sübvansiyonlar savaşına dönüştü. Yani her ülke satabilmek için neredeyse genel bir bütçenin büyüklüğü kadar bir tarım bütçesi oluşturmak zorunda kaldı. İşte o zaman bu devlet müdahalesi sorgulanmaya başladı ve 1986 yılındaki Uruguay Raunt'ta tarımsal üretim ve ticaretin piyasa mekanizmasına terk edilmesi için karar alındı.

Aslında sadece tarım kesimi piyasa mekanizmasına terk edilmemiştir, aynı zamanda ulusal tarım politikalarına uluslararası kuruluşlar müdahale etmeye başlamıştır. Yani Türkiye'nin tarım politikası ya da Venezuela'nın tarım politikasına artık uluslararası kuruluşlar; Dünya Ticaret Örgütü, IMF ya da Dünya Bankası karar vermeye başlamıştır. Uruguay Raunt bitti, 95'te kurallar konuldu, uygulanmaya başladı. 2001 yılında yeni bir raunt başladı ve bu rauntla birlikte tarım kesimi biraz daha liberalleştirildi, biraz daha piyasanın yönlendirilmesine bırakıldı.

Geride bıraktığımız son çeyrek asırda tarım politikalarında çok önemli değişiklikler olmuştur. Örneğin 1986-88 döneminde OECD ülkelerinde tarım kesimine yapılan yardımlar -bunun karşılığı olarak üretici desteği eşdeğeri diyoruz toplam sübvansiyonlara- toplam yüzde 37 idi. Bu oran 2010-2012 döneminde yarı yarıya azalarak yüzde 18'e düşmüştür. Ancak burada bir yanıla düşmeyelim; bu oranların azalması, tarıma yapılan desteklerin azaldığı anlamına gelmemektedir mutlak olarak. Burada da rakamlar verdim; 90 yılında OECD ülkelerinde tarıma verilen sübvansiyonlar 230 milyar dolarmış, 2010 yılında da bu rakam yine aşağı yukarı aynı oranda kalmış.

Değişen nedir? Değişen, destek kanallarıdır. Uruguay Raunt'tan önce, yani Dünya Ticaret Örgütü Tarım Anlaşmasından önce müdahaleler, yardımlar, fiyat tespiti yapılıyordu, daha sonra bu fark ödemeyle yapılmaya başlandı. Buna "mavi kutu" diyoruz, geçici olarak kabul ediyor bunu Dünya Ticaret Örgütü ve sonunda da doğrudan gelir desteğine geçildi. Amerika Birleşik Devletleri bu sistemi 96 yılında, Avrupa Birliği de 2003 yılında uygulamaya başlamıştır.

Dünyadaki tarım politikalarının bir çerçevesini kriz dönemine kadar çizdikten sonra, geliyoruz krize; 2007-2008 dünya gıda krizi. Bu çok önemli; çünkü 2007-2008 dünya gıda krizi, 1974-75 dönemi gıda krizinden sonra yaşanan en büyük gıda krizidir. Gıda krizinde temel tarım ürünleri fiyatları zirve yapıyor ve yüzde 60-90 arasında bir artış gösteriyor.

Başlangıçta herkes kriz kuraklığın neden olduğunu söylüyor. Ancak biz 100 yılın başından bu tarafa yaşanan kuraklıkları alıp incelediğimiz zaman, fiyatların diğer krizlere göre 2 kat

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

daha fazla arttığını tespit ettik. Öyleyse 2007-2008 gıda krizinin arkasında kuraklığın dışında da nedenler var. Bu nedenleri burada sıralamaya çalıştık. Arzın kısılması, tabii kuraklığa bağlı büyük ölçüde, ama sabahtan söz edildi, aynı zamanda biyoyakıt üretiminin artmasına bağlı. İkincisi, girdi maliyetlerindeki artış. Petrol fiyatlarındaki artış büyük ölçüde bunu tetikliyor, ama aynı zamanda biyoyakıt üretimini de tetikliyor.

Diğer bir neden, talep artışı. Bildiğiniz gibi, 2000’li yıllarda sivrilen ülkeler ya da yeni sanayileşen ülkeler dediğimiz Çin, Hindistan, Brezilya, Meksika gibi ülkelerde gelirle birlikte talepte çok büyük bir artış olmuştur. Yine sabahtan söylendiği gibi, gelir düzeyi düşük ülkelerde tarım ürünlerine karşı marjinal tüketim eğilimi çok yüksektir; geliriniz arttığı zaman, öncelikle gıda ürününe olan talebinizi artırıyorsunuz. Dolayısıyla bu saydığım yeni sanayileşen ülkelerde de talepte çok büyük artış olmaktadır. Türkiye de bu ülkelere dâhildir.

Son neden, spekülasyon saldırıdır, esas fiyatları artıran da bu spekülasyon saldırıdır. Peki, neden spekülasyon saldırıları vardır, bunu biraz sonra söyleyeceğim, ama 2007-2008 gıda krizinin tarım politikalarında neden olduğu değişiklikler, burada yarattığı yeni perspektiflerden söz edeceğim. Burada tarım politikalarının eksenini değiştiriyor. 1980’li, 90’lı, hatta 2000’li yıllarda tarım politikalarını yönlendiren temel paradigma, stoklara sığmayan fazladır, yani süt gölleri, tahıl dağları vesairedir. Ancak 2007-2008 krizinden sonra görüldü ki, hangi ülkede olursanız olun, gelişmiş ülkede olsanız dahi, gıda krizi her an kapınızı çalabilir. Öyleyse gıda güvencesi, İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra ilk kez tarım politikalarının ana eksenine yerleşmiştir. Artık tarım politikalarını yönlendiren temel gerekçe gıda güvencesidir; çünkü bu kuraklık dışında kriz nedenleri ortadan kalkmış değildir, yani potansiyel gıda krizi dünyamızda her an mevcuttur. Nitekim 2011 yılında fiyatların yeniden yüzde 60-70 artması, bu krizin her an çıkabileceğini bize göstermiştir.

Özellikle Dünya Ticaret Örgütü’nün kurallarını koyduğu ve neoliberal politikaların dünyaya empoze edildiği dönemden itibaren, yani fiyat desteklerinin, devlet destekleme alımlarının ortadan kalkmasından itibaren, biliyorsunuz kamu stokları yavaş yavaş erimeye başlamıştır. Kamu stokları ortadan kalkınca, gıda spekülasyonlarının bu ürünler üzerinde spekülasyon yapma, stoklar üzerinde oynama olanağı ortaya çıkmıştır. Bir de biliyorsunuz, 2008 dünya krizinden sonra Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere, ekonomiyi canlandırma programları çerçevesinde dünya piyasalarına 15 trilyon dolar enjekte etmişlerdir ve bu da dünyada çok büyük bir likidite bolluğu yaratmıştır. Likidite bolluğu nereye gidecektir? İşte fiyatları sürekli artan, oynayan tarım ürünleri, en iyi spekülasyon yatırım alanları haline gelmiştir. Artık tarımsal arz, üreticilerin ve kamunun elinden çıkmıştır, spekülasyoncuların eline geçmiştir, Chicago’daki spekülasyoncuların eline geçmiştir ve kriz her an kapımızı çalabilir. Onun için gıda güvencesi hem gelişmiş ülkelerin hem de gelişmekte olan ülkelerin en önemli politika gerekçesidir.

Kriz sonrasında özel sektörün tarıma ilgisi artıyor. Kriz öncesinde, 2007 yılında doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının yıllık olarak tarıma yaptığı yatırım miktarı 13 küsur milyar dolardır. Kriz sonrasında, 2009 yılında, üstelik de ekonomik kriz yılında bu rakam 27 milyar

Dünya Gıda Günü 2014

dolara yaklaşıyor, yani 2 katına çıkıyor.

Krizden sonra bu görüşmeler ne oldu? Tarımda liberal politikaları, uygulamaları ön plana çıkarmak için Doha Raunt başlamıştı. 2007 gıda krizi, arkasından gelen 2008 küresel ekonomik krizle Doha görüşmeleri ve reformları gündemden düşülmüştür. Gündemden düştüğüne dair çok ilginç bir örnek şu: 30 OECD ülkesi, 10 tane de sivrilen ülke, 2010 yılında bir araya geliyor, bu Doha görüşmeleriyle ilgili olarak. Tartışma, “Tarımı nasıl daha liberal politikalarla çevreleriz?” değil, “Sürekli artan dünya nüfusuyla birlikte 2030 yılına kadar yüzde 70 artacak gıda talebini nasıl karşılayabiliriz, insanları nasıl daha sağlıklı ve yeterli besleyebiliriz?” Temel tartışma konusu bu olmuştur. Yani Doha görüşmeleri, zaten 2001 yılında başladığı halde, 13 yıldır bir sonuca ulaşamamasının en önemli nedenlerinden bir tanesi de gıda krizidir.

Gıda krizi olmasaydı ne olurdu? Aslında anlaşıyor yine zordur; çünkü tarım heterojen bir sektördür, yani tarımda böyle bir homojenlik sağlamak, sanayi gibi, hizmetler sektörü gibi mümkün değildir. Her ülkenin kendi koşullarına göre tarımı vardır, tarımda bütün dünyayı bağlayacak ortak bir politika oluşturmak oldukça zordur. Örneğin bu tartışmalarda mevcut duruma bakıyoruz, tarıma çok fazla müdahale eden ülkeler var, sübvansiyon veren ülkeler var, liberaller var, bu müdahaleye karşı olanlar var. Yine Kuzey-Güney ayrımı var, yani Kuzey ülkeleri, gelişmiş sanayi ülkeleri farklı politikalara yöneliyor, gelişmekte olan Güney ülkeleri farklı politikalara yöneliyor. Ancak bir ayrım daha var, karmaşık ayrım; Kuzey ülkeleri kendi aralarında hemfikir değil. Güney ülkeleri arasında da çok farklılıklar var; örneğin Brezilya’nın başını çektiği G-20’ler farklı düşünüyor, Endonezya’nın başını çektiği G-33’ler farklı düşünüyor, G-90’lar dediğimiz AKP ülkeleri -Afrika, Karayip, Pasifik ülkeleri- farklı düşünüyor. Dolayısıyla böyle bir sonuca ulaşmaları mümkün değildir.

Ancak şunu görüyoruz: En son 2013’te yapılan Bali Toplantısında kamu stokları için yapılacak devlet yardımları bu indirimlerin dışına alınmıştır. Yani burada görülmüştür ki bu spekülasyon saldırılarının arkasında kamu stokları zayıf vardır. Kamu stoklarında bir zayıf olduğu zaman, spekülasyon saldırıları olabilmektedir.

İki tane politikadan söz edeceğim; gıda krizinden sonra ortak tarım politikasındaki değişiklikler ve Türkiye’nin tarım politikalarındaki değişiklikler. Biliyorsunuz, ortak tarım politikası, gerçekten ilginç bir politika, 60’larda başarı sağlamış, gıda güvencesini yakalamış. Ancak 80’lerden sonra fazla vermeye başlamış, fazla verdiği zaman da sadece kendi ülkelerinde mali sıkıntı değil, aynı zamanda dünya piyasalarını böyle karmaşaya sürüklemiştir. Onun için 1990’dan sonra reform başlamıştır, ama bizi ilgilendiren reform, esas kriz sonrası yapılan reformdur, o da 2013 reformu. Ortak tarım politikası, son olarak 2013’te değişikliğe uğramıştır ve bu politika 2014-2020 yılları arasında uygulanacaktır.

Peki, yeni politika nedir? Yeni politikanın 2 tane ayağı var. Bir tanesi, piyasa önlemleri ve doğrudan ödeme. İkincisi, kırsal kalkınma.

Değerli arkadaşlarım; 2003’ten bu tarafa Avrupa Birliği’nde bu defa artık fiyat desteği

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

yapılmıyor, çiftçilere doğrudan ödeme yapılıyor. Bunu yeşil koşulluna, çevre koşulluna bağlamışlar, bunu yerine getiren üreticilere ödeme yapılıyor.

Kırsal kalkınma, o da çok önemli, sürdürülebilir kalkınma, çevre için, ama konumuz o olmadığı için, ben esas burada bir konu üzerinde duracağım. Aslında krizden önceki Tarım Reformu Taslağında “piyasa önlemleri” diye bir şey yoktu. Piyasa önlemleri ne zaman bu reforma girmiştir; 2007 dünya gıda krizinden sonra. Avrupa Birliği’nde de artık fiyat desteği olmadığı için, artık kamu stokları ortadan kaldırıldığı için, bunun yerine mutlaka bir şeyi yapmak gerekiyor, yoksa spekülâtörler fiyatlarla istedikleri gibi oynayabiliyorlar. Onun için burada “güvenlik ağı” ya da “güvenlik filesi” diye bir sistem geliştiriyorlar. Bu güvenlik sisteminin arkasında şu var: Eğer herhangi bir üründe aşırı bir arz fazlası olursa, bu ürünün ya kamu olarak stoklanması sağlanacak ya da stoklayanlara kamu desteği sağlanacaktır, yani kamunun yönlendirilmesinde mutlaka bir stok oluşturulacaktır. Bu güvenlik ağının arkasındaki neden budur; Avrupa Birliği, 2007-2008 krizine bağlı olarak kendi önlemlerini almış bulunmaktadır.

Türkiye’de 2000 yılından sonra uygulanan tarım politikalarını eleştirdik. Bu politikalar, yetersiz politikalardır, tarım kesiminin yapısal özelliklerinden, yapısal sorunlarından tamamen kopuk bir zeminde hazırlanmıştır, IMF’nin ve Dünya Bankası’nın yönlendirmesiyle ve tamamen finansal kaygılarla hazırlanmıştır, yani bütçe açıklarını azaltmak, enflasyonu aşağı çekmek için hazırlanmıştır, dolayısıyla tarımla bir ilgisi olmayan politika. Nitekim 2009 yılına kadar uygulanan dönemde tarımı marjinalleştirme sürecine soktuğu görüldü. Yıllık üretim artışı 2009’a kadar olan dönemde yıllık ortalama yüzde 1’dir. Tarımsal ithalat, ihracatı yakalamış durumdadır ve dolayısıyla Türkiye’nin gıda güvencesini tehlikeye atmıştır. Aynı zamanda işlenen alanlar 24 milyon hektardan bir anda 21 milyon hektara düşmüştür ve de buna bağlı olarak büyük bir tarımsal göç yaşanmıştır.

Türkiye’de krize tepki ne olmuştur? Krize ilk tepki, temel tarımsal ürün fiyatlarında; tahılda yağlı tohumda, şekerde artış olmuştur. Bizim ülkemizde fiyatlar, dünya piyasalarına göre yüksektir. Neden; maliyeti yüksektir. Aslında dünyadaki fiyatların artması, Türkiye’deki fiyat artışlarının onun arkasında kalması, Türkiye’nin dünya piyasalarındaki rekabet gücünü artırmıştır. Bu konuda sevgili arkadaşımız Dr. Taylan Kıymaz’ın Ekonomik Yaklaşım Dergisinde yeni çıkan çok güzel bir makalesi var; krizden sonra Türkiye’nin rekabet gücü, tarım ürünlerinde rekabet gücü, bunu elektronik ortamda okuyabilirsiniz. Üçüncüsü, tabii tarımsal yatırımlarda bir miktar artış olmuştur.

Peki, ne yapmak gerekiyor, yani bunlar oldu da ne yapmak gerekiyor? Bir politika çerçevemiz var, biz krizden önce de bu politika çerçevesini öneriyorduk, şimdi de öneriyoruz; gıda güvencesini sağlayan, üretici gelirlerini gözetken, ihracat yoluyla ödemeler dengesine katkı yapan ve çevre ve insan sağlığını gözetken... Burada kısıtlarımız var, yapısal sorunlarımız var. Ancak ben burada bir şeyi söylemek istiyorum: Sabah hocalardan bir tanesi toplulaştırmayı eleştirmişti. Türkiye’nin en büyük yapısal sorunlarının başında işletmelerin parçalı olması gelir diyoruz. Öyleyse toplulaştırma Türkiye’de gerçekten çok olumlu bir tarımsal politika aracıdır.

Dünya Gıda Günü 2014

Bundan bir şey çıkarmanın doğru olup olmadığını bilmiyorum, ama işletme büyüklüğü 9.5 hektar, 9 tane parsel, yani bu rasyonel bir üretim yapmak için çok büyük sıkıntı.

İkincisi, dış kısıtlara da uymak zorundayız. Yöntem ne? Yöntem böyle popülist politikalarından kopmaktır, yani genel desteklemeden çıkmaktır. Her şeyi destekliyorum, böyle bir şey olamaz. Seçici ve dinamik desteklemeye yönelmek lazım. Araçlar ne olacak; Dünya Ticaret Örgütü’nün de müsaade ettiği fark ödeme sistemi olacaktır. Fark ödeme sistemi, size tüm bu fiyat istikrarını sağlar, üreticiye gelir güvencesi sağlar, tüketicinin refahını artırır; çünkü fiyatlar düşer, doğal dış koruma sağlar. Prim ödemesi de olacaktır, ancak şu anki uygulandığı şekliyle değil; yetersiz, arz eksikliği olan ürünlerde, bir de kalite sorunu olan ürünlerde prim uygulaması yapılabilecektir. Doğrudan gelir desteği, sosyal politika aracıdır, örneğin aile çiftçiliğine yapılabilecek bir destektir.

Günümüzde gıda güvencesi, Türkiye dâhil, tüm gelişmekte olan ülkelerin tarım politikalarının en meşru gerekçesi ve stratejik hedefi olmalıdır. Biliyorsunuz, “Dünyada tüm uluslar gıda güvencesini sağlamak temel hakkına sahiptir” diye Birleşmiş Milletlerin Evrensel Beyannamesi vardır.

Teşekkür ediyorum.

KAMUNUN AİLE ÇİFTÇİLİĞİ FAALİYETLERİ

Dr. Melik AYTAÇ

**Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
Tarım Reformu Genel Müdürlüğü**

Sayın başkanlarım, değerli hocalarım ve değerli katılımcılar; sempozyuma hoş geldiniz.

Ben Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Tarım Reformu Genel Müdürlüğü Kırsal Kalkınma ve Kredilendirme Daire Başkanlığı'nda çalışıyor ve aynı zamanda Bakanlığın kendi içerisinde kurduğu Aile Çiftçiliği Komisyonu'nun içerisinde görev alıyorum. Kamunun aile çiftçiliği konusundaki faaliyetleri noktasında Tarım Bakanlığı, ana faaliyetleri kamu kurumları arasında yürütmekte, kendi içerisinde kurmuş olduğu genel müdürlükler arası bir komisyonla çalışmaları devam ettirmektedir. Çalışmalar bazında değinmeden önce, aile çiftçiliği konusunda spesifik bir arşiv ve kayıt sisteminin Bakanlık tarafından yapılmadığını itiraf edeyim. Birleşmiş Milletler ve FAO'nun aile çiftçiliğine yönelik spesifik bir bazda çalışmaları tetiklemiş olması, Bakanlığın da bu konuda farkındalığının oluşmasını sağladı, aynı zamanda yaptığı çalışmalarla da bu farkındalığı artırmak niyetinde.

Türkiye gibi hızlı gelişmekte olan ülkelerde artan nüfusun gıda ihtiyacı, plansız kentleşme ve sanayileşme, toprak ve su kaynakları üzerindeki baskıyı da artırmaktadır. Küresel iklim değişikliğine karşı doğal kaynakların etkin ve verimli kullanımı, çiftçi kayıtlarının sağlıklı tutulması, gıda güvenliği, pazarlama faaliyetleriyle tarımsal üretim planlamasının ülke çapında düzenlenmesi, gerek ölçek ekonomisi gerekse de tarım işletmeciliği açısından önemlidir. Bununla birlikte, işletme bütünlüğünü koruyan mülkiyet düzenlemelerinin bulunmadığı ülkelerde, tarım arazilerinin mirasla parçalanması ve ekonomik ölçeğin altına düşmesi, gıda güvenliği ve kırsal kalkınmayı olumsuz etkilemektedir.

Tarım sektörünün milli gelir içerisinde önemli bir paya sahip olduğu ülkemizde -bu oran

Dünya Gıda Günü 2014

yüzde 8'dir- 76 milyon olan toplam nüfusun yüzde 24'ü, yaklaşık 18 milyonu hâlâ kırsalda yaşamaktadır. Toplam istihdamın yüzde 25'i tarımda istihdam edilmekteyken, yaklaşık 3 milyon tarım işletmesi, 24 milyon hektar alanda tarım yapmaktadır. Bunun yanı sıra, ülkemizde 76 milyon olan ülke nüfusu, 30 milyon turisti beslemekte ve yaklaşık 16 milyar dolarlık bir ihracat geliri sağlamaktadır.

Ülkemizde tarım işletmelerinde ortalama işletme büyüklüğü 6 hektar olup, işletmelerin yüzde 90'dan fazlası aile işletmesidir. Türkiye'deki tarım işletmelerinin yüzde 6'sı 20 hektar üzerinde araziye sahipken, 27 Avrupa Birliği ülkesinde ortalama işletme büyüklüğü 12-13 hektar civarındadır.

İşletme büyüklükleri, Cumhuriyetin ilanıyla malların eşit paylaşımını öngören Miras Kanunu nedeniyle giderek küçülmüş, 1950 yılında 10 hektar olan tarımsal işletme büyüklüğü, 2014 yılında 6 hektarın altına inmiştir. Ancak 2014 yılı mayıs ayında çıkan kanunla tarım arazilerinin miras ile parçalanmasının önüne geçilmiştir. Bölgeler itibarıyla yeterli gelirli işletme büyüklüklerine ulaşılacağı ve en az 4 katı gelir sağlanacağı -3 bin 600 dolardır bu rakam- hesaplanmaktadır.

Kırsal alanda topraksız ve az topraklı çiftçilerin, yeter gelirli zirai aile işletmeleri kurabileceği büyüklükte topraklar, 4 yıl ödemesiz, 10 yıl faizsiz taksitlerle çiftçilere dağıtılmaktadır. Bugüne kadar 14 ilde 13.734 çiftçi ailesine dağıtım yapılmış, 400 bin dekar Hazine arazisinin dağıtımına da devam edilmektedir. Dağıtım programında yer alan Hazine arazileri, dağıtım tamamlanıncaya kadar aile işletmelerine kiralanmaktadır.

Yine Türkiye'de ortalama yağışın 640 milimetre olduğu bilinmekte. Yıllık kullanılabilir su miktarı 112 milyar metreküp olup, bunun yüzde 73'ü de tarımsal sulamada kullanılmaktadır. Ekonomik alanda sulanabilir, kullanılabilir alan 8.5 milyon hektar olup, günümüze kadar 5 milyon hektarı sulamaya açılmıştır. Bu alanda 1.2 milyondan fazla aile işletmesi, devlet tarafından yapılan sulama tesislerinden faydalanmaktadır.

Sürdürülebilir tarım, gıda güvenliği ve kırsal kalkınma için sağlıklı bir işletme yapısının oluşturulması ve üretim için tehdit oluşturan sorunların giderilmesi gerekmektedir. Bu amaçla, başta arazi toplulaştırmasıyla birlikte topraksız ve az topraklı ailelerin topraklandırılması, sulama imkânlarının artırılması, tarımsal kırsal kalkınma tedbirleriyle desteklenmesi bir zorunluluk arz etmektedir.

Tüm ülkelerde olduğu gibi, ülkemizde de tarım işletmeleri, tarım stratejileri, plan ve programlarla yönetilmekte, proje ve desteklerle de desteklenmektedir. Temel amaç verimliliğin artırılması olup, bu nedenle öncelikle yapısal sorunların çözülmesi ve verimliliği artırıcı tedbirlerin alınması gerekmektedir. Bu itibarla, mevcut yapıdaki temel sorunlar kısaca şöyle özetlenebilir: İşletme arazilerinin küçük parçalı, dağınık ve şekillerinin bozuk olmasından dolayı, tarımsal girdi kayıpları artmakta ve teknoloji kullanımı zorlaşmaktadır. Ortalama bir işletme, en az 10 parçadan oluşan 6 hektar arazide üretim yapma zorunluluğuna düşmüştür.

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

Parsellerin büyük bir kısmının ulaşım yolu yoktur. Yine parsellerin büyük bir kısmının sulama kanalına doğrudan erişimi bulunmamaktadır. Küçük aile işletmelerinde emek yoğun tarım yapılmakta, mekanizasyon ve sermaye kullanımında yetersizlikler bulunmaktadır. Söz konusu yapısal sorunların çözümü için başta tarım arazilerinin miras ile daha fazla bölünmesinin önlenmesi ve az topraklı aile işletmelerinin yeter geliri elde edeceği büyüklükteki araziye sahip olmaları için, verimliliği artırıcı politika ve tedbirlerin alınması önem arz etmektedir.

Ülkemizde arazi toplulaştırması, aile işletmelerinin topraklandırılması, sulama yatırımlarının hızlandırılması gibi verimliliği artırıcı proje ve faaliyetlere son yıllarda hız verilmiştir. Tarım reformu uygulamaları kapsamında yürütülen proje ve faaliyetler, arazi toplulaştırması, arazi dağıtımı ve kiralama hizmetleri, sulama, miras ile tarım arazilerinin bölünmesinin önüne geçilmesi, arazi bankacılığı ile kırsal kalkınma faaliyetleridir.

Dünyada olduğu gibi, 2014 Uluslararası Aile Çiftçiliği Yılı kapsamında Türkiye’de de Bakanlık olarak etkinlikler planladık. Bu etkinlikler kapsamında çiftçi ailelerin küresel açlık ve yoksullukla mücadelede, gıda güvencesinin sağlanmasında, gelir kaynaklarının artırılması, biyolojik çeşitliliğin, yöresel ürünlerin, doğal kaynakların ve çevrenin korunması ve sürdürülebilir kalkınmanın bölgesel ve ulusal düzeyde gerçekleşmesinin öneminin vurgulanması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, Ankara’da ve ülke genelinde tüm illerin ve paydaş kurumların katılımıyla 9 tarım bölgesinde Bakanlık olarak 9 ayrı çalıştay organize etmekteyiz. Bu etkinlikler kapsamında, öncelikle Ankara’da 12-13 Haziran tarihlerinde “2014 Uluslararası Aile Çiftçiliği Yılı Çalıştayı” konulu, geniş katılımlı ulusal bir çalıştay düzenledik. Çalıştaya Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile birlikte Birleşmiş Milletler ve FAO’nun yanı sıra, konuyla ilgili bakanlıklar, sivil toplum kuruluşları, çiftçi örgütleri, üniversiteler, bankalar ve diğer paydaş kurumlar katılmıştır. Bakanlık web sayfasında “Uluslararası Aile Çiftçiliği Yılı” başlığı altında bir etkinlik alanı açılarak, tüm illerin yaptıkları etkinliklere ait bilgileri internet ortamında bu sayfaya girmeleri için bir bilgi portalı oluşturulmuştur.

Yılsonunda tekrar bir ulusal çalıştay düzenlenerek, sürdürülebilir aile çiftçiliğine yönelik genel değerlendirme ile Bakanlık strateji ve önceliklerine göre bir eylem planı oluşturulması düşünülmektedir. 2014 Uluslararası Aile Çiftçiliği Yılı kapsamında Türkiye’de yapılacak çalıştaylarda şu konu başlıkları ele alınmakta ve bu konu başlıkları üzerinden mevcut durum, sorunlar, çözüm yolları, çözümün paydaşları gibi konunun bölgesel ve ulusal düzeyde zayıf ve kuvvetli yanları irdelenmektedir. Bu konular kısaca şöyledir: Aile çiftçiliği açısından örgütlenme, finansman, destekler; pazarlama, ürün değerlendirme, değer zinciri; kadın işgücü ve çocuk işçiliği kayıt altına alma; eğitim, yayım ve danışmanlık hizmetleri.

Çalışma grup konularının yıl boyu ülke genelinde tartışılması ve konunun öneminin yayılmasının sağlanması amacıyla Bakanlık, aile çiftçiliği ile ilgili yapılan ve yapılacak olan tüm etkinliklere katılım sağlamaktadır.

Bu konudaki temel sorunları kısaca şöyle özetleyebiliriz: Aile çiftçilerinin temel sorunları, kaynak ve hammadde temini. Bildiğimiz üzere, Türkiye’de yaklaşık 3 milyon tarım işletmesi

Dünya Gıda Günü 2014

var, 18 milyon aile çiftçisi var. Mevcut işletmelerin yüzde 90'ından fazla bir orana tekabül eden kesim, aile çiftçilerinden oluşmaktadır. Her ne kadar Bakanlık çiftçilere sübvansiyon olarak sıfır faizli destek veriyor olsa bile, küçük ölçekli işletmelerle aile çiftçileri, mevcut topraklarını veya imkânlarını teminat göstererek bankadan krediye ulaşamamaktadır, sıfır faizli olsa bile. Bu önemli sorunlardan bir tanesidir, kaynak ve hammadde temininde çözülmesi gereken stratejilerden de bir tanesidir. Bilkent Otel'de 12-13 Haziran'da yapılan açılış çalıştayında Bakanımız bu konuyu da dile getirmiştir. Küçük çiftçilerin kaynaklara erişim noktasında ayrıca Bakanlık olarak çalışmalar yapmaktayız.

Nüfusun yaşlanması ve çocukların arazileri terk etmesi konusu... Bekâr bir erkeğe sormuşlar, “Nerelisin?” diye. O da demiş ki “Ben henüz evlenmedim.” Bu, şunu gösteriyor: Eşimizin memleketi, bizim kendi memleketimiz olarak görülüyor. Buradan hareketle, küçük bir anekdot anlatmak istiyorum: “Bu Toprağın Sesi” Programında, Ayaş İlçesi Gökçebağ Köyü'nde Bekir Amcayla “Ankara Keçisi” konulu bir programa çıkmıştık. Programda telefonlar kilitlendi, tabii Bekir Amcanın yüzünden. Şunu söyledi: “Torunlarıma gelin kız bulamıyorum. Gelin istemeye gittiğim hangi aile olursa olsun, ‘Kızımı köyde yaşatacaksan Bekir Amca, vermem’ dedi.” Aile işletmelerinin sorunu maalesef sadece ekonomik değil, sosyal olarak da köy bazında refah düzeyinin, şehrin cazibesine ulaştırılması -alt ve üstyapının, sağlık ve eğitim imkânlarıyla birlikte- gerekiyor. Dolayısıyla köylerdeki nüfus giderek yaşlanmakta, genç nüfus bölgeler itibarıyla azalmaktadır. Bakanlık olarak eylem planı içerisinde bu konuyu değerlendireceğiz.

Eğitim ve finansman hizmetlerinin eksikliği ve bunlara erişimdeki güçlükler, temel sorunlar arasında gözükmekte. Aile çiftçileri fiyat oluşum süreçlerine ya az ya da hiç katılmamaktadır; çünkü araçlar yoluyla ürünlerini pazarlayabilmektedir ya da küçük semt pazarlarında kendileri doğrudan satış yapmaktadır. Yine küçük ölçekli işletmeler bazında olduğu için, semt pazarları dışında pazarlara erişememektedir, nakliye bunlar için ayrı bir sorundur. Altyapı ve üstyapı hizmetlerinde biraz önce bahsettiğim yetersizlik vardır. Kırsalda tarım dışı iş alanları yetersizdir. Büyükşehir Yasasının getirdiği belirsizlikler, yine aile çiftçiliğinin temel sorunları arasında gösterilebilir.

Bakanlık, bu konuda kendi bünyesindeki genel müdürlükler aracılığıyla komisyon kurmuş ve bunlarla ilgili görev dağılımı yapmıştır. Farkındalığı oluşturmak için logonun kullanımını resmi yazışmalara katmıştır ve Bakanlık bu çalıştaylarda şu gerekçeleri kullanmıştır: Aile çiftçilerinin önemine, sürdürülebilirliğine dikkat çekmek ve bu konudaki sorunları gündeme getirmek ve tartışmak; kamuoyunun ilgisini çekmek, konuyla paydaşları sürece dâhil etmek; aile çiftçiliğinin sürdürülebilirliğine yönelik önerilerin belirlenmesini tespit etmek, toplamak; aile çiftçiliği konusunda bölgelerdeki mevcut durumun ortaya konulmasını sağlamak; konu üzerinde ulusal ve bölgesel düzeyde sorunları ve çözüm yaklaşımlarını belirlemek; konu hakkında izleme ve değerlendirme göstergelerini belirlemek.

Biz sloganlar da ürettik bu konuda. En güzel sloganlardan akla gelen, “Aile çiftçiliği kuşaktan kuşağa aktarılan bir yaşam tarzı ve bir öğreti.” Dolayısıyla tarım, aynı zamanda

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

kırsaldaki istihdamın ve göçün önlenmesine, geleceğe de yatırım olarak gözükmektedir. Bakanlık, farklı kurum, kuruluş ve üniversitelerle işbirliği yapmaktadır.

Yine çalıştaylarda dikkat ettiğimiz bir husus şudur: Katılımcılığın sağlandığı, farklı görüşlerin dikkate alındığı, karşılıklı dinlemelerin yapıldığı, somut ve nicel bilgilerin yer aldığı -genelde somut ve nicel bilgiler çalıştaylarda gündeme pek gelmiyor, biz ona özellikle dikkat ediyoruz- uygulanabilir ve izlenebilir önerilerin sunulduğu, bölgeselliğin ve yerelliğin dikkate alındığı çalıştaylar hedefledik. 9 tarım bölgesini temsilen koordinatör illerde değişik tarihlerde, bugüne kadar 5 çalıştay gerçekleştirdik. 3 çalıştayımız kaldı, o da ekim ayı içerisinde olacak. Hemen akabinde de Kapanış ve Eylem Planını Belirleme Çalıştayını gerçekleştireceğiz. Dolayısıyla 81 ildeki kurum, kuruluş ve sivil toplum örgütlerinden ve üniversitelerden paydaş her kurumdan görüş ve önerileri şu anda derleme aşamasındayız. Bunları tekrar irdelemeye ve değerlendirmeye açacağız.

Dediğim gibi, 5. konu başlığı üzerinden mevcut durumu, bu mevcut durumla ilgili sorun ve kaynakları, bunları hem bölgesel hem ulusal düzeyde tespit ettik. Çözüm yaklaşımları, çözüm paydaşları, izleme ve değerlendirme göstergelerinin konunun Türkiye ve bölgesel açıdan güçlü, zayıf yönlerini ele aldık.

Teşekkür ediyorum.

Dünya Gıda Günü 2014

YOKSULLUKLA MÜCADELEDE AİLE ÇİFTÇİLİĞİ GEREKSİNİMİ

Ayşegül AKIN

FAO Türkiye Temsilci Yardımcısı

Öncelikle sayın oda başkanlarımızı, değerli hocalarımızı, sevgili meslektaşlarımı ve öğrencileri, burada bulunan herkesi Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü adına sevgi ve saygıyla selamlıyorum. Ayrıca 3 odaya da her sene Dünya Gıda Günü'nde bizimle birlikte -kutlama demek istemiyorum, ama- açlıkla ilgili sorunları gündeme getirdikleri ve bizi yalnız bırakmadıkları için de ayrıca teşekkür ediyorum.

Sabahtan beri hep Türkiye'deki tarım politikası, özellikle küçük işletmelere, aile çiftçiliğine yönelik politikalardan bahsedildi, onları dinledik, sorunları dinledik, hepimiz farkındayız. Ben size biraz daha işin uluslararası boyutundan bahsedeceğim; FAO neden bu sene aile çiftçiliğini gündeme getirdi, bunu açıklamaya çalışacağım.

Bildiğiniz gibi, 16 Ekim Dünya Gıda Günü her sene farklı temalarla kutlanıyor ve gündemde açlık var, dünyadaki her insanın erişme hakkı olan gıda hakkının gündeme getirilmesiyle ilgili bir gün olarak kutlanıyor. İlk Dünya Gıda Günü 16 Ekim 1981 yılında yapılmış, bunu da bir bilgi olarak size vermek isterim.

Bizim görevimiz, dünyada açlıkla ilgili aslında hem toplumsal farkındalık yaratmak. Türkiye'de daha önce gıda güvencesiydi, ama yeni çıkan Gıda Kanunu'ndan sonra gıda güvenliği oldu, gıda güvenliği de gıda güvenilirliği oldu. Böyle bir kavram karmaşası sürekli yaşıyoruz, her seferinde de atıfta bulunuyoruz maalesef. Gıda güvenliğine dikkat çekmek, bilgiyi dolaşıma sokmak, kamuoyu ve kaynakları küresel açlıkla mücadele için harekete geçirmek temel amacımız. Tarım Bakanlığı'nda şu anda aile çiftçiliğiyle ilgili ufak da olsa bir farkındalık yarattık, Aile Çiftçiliği Yılı dolayısıyla çalıştaylar düzenlendi. Asıl görevimiz, bunun

Dünya Gıda Günü 2014

gibi ulusal çözümleri hareket geçirmek için bir platform oluşturmak. Birleşmiş Milletler Dünya Gıda ve Tarım Örgütü, bağımsız bir kuruluş, ülkelerin bir araya gelip sorunlarını tartışabildiği ve çözümler üretilebildiği bir platform. En büyük rolümüz de aslında bunu tetiklemek, bir şekilde açlıkla ilgili dünyadaki sorunları gündeme getirmek.

Bu seneki konumuz “Aile Çiftçiliği dünyayı besler, yeryüzünü önemser.” “Yeryüzünü önemser” kısmını ben biraz daha fazla önemsiyorum. Neden; çünkü artık çevresel sorunlar hepimizin gündeminde. İklim değişikliği gibi bir kavram bütün konuşmalarımıza, tartışmalarımıza girmiş durumda. Gerçekten kuraklık, Hocamız açıkladı, gıda krizinin başlıca nedeni. Tabii ki spekülasyonlar var, gıda borsasında fiyatlarla oynanabiliyor. Artık liberal ekonomilerde, küreselleşen dünyada her şey, önemli bir silah olan gıdayı olumlu ya da olumsuz etkileyebiliyor. Tarımla ilgili politikalarda bunun göz önüne alınması gerekiyor.

Peki, açlıkla ilgili dünyada durum nasıl? FAO’nun çalışmaları kapsamında, 2012-2014 verilerine göre, dünyada 805 milyon insan hâlâ kronik olarak yetersiz besleniyor. Bu rakam, aslında 1990-92 verilerine göre azalmış durumda, son 20 yılda 203 milyonluk bir azalma var, ama bu rakamın hâlâ 791 milyonu az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yer alıyor.

Başka bir rakam ise çocuklarla ilgili; 5 yaşın altındaki her 4 çocuktan biri yeterli beslenemiyor ve bu yüzden de zihinsel ve fiziksel olarak tam potansiyelini kullanamıyor. Ayrıca 2 milyar insan da yine vitamin ve minerallerden yoksun besleniyor. Ama bunun yanında bir tezat var; dünyada 1 milyar insan aşırı kilolu durumda, yarısı da obez, böyle bir çelişki var. Aslında yeterli gıda var mı dünyada; var, ama adil dağılım yok. Onun da bir sürü sebebi var; mevcut coğrafi koşullar, ekonomik koşullar, bilgisizlik, yeterli bilgiye erişememe, teknolojiye erişememe vesaire... Bunların hepsi bir araya getirildiğinde, tabii ki dünyada bu tablo ortaya çıkıyor. Özellikle gıda mevcudiyeti açısından, yani gıdanın bulunurluğu açısından Sahraaltı Afrika ve Güney Asya gibi ülkeler, gerçekten çok büyük sorun yaşıyorlar. Bu sene açıkladığımız rakamlara göre 35 milyonluk bir azalma var, çok büyük bir şey değil belki, ama politikalarda yine de bir etkinlik söz konusu. Ancak Afrika’da, Sahraaltı Afrika’da hâlâ durum aynı, onlarda rakamlarda hiçbir değişiklik yok, hatta bir miktar artış var.

Yine gıdaya erişim, Güney Asya ve Latin Amerika gibi ülkelerde son rakamlarımıza göre biraz iyileşmiş, onların uyguladığı sosyal politikalardan dolayı iyileşmiş. Bu da şunu gösteriyor aslında: Bizim çabalarımız, yani sadece Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü’nün değil, tüm paydaşların; üniversitelerin, hükümetlerin, sivil toplum örgütlerinin bu konuyla ilgili yapmış olduğu tüm çabalar yine de etkin oluyor, uygulanan politikaların daha aktif olarak sürdürülmesinde önemli rol oynuyor. Bu da Güney Asya ve Latin Amerika’da bir farkındalığı ciddi anlamda yaratmış durumda. İşte Brezilya’da “Zero Hunger (Sıfır Açlık)” diye bir program uygulanarak, yoksulluk ve açlıkta ciddi bir başarı elde edildi.

Tabii mevcut gıdadan ne kadar faydalaniyoruz, ne kadar değerlendiriyoruz, o da ayrı bir tartışma konusu. Gıda atıklarıyla ilgili de yine FAO’nun geçen sene başlatmış olduğu bir kampanya vardı. Bir taraftan “Yeterli gıda yok”, “800 milyon insan aç” diyoruz, ama ürettiğimiz

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

gıdanın da 1/3'ünü atıyoruz, bu büyük bir rakam gerçekten. Daha hammaddeyken, yani tarladan işleme alanına gelirken, yüzde 40'ı kayboluyor, direkt orada ciddi bir kayıp yaşanıyor. Ayrıca bizim bireysel olarak zaten soframızda da çok ciddi kayıplar var, otellerde olan kayıplar var. Gerçekten gıda israfı tartışılması gereken, üzerinde düşünülmesi gereken bir sorun.

Yine sabah da bahsedildi, özellikle Yakındoğu, Kuzey Afrika, Karayipler gibi ülkelerde istikrar yok. Belli açıdan belki gıda güvenliğini sağlayacakken, bir yanda ekonomik istikrar, siyasi istikrar bozuluyor ve tabii her şeyi olumsuz etkiliyor.

Peki, aile çiftçiliği nedir ve neden önemlidir? Bir aile tarafından yönetilen ve tüm aile üyelerinin; kadınların, çocukların üretime dâhil olduğu ve onların işgücüne dayalı tarım, ormancılık, balıkçılık, meracılık, su ürünlerine yönelik üretim faaliyetlerinin tamamına aile çiftçiliği diyoruz. Aile çiftçiliği, tüm tarımsal faaliyetleri kapsıyor, ama kırsal kalkınmanın da her alanıyla bağlantılı; çünkü kırsal alanda hâlâ ciddi bir nüfus yaşıyor ve bazıları direkt işletmeyle, üretimle bağlantılı. Bazıları da sadece kırsalda yaşıyor, ama farklı faaliyetlerle uğraşıyor.

O yüzden aile çiftçiliği dediğimizde, ekonomik olarak, tarımsal üretim olarak değerlendirmemiz gerekiyor; aynı zamanda onun sosyal bir boyutu var, sosyoekonomik boyutu var, çevresel bir boyutu var, kültürel bir boyutu var. Şehirde yaşayan her bireyin hâlâ köyle, kırsalla bir bağlantısı var, oradan gelen ve kışın tükettiğimiz ürünleri var. Yani kendi sosyal yaşantımıza baktığımızda da küçük aile işletmeleriyle her alanda aslında bir şekilde bağlantımız var. O yüzden aile çiftçiliği, aslında gıda güvenliğinin bir tür sigortası, gıda güvenliğinin temelini oluşturuyor.

Aile çiftçiliği, aynı zamanda geleneksel gıda ürünlerinin korunmasına yardımcı olurken, dengeli beslenmeyi de teşvik ediyor; çünkü ürün çeşitliliği çok fazla, aslında her türlü kaynaklarını en etkin şekilde değerlendiriyorlar. Doğal kaynakların korunmasında, biyoçeşitliliğin korunmasına da bireysel katkıları çok fazla; çünkü hayvanını kendi sofrasından kalan atıkla besliyor ya da tarlasında, bahçesindeki çürümüş meyveyi, otu değerlendiriyor. Yani baktığımız zaman, biyoçeşitliliğe de katkısı gerçekten fazla ve doğal kaynakların sürdürülebilirliğine katkısı var. Yine sosyal politikalar içerisinde hâlâ desteklenmesi gereken önemli bir etken ve yerel ekonominin canlanması için de önemli bir fırsat sunabiliyor.

Dünyada ise şu anda 570 milyonun üzerinde çiftlik var, bunların 500 milyonu aile işletmesi tarafından yönetiliyor. Bunlar toplam tarımsal üretimin yüzde 56'sından sorumlular. Gıda güvencesinden yoksun nüfusun yüzde 70'ten fazlası Afrika, Asya, Latin Amerika ve Yakındoğu'da kırsal alanlarda yaşıyor. Aslında dünya nüfusu şu anda 7 milyar, ama 2050 yılına geldiğimizde, 9 milyar olması bekleniyor. Bu durumda elimizdeki mevcut tarımsal üretim ve kaynaklarda da belli bir artış gerekiyor.

Tarımsal üretimi artırabilmeniz için daha fazla araziye sahip olmanız mümkün değil, arazilerin miktarı belirli, ama onlardan daha etkin faydalanmak mümkün. Şu anda küçük

Dünya Gıda Günü 2014

işletmeler, yani aile çiftçileri, ellerindeki mevcut arazileri etkin olarak kullanamıyorlar. Dünyada 1 hektardan az tarım arazisine sahip işletmeler yüzde 72 civarında ve bunlar maalesef ellerindeki mevcut arazinin sadece yüzde 4'ünü etkin kullanabiliyor; tam bir verimlilik yok, tam bir etkinlik yok. Onların yeterli bilgiye erişmesi, yeterli kaynaklara erişmesi, hem finansal, hem ekonomik olarak desteklenmeleri de gerekiyor.

Ancak aile çiftçileri, aynı zamanda dünyadaki gıda üretiminin yüzde 80'ini de gerçekleştiriyorlar, dolayısıyla dünyanın tarımsal kaynaklarının birincil sorumlusudurlar. Onların mevcut etkinliğini, yani yetersiz olan etkinliğini artırmak için kaynakların daha verimli kullanılması gerekiyor ve işgücü verimliliğinin artırılması gerekiyor. Özellikle düşük gelirli ülkelerde bu durum daha da açık, bunun için de belirli bir gelir seviyesine erişmeniz gerekiyor. Bunun için ne yapmak lazım? Tarımdan kazanılan geliri artırmak ve kırsal yoksulluğu azaltmak hedefimizse, alt ve orta gelirli ülkelerdeki işgücü verimliliğini artırmak gerekiyor. Bu verimliliği artırmak için ise öncelikle tarımsal inovasyon diyor FAO, Dünya Tarım Örgütü.

Peki, inovasyon nedir; aslında yenilikçilik, yayımda özellikle yenilikçilik. Yeniliklerin, yeni teknolojilerin benimsenmesi ve onun pratiğe aktarılması çok önemli bir konudur. İşte Gıda ve Tarım Örgütü de küçük işletmelerin daha verimli hale gelmesi için özellikle tarımsal inovasyonun onlara getirilmesi, ulaştırılmasının tarımsal üretim artışına yol açacağı ve dolayısıyla gelirin yükselmesi ve gıda fiyatlarının düşmesini sağlayacağı ve daha düşük maliyetli ve sürdürülebilir gıdaya sahip olunacağı ve dolayısıyla da yoksulluğun azalacağını öngörüyor. Tabii bu kâğıt üzerinde çok güzel işleyen bir mantık, ama bunun olabilmesi için tabii ki küçük aile işletmelerinin desteklenmesi ve bunun politikalara girmesi, bununla ilgili üniversitelerle hükümetin işbirliği yapması, araştırmaya daha fazla kaynak aktarılması gerekiyor.

Tabii araştırmaya daha fazla kaynak aktarmak, ülkelerin bütçelerine ciddi bir maliyet getirebiliyor. Ancak gelişmiş olan ülkelere baktığımızda, onların araştırmalara ayırdığı kaynak, gerçekten gelişmekte olan ya da azgelişmiş ülkelere göre çok farklı. Ayrıca küçük işletmelerin bireysel olarak desteklenmesi belki çok zor; öncelikle çiftçilerin bir araya gelmesi, örgütlenmesi ve o örgütlü yapının oluşturulmasından sonra onların pazara erişiminin teşvik edilmesi gerekir. Aslında Türkiye'de de hâlâ üretici örgütlenmesi ciddi bir sorun. Tabii bu benim kişisel görüşüm, böyle görüyorum. Yasal altyapısı olsa bile, uygulamada hem kooperatifler, hem üretici örgütleri gibi bir karmaşa var.

Ürünün üretildiği değerden pazara ulaşması ve çiftçinin bu kârdan payını alabilmesi için, pazarlamaya yönelik ciddi bir çalışma yapılması gerekiyor. O yüzden özellikle örgütlenme, tarımsal yayım hizmetlerinin çiftinin ayağına götürülmesi önemli. Hâlâ burada Tarım Bakanlığı'nın ciddi bir rolü var; mevcutta da zaten çalışıyorlar, ama yayım hizmetlerinin daha etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi önemli diye düşünüyoruz. Gıda ve Tarım Örgütü'nün yaptığı çalışmada da bu üç husus ortaya çıkıyor; özellikle araştırmaya katkı verilmesi, araştırma payının artırılması, yine örgütlenme yapısının geliştirilmesi, örgütlenme yapısının içerisindeki yöneticilerin ve çiftçinin bilgilendirilmesi ve yayımın da özel sektörü de içine alarak işbirliği

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

çerisinde yürütülmesi...

Özel sektörün hiç mi bu sistemde payı yok; çok var bence, çok da önemli. Artık marketlerde “İyi tarım uygulamalarına göre üretilmiştir” etiketli ürünler görüyoruz, organik tarım ürünleri görüyoruz. Sözleşmeli üretimin teşvik edilmesinde özel sektörün rolü çok fazla. Sözleşmeli üretim, çiftçi için gerçekten güzel bir model; çünkü fiyat garantisi ve gelir garantisi var. Ayrıca özel sektör, sözleşmeli üretim yaptırırken çiftçiyi doğru bir şekilde bilgilendirir, en uygun girdilerle desteklerse, mevcut sorunlarından birini halletmiş olur. Küçük işletmelerde sorun ne; bilgiye ulaşamıyor, ama girdiye de ulaşamıyor. Zaten girdiye diğer büyük işletmeler gibi ulaşabilmiş olsa, daha verimli bir üretim yapacak; kaynakları, teknolojiyi daha iyi kullanacak ya da farklı tohum seçebilecek, yani seçme özgürlüğü olabilecek, geliri arttıkça bunu daha fazla gerçekleştirebilecek. İşte bunun burada desteklenmesi gerekiyor; belki Hocomızın söylediği gibi, doğrudan gelir desteğinin özellikle bu küçük işletmelerde uygulanması daha mantıklı bir uygulama olacaktır.

Dünyada aile çiftçiliğinin durumuna bakalım: Amerika’da yüzde 83 görünüyor aile işletmesi, ama oradaki işletme büyüklükleri çok fazla; Avrupa’da yüzde 68’i, Asya’da yüzde 85’i, Afrika’da yüzde 62’si, Güney Amerika’da da yüzde 18’i aile işletmesi. Ancak bu yüzde rakamlarının içerisinde işletme büyüklükleri de ayrı bir değerlendirme; çünkü az gelişmiş ülkeler ve gelişmekte olan ülkelerde işletme büyüklükleri 2 hektarın altındayken, gelişmiş olan ülkelerde bu rakam giderek büyüyor.

Dediğim gibi, dünyada 570 milyon işletme var, bu işletmelerin dünyadaki 500 milyonunun dağılımına bakarsak; Çin yüzde 35’ini kapsıyor mesela, ama Çin’de arazi çok büyük bir kere, yani değerlendirmeyi yaparken, mevcut coğrafi yapıları da değerlendirmek lazım. Burada bunlar küçük işletmeler için yapılmış bir dağılım, bir çalışma. Yine gelirlere göre baktığımızda da işletmelerin yüzde 47’si üst ve orta gelirli ülkelerde, yüzde 36’sı alt orta gelirli ülkelerde, yüzde 13’ü az gelirli ülkelerde, yüzde 4’ü de yüksek gelirli ülkelerde yer alıyor.

Aile çiftçiliği için yine Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü tarafından verilmiş, özellikle bu sene hazırlanmış belli mesajlar var. Bu mesajları aslında konuşmamda az önce paylaştım, sabah da konuşuldu; aile çiftçiliği, tarımda şu anda az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde baskın olan bir tarım şekli; gıda güvenliğini ve sürdürülebilir kalkınmayı başarmak için önemli bir çözüm diye görülüyor. Yine dünyadaki aile çiftlikleri açısından, 10 çiftlikten 9’unu temsil ediyor ve kırsal kalkınmanın belli hedeflerine ulaşmada kullanılabilecek önemli bir argüman. Uygun bir politik ortam yaratıldığında da üretim potansiyellerini artırarak daha etkin hale gelebilirler ve gıda güvenliğine daha da katkı sağlayabilirler.

2014 yılı, aslında aynı zamanda da Aile Çiftçiliği Yılıydı, Birleşmiş Milletler tarafından ilan edilmişti ve onun sözcülüğünü yapmak da yine Gıda ve Tarım Örgütüne düşmüştü. Bu kapsamda Tarım Bakanlığıyla birtakım yazışmalarımızdan sonra, onlar bu alt komisyonu oluşturup çalıştayları gerçekleştirdiler, bu da çok önemli. Aslında Türkiye’de de Avrupa Birliğine uyum çalışmaları kapsamında kırsal kalkınmayla ilgili politikalar şu anda yürütülüyor, birtakım

Dünya Gıda Günü 2014

destekler var. Ama hep söylenen küçük işletmeler, arazilerin parçalı olması, yani senelerdir tarımda sorun olarak görülen aile işletmeleri, belki artık çözümün parçası olacaklar. Bu açıdan değerlendirildiğinde, önemli diye düşünüyorum; çünkü aile işletmeleri her türlü çeşitliliği barındırıyor ve eğer gerçekten yenilikçiliğe, bu sistemlere ulaşabilseler, daha da verimli hale gelecekler. Yine bu nedenle de araştırmaya ve kamusal yatırımlara yapılan miktarlar artırılmalı diyoruz. Geliriniz ne kadar yüksekse, araştırmaya, yatırıma daha fazla para harcıyorsunuz.

Toparlamam gerekirse, aile çiftçilerinin mevcut şartlarda daha verimli hale getirilebilmeleri, daha etkin olabilmeleri, üretime daha fazla katkıda bulunabilmeleri için, eğitim ve yayım hizmetlerine daha fazla erişimin desteklenmesi, tabii ki tarıma yapılacak yatırımların, altyapı yatırımlarının özellikle onlar için daha da artırılması ve yeniliklerden haberdar edilmesi, örgütlü bir modelle teşvik edilmeleri en doğrusu olacaktır. Bu şekilde de onların gıda güvenliğine katkısı, şu anki katkılarından daha da fazla hale gelecektir diyorum.

Biz Gıda ve Tarım Örgütü olarak, özellikle bu konuyu Türkiye’de her açıdan ele aldık ve sadece burada bugün yaptığımız toplantıyla değil, İstanbul’da başladık, bugün burada ve daha sonra farklı illerde; Adana’da, Antalya’da, Nevşehir’de yine aynı konularda görüşmeye, konuşmaya devam edeceğiz. Antalya’da Yöresel Ürünler Fuarı var, o çerçevede bir etkinlik gerçekleştiriyoruz. Yöresel Ürünler Fuarını niye seçtik? Aslında aile çiftçileri, bizim bu yöresel gıdalarımızın devamlılığı için de önemli. Onlar şu anda, o sevdiğimiz, pazara gittiğimiz zaman almak istediğimiz ürünlerin bir şekilde koruyucusu, devamlılığını sağlıyorlar, geleceğimize yatırım o anlamda önemli.

Teşekkür ediyorum.

TARTIŞMA BÖLÜMÜ

Oturum Başkanı Mehmet BESLEME: Arkadaşlar; zamanı iyi kullandık aslında. Normal saatimizden 20 dakika geç başlamıştık, şu anda da yaklaşık 20 dakikalık bir süremiz var.

Söz isteyen arkadaşlar, katkı ya da soru sormak isteyenler varsa, sırayla söz vereceğiz. Buyurun.

Prof. Dr. Gürol ERGİN: Teşekkür ederim Sayın Başkan. Önce son konuşmadan başlayarak Ayşegül Hanıma çok teşekkür ederim, iki nedenle. Birincisi, kooperatifçilik konusunu gündeme getirdiği için. Kooperatifçilik yoksa, hiç kimse aile tarımından söz etmesin, söz konusu bile olamaz; fakat diğer konuşmacılardan da, özellikle Bakanlık adına konuşan konuşmacı arkadaşımdan bunu beklerdim.

İkincisi, tarıma ilişkin altyapıdan söz ettiniz, bunun yapılması lazım. Bu Hükümet geldi, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nü kaldırdı, o görevi il özel idarelerine verdi. İl özel idaresi de iktidara fazla oy gelsin diye yalnızca yol yaptı, su getirdi, ama tarla içi hizmetler yok, gölet hizmetleri yok...

Şahinöz Hocama çok teşekkür ediyorum, çok ciddi ve doğru bir saptama yaptı. Gıda güvenliği ve güvencesi, bunlar çok önemliydi, Plan ve Bütçe Komisyonunda, Mecliste ben bu konuda çok çırpındım, ama Tarım Bakanlığı'na onu bir türlü kabul ettiremedik. Güvence nedir; teminat, eski dilde... Yani sizin insanların yiyebileceği kadar gıdayı sunabilmeniz, onların erişebilmesini sağlamanız lazım. Onun için buna güvence denilmesi lazım, buna güvenlik denilmez. Güvenlik, ancak hijyen, sağlık anlamına gelir, o bakımdan teşekkür ediyorum.

Tarım Bakanlığı adına konuşan arkadaşıma çok teşekkür ediyorum. Yalnız, orada birkaç slogan yaptınız, çok güzel sloganlardı. Arkadaşlar; son zamanlarda Tarım Bakanlığı'nın bir kamu spotu var, görüyor musunuz, vatandaşlara "Tarım topraklarına sahip olun" diyor. Tarım topraklarını rezil eden Tarım Bakanlığı'nın kendisi, meraları perişan etmek için her gün yeni bir kanun maddesi getiren kendisi, zeytinlikleri perişan etmek için her gün çırpınan kendisi, nasıl olacak şimdi bu? İnanılmaz derecede yaptığının tersini söyleyen insanlarla karşı karşıyayız.

Sonra şöyle denildi; "Toprak dağıtımında son zamanlarda çok ilerleme oldu." Yok öyle bir şey, biz Türkiye'de yaşıyoruz, öyle bir şey yok. Eğer aile çiftçiliğini bu Hükümet savunmuş olsaydı, tarımla ilgisi olmayanlara faizsiz kredi vererek büyük hayvan çiftlikleri kurdurmaya kalkmazdı. Siz hayvan yetiştiriyorsunuz, 5 kuruş kazanamıyorsunuz, ama büyük çiftlikler kurulsun diye benim paramı faizsiz verdiniz o insanlara. Hükümetin bu tür yanlışları oldu. Tohumculuk Kanunu çıkardılar, komşuna tohum satamıyorsun, böyle bir şey olur mu? Nasıl olacak şimdi bu aile çiftçiliği? İlle yabancı tohum üreticisi şirketlerin tohumunu kullanacak vatandaş, bunun adı aile çiftçiliği olacak. Yabancı tohumla aile çiftçiliği falan olmaz arkadaşlar, olmayacaktır.

Dünya Gıda Günü 2014

Son olarak da şunu söyleyeyim: Arazi toplulaştırması -bence iki tarafı da keskin bir bıçağa benziyor- evet, yapılmalı, ama yapıldıktan sonra da büyük sermayeye terk edilmemeli o topraklar, bu önemli bir konu. Burada Ahmet Hocam da haklı, Haydar Hocam da kendi açılardan haklılar diye düşünüyorum.

Çok zamanınızı aldığım için hepinize teşekkür ediyor, özür diliyorum.

Şafak Oktay GÜLTEKİN (Ziraat Mühendisi): Teşekkür ederim. Tabii burada aile çiftçiliği konu, ama bizim aklımıza çevreciler olarak şöyle bir şeyler takıldı: Mevcut tarım toprakları içinde devlet üretme çiftlikleri denilen çiftliklerimiz var. Ben bir ara Tarım Bakanlığı'nda görevliyken, İngiltere'ye gittim, İngiltere'deki çiftlikleri inceledik ve İngiltere'de çiftlik toprakları devlete ait ve devlet ancak İngiliz asilzadelerine, içinde ziraat mühendisi olan ailelere kiraya verebiliyor. Bizim devlet üretme çiftliklerimiz, Atatürk zamanında kurulmuş çiftlikler, çok daha mükemmeldi, İngiltere'deki çiftliklerden daha mükemmel kurulmuş ve biz bu devlet üretme çiftliklerimizi korumak durumundayız. Hükümetlere Çevre Derneği olarak yazıyoruz, "Devlet üretme çiftliklerimizi lütfen satmayınız, ülkenin gıda garantisidir" diyoruz. Ülkenin hem gıda garantisi, hem de tohum garantisi... Devlet üretme çiftliklerimizi ne dereceye kadar koruyoruz acaba? Bu konuda da önemli adımlar atılması lazım, onları koruyup çiftçiye daha verimli hale getirebiliriz diyorum.

Saygılar sunuyorum.

Kadir DAĞHAN (Gıda Mühendisleri Odası): Her üç odamıza ve FAO'ya teşekkür ediyorum. Her yıl Gıda Gününde gerçekten çok önemli konuları konuşuyoruz, bu sene de çok önemli, ama kafamda bazı sorular olan bir konu. Açlıktan tutun, savaşlara kadar bizim her işlediğimiz konuda, her dile getirdiğimiz politikada biz bunları konuşup çözüm önerileri yaparken, çözümsüzlüğün de arttığını görüyoruz. Neden? Ağacın kökünün görmezlikten geldiğini düşünüyorum. Sözelimi dünyadaki savaşlar, çarpık kentleşme, işte burnumuzun dibindeki dünyanın en kirli savaşı, bu ülkede yakılan 4-5 bin köy, güvenlik(!) gerekçesiyle yapılan her şey, o ülkede, o toplumlar nerede olursa olsun, tam tersi olduğunun bilincinde olarak söylüyorum. 4-5 bin köy yakılarak insanlar hayvansız bırakıldı, topraksız bırakıldı ve aynı politikanın başka sahipleri, üretmek yerine dışarıdan hayvan getirterek, gıda getirerek çözüm bulmaya çalıştılar. Doğa yapımız değişti, insani duruşumuz değişti, kimyamız bozuldu. Demek ki eğer gıdayla ilgili bir şey konuşacaksak, önce gıdanın üretiminin yapıldığı toprakların korunmasını konuşmalıyız, sadece kuraklığı değil, birincisi bu.

İkincisi, aile çiftliği deyince, örneğin bir çekirdek ailenin geçimini sağlamak amacıyla mı aile çiftliği faaliyetleri olacak, yoksa organik beslenme, doğal beslenme için ihtiyaçları gideren bir yapılanma mı olacak? Eğer aile çiftlikleri organize olup da atıyorum, bir dernek, sendika, kooperatif kurduklarında, büyük gıda tekellerinin bunlara bakış açısı nasıl olacak? Demin Gürol Hocam söyledi; örneğin büyük çiftlikler desteklenirken, küçük birlikler bunlara karşı nasıl dayanacak?

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

Savaşırsız, sömürsüz bir dünya diliyorum. Teşekkür ediyorum.

Yücel CANOLER (Ziraat Yüksek Mühendisi): Teşekkür ederim Başkan. Sabahtan da dikkatimi çekti, bir sanayi var, gıda sanayisi, bir de bu gıda maddelerini üreten çiftçiler var. Bugünkü konumuz aile işletmeleri, aile çiftlikleri. Bunların birer taraf gibi gösterilmemesi lazım, görülmemesi lazım, bunların ikisinin birbirine çok iyi entegre edilmesi lazım, sistemimizi bunun üzerine kurmalıyız. Yoksa bugün gıda sanayisine karşı bir hareket başlatılmıştır, yarın bunların ikisinin karşısında da bir hareketin gelişmesi halinde, zincir tamamen kopabilecektir. Bu zinciri en mükemmel hale getirmek, belki bugün sözleşmeli çiftçilik, bunu güzel yapıyoruz, ama yarın da kooperatiflerin bunu çok iyi yapan örneklerini görmemiz lazım. Aksi takdirde, bu birlikteliği sağlayamazsak, muhakkak biri diğerini sömürüyor endişesi içerisinde bu sakatlık, bunun yarınını tehlikeye sokacaktır.

Teşekkür ederim.

Dr. Hamit KÖKSEL (Hacettepe Üniversitesi Gıda Mühendisliği Bölümü): Sayın Ahmet Şahinöz Hocama bir sorum var: Bu dâhilde işleme rejiminin -desteklerden söz ettiniz- Türkiye tarımına ve tarıma dayalı sanayiye etkisi konusundaki düşünceniz nedir? Çünkü Türkiye, un ihracatında dünya birincisi 7-8 yıldır, makarna ihracatında yine yaklaşık 4-5 yıldır dünya ikincisi. Bunu sağlayabilmek için de -dünyadaki fiyatlardan yüksek olduğundan tarım ürünleriniz- Türkiye dışarıdan hammadde alıp yurtdışına satıyor. Bu sırada da Türkiye'nin devlet olarak iddiası şudur: Dünya Ticaret Örgütü'nün kabul ettiği bir uygulamadır! Ama diğer taraftan baktığınızda, en çok un sattığımız ya da diğer tarım ürünleri sattığımız ülkelerde anti-dumping soruşturmaları geçiriyoruz; Filipinler örneği var, Endonezya örneği var. Bir kısmı henüz konuşulmadı, ama Türk tarımına etkisi, dünyadaki kabul edilebilirlik bakımından bu dâhili işleme rejimi kapsamında sanayicinin dışarıdan hammadde alımı, bu konuda ne düşünüyorsunuz, tarıma etkisi ne olacaktır?

Oturum Başkanı: Teşekkür ediyorum. Şimdi konuşmacı arkadaşlarımıza sırayla söz vereceğiz. Hocam, isterseniz sizden başlayalım. Buyurun.

Prof. Dr. Ahmet ŞAHİNÖZ: Sunuşumda çok fazla zamanımız olmadı, 20 dakika kısıtlı bir zaman. Kısaca söyleyeyim, şu anki siyasi iktidarın herhangi bir tarım politikası yoktur arkadaşlar. Uygulamalar tamamen yamalı bohçadır; biraz prim, biraz mazot desteği vesaire...

İkincisi, enflasyon meselesi; “Tarım ürünleri, gıda ürünleri, enflasyona en büyük katkısı olan ürün” diyorlar. Değil, neden değil, ben size söyleyeyim: 2005-2013 yılları arasında tarımın temel girdileri olarak gördüğümüz mazot ve gübre fiyatlarındaki artış, -ayçiçeği hariç ayçiçeğine özel bir destekleme gelmişti- tüm ürünlerin fiyatlarından daha çok artmıştır. Dolayısıyla tarım ürününün enflasyona katkısı, diğer girdilerden çok daha fazla dememiz mümkün değildir. Enflasyona esas katkı, mazot, gübre gibi ithalata bağımlı girdilerdedir.

Sınırdaki topraklar konusunda Gürol Hocama tamamen katılıyorum; çünkü Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki insanların, yani çiftçilerin yüzde 34'ü topraksızdır. Dolayısıyla sınırda

Dünya Gıda Günü 2014

eğer toprak kazanılacaksa, o topraklar orada yaşayan insanlara verilmelidir, ben de aynı düşüncedeyim. Teşekkür ederim bu konuyu gündeme getirdiği için.

Dâhilde işleme rejimine gelince, bu tabii Türkiye'deki hammadde eksikliğinden ve bazı ürünlerin fiyatlarının görece olarak dünya piyasa fiyatlarından yüksek olmasından ileri gelmektedir. Sizin alıp işlemeniz ve gıda ürünü olarak satmanız -gerçi un, gıda ürünü falan değil, un tarım ürünü, makarna olursa gıda ürünü oluyor- üçüncü ülkelerin de bu tepkisini çekiyor ve anti-damping soruşturma açıyorlar. Ama bu o kadar karmaşık bir olay ki, örneğin aynı sorunu biz Gümrük Birliği nedeniyle yaşıyoruz. Avrupa Birliği ülkelerinin serbest ticaret anlaşması yaptığı ülkeler, Avrupa Birliği'ne tekstil ürünü ihraç ediyor ve Avrupa Birliğinden de biz ithal ediyoruz. Oysa Çin'den, Hindistan'dan, Pakistan'dan gelen tekstil ürünleri dampinglidir, çok ucuzdur, dolayısıyla biz onlara ek vergi koyuyoruz. Ama o ülkeler serbest ticaret anlaşması yoluyla Avrupa Birliği'ne satıyorlar, aynı ürünler bize aynı fiyatlarla gelmektedir. Dolayısıyla bu sıkıntı sadece tarım ürünlerinde değil, tekstilde de söz konusudur.

Teşekkür ediyorum.

Oturum Başkanı- Ayşegül Hanım, bir şeyler ekler misiniz? Buyurun.

Ayşegül AKIN: Tekrar aile çiftçiliğinden ne anlıyoruz, belki onu açıklamakta fayda var. Aile çiftçiliğiyle ilgili çok fazla tanım var, ama 2014 yılında Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü tarafından üretilen, "Dünyada Tarım ve Gıdanın Durumu" isimli raporda şöyle diyor: "Aile işletmesi, işgücü olarak tamamen aile üyelerinin işgücüne dayanan işletme." Ama burada bir büyüklükten bahsetmiyoruz, 1 hektar, 2 hektar filan demiyoruz, sadece işletme, aile üyelerinin işgücüyle çalışacak. Elde edilen gelir ve ürün tabii ki aileyi besliyor, ama bir miktarını da pazarda satıyor ya da komşusuna satıyor, bir yerde satıyor, oradan elde ettiği gelirle de yine aile üyelerinin diğer ihtiyaçlarını karşılıyor. Aslında daha fazla üretim yapabilir; çünkü elindeki toprağın hepsini çok etkin kullanamıyor. Elinde yeterli girdi olsa, finansman kaynağı yeterli olsa, yenilikleri daha yakından takip edebilse, ürün değişimi, rotasyon yapabilse ya da daha verimli tohumla geçebilse, daha fazla ürün elde edecek bir işletme, bu şekilde değerlendirmek lazım.

Bu arada yine herkese ilgisinden dolayı da teşekkür ediyorum.

Oturum Başkanı: Biz teşekkür ediyoruz.

Bediha DEMİRÖZÜ: Özellikle aile işletmeleriyle ilgili bir ek yapmak istiyorum: Mevzuatımız da var yerel işletmelerle ilgili, onların gıda güvenliği, pazara ulaşılabilirlik ve teknik yeterlilikleriyle ilgili. Aslında burada anlatılması gereken belki de o mu, onu özellikle sormak istiyorum. Böylesine küçük çaplı olan işletmelerin rekabet edebilmeleri ve belli bir kilometrenin ötesinde de satamayacakları düşünülürse, bu FAO ya da devlette nasıl planlanıyor ya da Tarım Bakanlığı buna nasıl yaklaşacak?

Ayşegül AKIN: Aslında sunumumda da bahsettim. Biz diyoruz ki, küçük işletmelerin güçlü hale gelmesi için öncelikle örgütlü yapılarının gerçekleşmesi lazım, örgütlenmeleri lazım,

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

yeniliklere ulaşabilmeleri, tarımsal yayım hizmetlerinden yeterli derecede faydalanmaları lazım. Yeniliklerin onların ayağına gelmesi lazım ve araştırmayla tabii ki eğitimin bir şekilde birleştirilmesi lazım. Özel sektörün, sivil toplum örgütleri, üniversitenin ve hükümetin burada herkesin üstüne düşen rolü üstlenmesi ve bununla ilgili de çalışmalar yapması gerekiyor diye düşünüyoruz.

Oturum Başkanı: Teşekkür ediyoruz. Buyurun efendim.

Melik AYTAÇ: Teşekkür ederim. En son söz alan katılımcı, hangi konuda mevzuattan bahsettiniz, onu anlayamadım.

Bediha DEMİRÖZÜ: Bahsettiğim mevzuat, gıda güvenliğiyle, 5996 sayılı Kanunla ilgili mevzuattır, aynı zamanda da gıda güvencesinin bir parçasıdır biliyorsunuz. Tarım Bakanlığı da tarımsal üretimi artırmak için TARGEL Projesini başlatmıştır. Mesela, oradaki veteriner hekimleri, ziraat mühendislerini ne kadar aktif kullanmaktadır? Özellikle gıda güvencesi, küçük işletmeler açısından olaya bakıldığında, entegre yaklaşımı nasıl yapmaktadır?

Melik AYTAÇ: TARGEL personeli, daha ziyade eğitim, yayımda değerlendirilmekte. Dolayısıyla onların kırsal alanda yaptığı eğitimler, gıda güvencesine hizmet etmek gerekçesiyle mevzuatta yer alıyor. Ben şöyle anlamıştım sözünüzü: Küçük aile işletmelerinin pazara ulaşımında bir mevzuat var mı? Var, ama yeterli değil...

Gürol Hocamın sözüne de cevap vermiş olayım: Maalesef şanssızlıklar üst üste gitti. 9 çalıştayda aktif olarak görev alıyorum ben. Geçen hafta Konya'daydık, dün Ayşegül Hanımla İstanbul'daydık, sabah onu hazırladım, öyle geldim. Bizim ısrarla üzerinde vurguladığımız husus, aile çiftçiliğinin olmazsa olmaz kurtuluşu örgütlenmedir, örgütlü tarımdır. Örgütlenme içerisinde de maalesef Bakanlık olarak biz bir özeleştiriyapalım, çatı örgütlerde bir örgüt kirliliği ve enflasyonu vardır ve bunun yeniden yapılanması gerekir, çatı örgütlerinin özellikle. Aynı konuda faaliyet gösteren bir sürü çatı örgüt var. Çatı örgüt, kurumsallaşırsa, alt bölge örgütü, il örgütü ve birim kooperatifler, daha yukarıdan aşağı, tepeden inme, üçgen gibi kurumsallaşır, üretim planlaması yapabilir, inovasyon yapabilir, girdi teminini daha ucuza temin eder, bir sürü unsur. 1.5 yıl önce benim çalıştığım birim -Kırsal Kalkınma Dairesi, bizler teknokratız, teknik proje üretiriz, karar verici değiliz- bir yeniden yapılanma modeli geliştirdi, özellikle kooperatiflerin nasıl yeniden yapılanırsa etkinliği artar düşüncesiyle. O şu anda Müsteşarın gündeminde, henüz bir karar verilmedi.

O da şöyleydi: Çatı örgütlerin tek bir çatı altında birleşmesi. Orada kurumsal bir yapıyı kurduktan sonra, Bakanlıkla güçlü bir muhatap şeklinde irtibata geçilmesi ve kayıtlarının düzgün tutulması. Küçük aile işletmelerinin pazarlamaya erişim konusunda çok ciddi sıkıntıları var. Serbest piyasa ekonomisinde rekabet edebilirlik noktasında küçük aile işletmesi, semt pazarlarının ötesine geçemez. Ancak örgütlenirse, güçlü şirketlerle rekabet edebilir, bizim de temel felsefemiz o.

Belki sunumda atlamış olabilirim, bugünkü sunumu çok hızlı bir şekilde sabah yetiştirmeye

Dünya Gıda Günü 2014

çalıştım. Asıl üzerinde durduğumuz konu, sorunun temel çözümü kooperatifçilikten geçiyor. Üretici birlikleri, yetiştirici birliklerinin de görev tanımlarının yeniden yapılması lazım. Ancak Türkiye’de maalesef bu Bakanlıkta da dâhil olmak üzere, kooperatiflere karşı negatif bir algı oluşmuş vaziyette. Küçük ölçekli işletmelere verilen, işletmelerin bir araya geldiği kooperatifler, kaynak kullanımı destekleme fonundan kredilendirilmiş olarak geri verildi ve bu kredilerin çoğu geri dönmedi; yeniden yapılandırıldı, affedildi, yeniden yapılandırıldı. Oysa -ben kişisel kanaatimi söylüyorum- bunlar hibe olarak verilmeliydi, kredi olarak değil, geri dönmeyeceği belliydi. Orada kaynak kullanımındaki KASDEP Projesi dışındaki kooperatiflerde geri dönüş oldukça iyi ve yine bölgeler itibariyle değişiyor, ama çok güzel örnekleri var.

Bakin, Tire Süt Kooperatifi, İzmir’de 15 yıl önce İzmir Büyükşehir Belediyesine okul sütü projesini başlatmış vaziyette. Yine bu kooperatif, hani biz telefon açıyoruz, damacana ile su istiyoruz; “Alo Süt” hattı kurmuş vaziyette, evlere süt götürüyorlar. Ortak makine, ekipman kullanımı var, çok güzel örnekleri var. Bademli Kooperatifi, yurtdışına fide satıyor, fidan satıyor.

Bir anekdot anlatacağım: İzmir İl Müdürlüğü, kooperatiflerin ürettiği ürünlerden çok memnun, tereyağı, yoğurt gibi, ama bir türlü ilçelerde olduğu için ulaşamıyor. Talimat vermiş, il müdürlüğünün bünyesinde Milli Emlakten arazi kiralanarak ortak bir büfe kurulmuş. Büfeyi kim işletecek diye kooperatifler de kendi aralarında anlaştıktan sonra, Tire Süt Kooperatifi demiş ki “2 yıl ben işletirim, sonra dönüşümlü yaparız, mefruşatını da ben karşılarım.” Sadece kooperatif ürünleri satılıyor. Türkiye’de hallerde yüzde 20 işletmenin üretici kooperatiflerinden oluşması lazım, ama maalesef bunu kooperatifler de çok fazla etkin kullanamıyor. Yine tüketici kooperatifleriyle üretici kooperatiflerinin işbirliği yapması lazım, Türkiye’de bu konuda bir örnek yok. Tüketici kooperatifi, aracısız üreticiye ulaşmak istiyor, aynı şekilde üretici kooperatifi de tüketiciye, ama bunlar örgütlenerek yapılacak çalışmalar.

Gürol Hocam, tarım topraklarına sahip olmak konusundan bahsetti. Bu konuda evet, bir yanlış algı olmuş olabilir. Büyük çiftliklere büyük yatırımlar gerçekleşti, son verilen krediler, sübvansiyonlar, orta ve büyük ölçekli işletmelere gitti. Küçük ölçekli işletmelere her ne kadar yatırımlar yapıldıysa da, Bakanlık tarafından sübvansiyonlar yapıldıysa da bu diğerleri kadar etkin ve verimli olmadı. Aile çiftçiliği çalıştaylarında da en çok gördüğümüz, küçük çiftçilerin desteklenmesi dışında, krediye ulaşma imkânı... Bakanlık uzun vadeli, düşük, faizsiz krediye ulaşma imkânı konusunda çalışmalar yapacak.

Arazi toplulaştırmasının en büyük dezavantajlarından bir tanesi, doğru bir tespit, büyük sermayeye terk edilmemesi gerekir. Ama kendi arasında bir araya gelemeyen arazi sahipleri de şirketlere bir şekilde kiralanma durumuna gidecek. Onlara tabii küçük aile işletmelerine teklifler sunulduktan sonra, en son aşamada, o arazi atıl kalmaması diye.

Çevre Dernekleri Başkanı Şafak Oktay Gültekin, “Devlet üretme çiftliklerini satmayın” dedi. Satılmıyor, uzun vadeli kiralanıyor. Kiralanma gerekçesi, tabii daha etkin ve verimli kullanılması. Maalesef bürokraside özel sektördeki gibi kaynak aktarımı çok rahat olmuyor.

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

Orada iyi idareciler bile olsa, kaynak aktarımı konusunda ciddi zafiyetler olduğu zaman, işletmeler kötüye doğru gidebiliyor. Birçok sorunu var, sadece bu değil, ama satılmayacak diye düşünüyorum.

Evet, aile çiftçiliğinin özündeki çekirdek kadındır, aile çiftçilerinin geleceği de çocuklardır. Aile çiftçiliği deyince, kadın ve çocukları anlamamız lazım. Kırsaldan kente göç konusunda, kırsalda istihdam noktasında Bakanlık olarak, gerekse bu çalıştaylar noktasında, aynı zamanda sosyal olarak Türkiye'nin hedefinde kadın olması lazım, Türkiye'nin geleceği kadınların elinde. Neden? Çocukları kadınlar yetiştiriyor. İşte koca çalışsın, ister memur olsun, ister şirkette çalışsın, hiç önemli değil, çocukların kişiliğini de kadınlar veriyor. Dolayısıyla sağlam kişilikli çocuklar, sağlam gelecek kadınların elinde. Dolayısıyla kadına yatırım bizim için çok önemli, kırsalda istihdam noktasında da çok önemli.

Dünya Gıda Günü'nde, neden aile çiftçiliği gündeme geldi? Aile çiftçiliği, mevcut kaynakları en verimli kullanan işletmeler; diğer işletmelerle mukayese edildiği zaman, en az israfla en yüksek verimi elde eden işletmeler olarak gözüküyor. Bir taraftan da dünyadaki toplam tüketilen gıdanın yüzde 80'ini üretiyor olması, küçük olmasına rağmen bu büyüklüğe sahip olmaları, onları Dünya Gıda Günü'nün temeline oturttu. Dünyada 570 milyon işletmenin 500 milyonu aile işletmesi olarak gözüküyor, ama bu 500 milyonun yüzde 70'i de gelişmemiş ülkeler, gelişmekte olan ülkelere, o yüzden söyledim.

Teşekkür ederim.

Oturum Başkanı: Ben teşekkür ediyorum.

Aslında ben sizin gibi düşünmüyorum. Bir tek örgüt örgüt diyoruz, sanki her şeyi örgüt çözermiş gibi; bu ülkenin yurtseverleri örgütlenip sürekli yok olup gidiyorlar. Örgütün kendisi devlet arkadaşlar, en doğru örgüt odur. Eğer devleti yönetenler, o örgütün başındakiler doğru politikalar üretmiyorlarsa, defolup giderler.

Ben bütün katılımcılara çok teşekkür ediyorum, kabalık için söylemiyorum; üstümdeki yükü taşımam gerekiyor, onu buraya bırakmam da gerekiyor. Ben 3 örgütün iyi ya da kötü geçmişten gelen sözcülerinden birisiyim diye de burada oturuyorum. Genç arkadaşlarım burada, ben de 3 dakikada bunu toplamak durumunda kalacağım, düşündüklerimize biraz daha bütünleşik bakalım diye.

Arkadaşlar; retoriğe inanmayın. Retoriğin adı şu: Algılarımızı bıraktık, şimdi artık güzel sözlerle bence bizim geleceğimizle oynanıyor gibi. Mühendisler, mimarlar, bilim adamları her koşulda şüpheli bakarlar, söylenen her şeye; ne zaman pratikte doğrulanır, o zaman da sorun yoktur. Böyle bakabilmek gerekiyor, söylenenlere ben bu anlamıyla bakmaya çalışacağım; çünkü ben bu örgütün sözcülerinden, gönüllü neferlerinden bir tanesiyim. Retoriğe inanmayın.

Aile çiftçiliği konusunda FAO çok doğru tespitler yapmış olabilir, elinde dünyanın verileri de olabilir, ama mesela demin bizim Tarım Bakanlığındaki meslektaşımız konuşurken, halen daha bizim arşivimizin ve kaydımızın olmadığını söylüyordu. Kaçınıcı yüzyılda yaşıyoruz?

Dünya Gıda Günü 2014

Aile çiftçiliği önemli, ne anlayıp anlamadığımız başka bir şey, ama aile çiftçiliğini de galiba fetişleştirmemek gerekiyor. Aile çiftçiliğini bıraktık, gelişmiş ülkelerdeki aile çiftçileri mutlu mu sizce, istedikleri gibi üretim yapabiliyorlar mı? Hadi bir proses mühendisi gözüyle ben size bakayım, söylüyorum şimdi: Ailesiniz, gelişmiş ülkelerdesiniz. Çiftçi, üretim diye bakıyorsanız, girdi ve çıktılarını doğrudan rant çetelerine teslim etmiş durumda. Gelişmiş ülkelerde tohumu kendisi mi üretiyor acaba, tarım makinelerini kendisi mi çıkartıyor? Tarımda girdi diye, maliyet diye baktıklarımız bunlar değil midir? Gübredeki durum nedir, aile çiftçiliği gübre olmadan olacak mı acaba? Enerji fiyatları, üretim maliyetlerinde doğrudan istihdamın kendisi, bu anlamıyla da fetişleştirmeden eleştirerek bakabilmek gerekiyor diye düşünüyorum.

Ancak söylenenlerde güzel şeyler var. Ben mühendisim, ülkenin bilim ve teknoloji politikalarından yana olmak zorundayım, hem de bütünlük politikası olarak. Doğal olarak mesela FAO temsilcisi arkadaşımız güzel bir şey söyledi; geçmiş dönemlerde modaydı, inovasyon, yani yenilikçi düşünce, yenilikçi yaklaşım. Demek ki tarımı şirketleştirirken ya da endüstrileştirirken, gelecek dönem FAO'nun konusu bu olacak. Ben kendi ülkemden bakarak söylüyorum. Peki, bu ülkede bu kadar AR-GE için, teşvikler için ya da inovasyon için harcanan ve hibe edilen paraları biliyor musunuz; 180 milyar yanlış yatırım var, destek çekilsin diye. Bu anlamıyla da bakabilmek gerekiyor.

Evet, örgütlenmek güzel. Hayri Kozanoğlu söylemişti, “Dünyayı elinde tutan, 5-10’u geçmeyen o firmaların, o söz söyleyenlerin zaman ve mekân kavramı yok” dedi. Oysa hayata toplumsal sorumluluğu olan bir mühendis gözüyle baktığımda, ülkenin bağımsızlıkçı ve yurtsever karakterini taşımam gereken biri diye baktığımda, şunu görüyorum ben felsefede: Zaman, mekân ve örgüt, hayatın hepsi budur. Hayatı güzelleştirmek istiyorsanız, örgütleneceksiniz, doğru zamanda, doğru mekânda. Bunu da böyle paylaşmış olayım.

Mesela FAO’dan gelen arkadaşımız dedi ki, “1 milyara yakın açlık gittikçe görece iyileşiyor.” Nerede; Latin Amerika’da. Yeniden döndüm; zaman, mekân, örgüt; örgütü söylüyorum arkadaşlar, kooperatifçiliği de bence fetişleştirmemek gerekiyor. “Çiftçilerin Yolu” diye çevireceğimiz, Latin Amerika’da topraksızlar da dâhil, mücadele veren örgüt; iyileşmişse, bence onların galiba mücadelede katkıları ya da bunlar var.

Dünyanın tamamını mı iyileştirmek istiyoruz; dünyanın tamamını değiştirmemiz gerekiyor o zaman. Bu sorunları yaratan şey, dünyada egemen olan liberalizm dedikleri bir şey, adına yeni liberal sistemler diyorlar. Bütün bunların tamamına baktıysak, açlıkla, yoksullukla mücadele edeceksek, hayat gibi yaşayabileceksek, sadece mühendis, mimar gözüyle de bakmamak gerekiyor, toplumsal sorumluluğu ya da evrensel sorumluluğu taşıyarak da sistemin kendisiyle doğru dürüst mücadele etmek gerekiyor. Sistemin adı bence artık bugün kapitalizmdir, bu kadar net galiba.

Güzel şeyler yaptık, bizim birlikte olmaktan başka şansımız yok. İster işçi olsun ister köylü olsun; kır emekçisi olsun, kent emekçisi olsun; ister mühendis olsun ister işsiz meslektaşım olsun, ister çöpçü olsun, nereden bakarsak bakalım, artık bu sistem bence bizi her türlü krize

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

gebe kıldı. Hocam, “Her an kriz yaşanabilir” diyor; çünkü sistem artık bunu doğurabiliyor. “Kuraklık hariç” dediniz, doğal olan süreçlerden söz ediyorsunuz, yani doğal afet dışında.

Kimya Mühendisleri Odamız, Ziraat Mühendisleri Odamız ve doğal olarak Gıda Mühendisleri Odamız 10 senedir bunları konuşuyor, 10 senedir FAO’nun belirlediği konularda sorunları tespit ediyoruz. Biz beraber çalışabiliriz, birbirimize çentik ya da çelme atmadan, pastayı büyüterek ve doğru dürüst, hem de hepimiz diye düşündük, tam da böyle bir etkinliği yeniden güncellemiş olduk. Seneye daha iyisini yapacağımızı biliyorum, başkanlarımızın nezdinde.

Birlikte olmak zorundayız, birlikte karşı çıkmak zorundayız, birlikte güzelleştirmek durumundayız, varsa eksikliğe karşı da birlikte muhalefet etmek durumundayız.

Ben herkese teşekkür ediyorum, katılımlarınız için de sizlere teşekkür ediyorum.

Melik AYTAÇ: Hocam, ben bir söz almak istiyorum. Bir yanlış anlaşılma olmuş. Ben Bakanlık temsilcisi olarak geldim, ben bir memurum, çok özür dilerim. Benimle ilgili olan bir şeyin doğru algılanması lazım; aile çiftçiliği konusunda kayıt, direkt “Bu aile işletmesidir, bu aile çiftçisidir” diye dünyada yok, Avrupa’da yok. Bu sadece Türkiye’ye özgü bir durum değil,

Dünya Gıda Günü 2014

3. OTURUM

PANEL

“GIDALARIMIZ GÜVENİLİR Mİ?”

Oturum Başkanı: Abbas GÜÇLÜ (Gazeteci, Yazar)

Herkese merhabalar.

Ben biraz klasik olmanın dışına çıkacağım, tartışmalı yapacağım. En olmaması gereken toplantılar, orada yazı, burada saatlerce konuşan konuşmacılar ve zaten burada herkes anlatılanları biliyor. Sorunlara vakıfken, o sorunları bir daha anlatmak doğru değil. Aslında burada konuşulanları topluma anlatmak, duymayanlara duyurmak gerekiyordu, ama burada zaten bildiğimiz konuları bir daha anlatıyoruz.

“Siyasiler niye yok?” diye kızacaktım, ama gösterilen tepkiler herhalde siyasilere buraya gelmek konusunda çekimser bırakıyor.

Ben daha çok genç arkadaşlara söz vermek istiyorum. Burada gıda mühendisliğinin geleceği hiç konuşulmadı, örneğin istihdam sorunları hiç konuşulmadı, çok ciddi sorunları var, onlar da bir mikrofon alıp da hiç dile getirmediler. Bir konuda daha uyarıda bulunmak istiyorum; artık bu tür programların kırsalda, üniversitelerde yani yerinde yapılması gerektiğini ve bunun da daha fazla katılım sağlayacağını düşünüyorum.

Ben dün Ardahan’dan geldim, Kars’tan geldim ve oradaki o boş meraları görünce içim sızladı. Orada şimdi hayvancılık canlanmış, milyonlarca daha hayvan beslenebilir yer var, ama herkes birbirine bakıyor. Ardahan’dan Kars’a gelirken Susuz’a uğrayalım dedik, pazarı vardı, pazara gittik, 20 çeşit ürün vardı. 20 çeşit üründen hiçbir tanesi o bölgede yetişmemiş,

Dünya Gıda Günü 2014

bir yerlerden yüklenmiş; Ankara'dan, İstanbul'dan, Orta Anadolu'dan getirilmiş her şey, ama orada o güzelim topraklar bomboş duruyor. Dediler ki, "Bu sene toprak hiç kurumadı, hep yağış vardı, nemlendi." Ne ekersen biçiliyor, ama o bölgede bir tane meyve ağacı yok, o bölgede bir tane sebze-meyve yetişmiyor. Belki bunları konuşmak lazım; tarım arazileri yok oluyor da mevcut tarım arazileri hangi verimlilikte kullanılıyor, onlara da biraz bakmak lazım. Belki de gelecek toplantılarda bunlar da konuşulur.

Ben konuşmacılarımızı çağırmak istiyorum: Sayın Nadir Bulak, Sayın Reşat Gürkan, Sayın Prof. Dr. Halil Vural, Sayın Murat Aslan ve Sayın Turhan Çakar'ı buraya davet ediyorum. Hoş geldiniz.

Mikrofonlarsizde, arkadaşlarımızdan neler duymak istiyorsunuz? Onlar didaktik konuşmaları mutlaka yapacaklardır. Ben önce sizlere yani salondaki genç arkadaşlara mikrofonu vermek istiyorum, sorularınızı almak istiyorum. Genç arkadaşlar arada konuşuyorlardı, bülbül gibi, şimdi biraz da mikrofon alıp konuşsunlar, dileklerini dile getirsinler. Gıda güvenliği denilince aklınıza ne geliyor ve bu konuda sormak istediğiniz soruları en başta alalım ve konuşmalar biraz oradan başlarsa daha dinlenilir, daha interaktif hale gelir. Öbür türlü gerçekten onca toplantıdan sonra bu toplantı da sıkıcı hale gelir, daha yarısına gelmeden ya bırakıp gidersiniz ya da içinizden "Biraz daha kısa kesseler de bitse de gitsek, kurtulsak" noktasına gelirsiniz.

Bakalım, gıdacılar ne kadar sorunlara vakıflar, ne kadar konuşkanlar ve sorunlarını ne kadar dile getiriyorlar ve ne kadar paylaşımcılar? Sadece 3-5 kişi değil, herkes bu konuda katkıda bulunmalı diyoruz. Neler duymak istiyorsunuz, bu konuda sizlerin kafasında olanlar nelerdir, bu konudaki beklentileriniz nelerdir? Özellikle genç arkadaşlardan duymak istiyorum. Buyurun.

Salondan: Konuşmacılar konuşsun, ondan sonra...

Oturum Başkanı: Biraz tersten gidelim, çok daha etkili oluyor. Bu iş de benim işim, ben böyle daha iyi konuşulacağını ve daha verimli olabileceğini defalarca ve milyonlarca insanın karşısında yapan birisi olarak, bu yöntemin daha etkili olduğunu gördüm. Buyurun.

Ozan KARDAŞ (Ankara Üniversitesi Gıda Mühendisliği Bölümü): Gıda güvenliğinden bahsettik durduk. Gıda güvenliğini kim denetler; önce onu sormak istiyorum. Benim aklıma gıda mühendisi geliyor; çünkü ben gıda mühendisliği okuyorum. Ancak pazara çıktığım zaman, gıdayı kim denetliyor diye baktığımda, zabitanın denetlediğini görüyorum. Bu zabıtayı kim yönlendiriyor?

Oturum Başkanı: Zabıtaları belediyeler seçiyor.

Ozan KARDAŞ: Özür dilerim. Bir tane gıda mühendisi zabıta olarak atanmış. Yazık günah, 4 sene okuyup bu işin dersini alabiliyorsa, böylesine bir karşılık almaması gerekiyor.

Oturum Başkanı: Zabıtalardan çoğu da 4 yıllık fakülteden mezun, onları da hafife alma.

Ozan KARDAŞ: Onları hafife almıyorum da biz mühendislik okuyoruz ve bizim

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

okuduğumuz mühendislik de gıda mühendisliği. Sadece sözel dersler yok, içerisinde gerçekten mühendislik dersleri olan bir bölüm, zor bir bölüm, ama nedense istihdam hiç sağlanmıyor bize. Öncelikle bunun cevabını almak istiyorum.

Oturum Başkanı: Teşekkürler. Buyurun.

Tuğba ÖZCAN (Ankara Üniversitesi Gıda Mühendisliği Bölümü): İlk olarak şu sosyal medyayı, gazeteleri, haberleri sürekli kontrol ediyoruz. Öğretmenlere mühendislik yolu açılmıştı, ondan önce de mühendislere öğretmenlik yolu açılmıştı, şimdi de mühendislere polislik yolu açılmış. Sistemin bu şekilde ilerlemesini, bu şekilde devam etmesini sağlayan sebep nedir, ben bunu gerçekten çok merak ediyorum. Teşekkür ediyorum.

Oturum Başkanı: Evet, mühendisler niye görevlerini değil de farklı alanlara yöneliyorlar? Buyurun.

Ahmet YARDIMCI (Gıda Mühendisi): Siz de bizim misafirimizsiniz, hoş geldiniz. Birkaç dakikada çok güzel toparladınız konuyu, söylenecek çok bir şey yok, ama benim de en çok dikkatimi çeken şu oluyor: Problemler bilinmesine rağmen, bütün konuşmacılar problemleri tekrar ediyorlar. Tek ricam, çözüm önerilerine yoğunlaşmak ve birleştirici olmak. Zaten yeterince ayrıştırıcı unsur var, kol kola girmesek de bu işin üstesinden gelemeyeceğiz gibi. Ricam bu. Teşekkür ederim.

Oturum Başkanı: Bence çok doğru bir tespit; problemleri bir kez daha tespit etmek yerine, ben de bu oturumda çözümleri konuşalım isterim. Buyurun.

Salondan (Emekli Kimya Mühendisi): Sorunlar ortada, ama bu sorunların çözümü için tarafların bir araya gelmesi gerekir. Örneğin Bakanlık, ilgili taraflara gönderilmeden “Görüş alınmıştır” şeklinde mevzuatı uygulamaya sokarsa, sıkıntı olacaktır. Örnek: Daha önceden gıda üretim sicili, bugünkü deyimle -mevzuata göre söylüyorum- işletme kayıt belgesini alan bir gıda işletmesi, sonradan TSE’den hizmet yeterlilik belgesini almaya çalışıyor, bu bir tezat. Bakanlık işletme kayıt belgesini vermeyecek ya da TSE’den hizmet yeterlilik belgesinin alınmaması gerekir. İşletmeci şaşırıyor, “Yeter, bu belgelerden bıktım” diyor. Ben 10 yıldır değişik firmalarda danışmanlık yaptığım için, bunları biliyorum.

Bir diğer konu şu: Eskiden sorumlu yönetici adı altında gıda işletmelerinde bugünkü adıyla istihdamı zorunlu personel bulunurdu. Personel dediğimiz de ziraat, kimya, gıda mühendisi, veteriner hekim, Bakanlığın mevzuatta belirttiği meslektaşlarımız. Eskiden bunlar firmada çalışırken, inanır mısınız, alışveriş merkezlerinde örneğin ekmeği alırken poşet, eldiven kullanırdı. Şimdi ben göremiyorum. Niye? Orada ilgili istihdamı zorunlu personel bulundurulmuyor.

Oturum Başkanı: Demek ki gıda denetimleri ya da gıda güvenliğiyle ilgili bir sorun var. Buyurun.

Bediha DEMİRÖZÜ: Ben de özellikle birkaç noktada soru sormak istiyorum. Gıda

Dünya Gıda Günü 2014

denetim hizmetleri açısından olaya bakıldığında, şu anda Bakanlığın genellikle piyasa kontrolü üzerinde yürüdüğünü görüyoruz. Bununla birlikte, özellikle işletmelerde hijyen gereksinimleri ve HACCP gereklilikleriyle ilgili de denetçilerini hazırladıklarını görüyoruz. Bunun dışında, üçüncü taraf denetimlerinin de olduğunu görüyoruz. Bakanlık kontrol yetkisiyle ilgili bazı düşüncelere de sahip, aynı zamanda izleme programları yapıyorlar. Gıda sanayicileri veya birincil üreticiler, özellikle aile çiftçileri de dâhil olmak üzere, ürettikleri gıda değeri olan her şeyde bunlara uyumlu olmak zorundalar. Bu sorunların çözümüyle ilgili tedbirlerde gelecekte nasıl bir planlamaları var? Özellikle işletmelerde hijyenik dizaynla ilgili bir dizi problem yaşandığı yerde, şu anda denetimleri belki de bilerek yapmıyorlar; çünkü denetledikleri zaman, Türkiye’de üretim yapan gıda işletmelerinin büyük bir çoğunluğunun aslında mevzuata uygun olmadığı sonucuyla karşılaşacaklar.

Sanayiye gelince, sanayicimiz de herhalde özellikle kendi girdilerinden bahsedecek, sorun alanlarından da bahsedecek. Bir girdiye sürekli olarak düzgün sahip olması gerekiyor ve aynı zamanda da ön kontrollerini yapması gerekiyor, belli tedarikçilerini izlemesi gerekiyor. Bütün bu sorunları nasıl yönetecekler? Bu konuda bilgi verirlerse çok mutlu oluruz.

Oturum Başkanı: Siz Gıda Mühendisleri Odası olarak ne öneriyorsunuz; bu oturumda tümüyle öneriler üzerine gidelim diyoruz. Türkiye’de gıda üretimi konusunda sorun olduğu belli, bunları nasıl aşabilir? Ankara demek Bakanlık demek, bu her şeyi biliyor anlamına geliyor değil. Sizden, bizden, kamudan gidecek her öneriye karşı çıkacaklarını sanmıyorum. Aklı olan, eleştirilerle kendini geliştirir. Katkıda bulunursanız, önerileriniz de varsa, onları da söylerseniz... Buyurun.

Aybars EKİNCİ (Çukurova Üniversitesi Gıda Mühendisliği Bölümü Mezunu): 2013’te mezun oldum, şu anda Ankara’da askerlik yapıyorum, çarşı izindeyim, bu sempozyumu duydum, hemen katılmak istedim.

Ben 2013’te çok büyük hayallerle mezun oldum; çünkü ben asla devlete gidip memur olmak istemiyordum, özelde çalışıp kendi işimi kurmak istiyordum. Ancak bir sene işsiz kaldım; her çaldığım kapı, bana 1 000 TL maaş, 08.00-20.00 mesai teklif ettiler, “Bu şartlarda çalışıyorsan gel çalış, çalışmıyorsan yapacağımız bir şey yok” yanıtını verdiler.

Özel sektörde çoğu firmalar şöyle bir yolu izliyorlar: Yeni mezun olmuş bir mühendis alıyorlar, 3 ay çalıştırıyorlar, -sonuçta resmi olarak bir mühendis çalıştırmak zorundalar- o mühendise bin TL teklif ediyorlar. Zaten o mühendis de belli bir süre sonra dayanamaz, mecburen işi bırakacak. Bu sefer tekrar yeni bir mühendis alacaklar, 3 ay böyle, 3 ay böyle devam ediyorlar. Ben iş arama sürecinde bunu gördüm, baktım ki bu şekilde olmuyor. Sürekli “Askerlik yapmamışsınız” bahanesini önümüze sürdüler. Ben de kalktım askere gittim, askerlikten sonra inşallah çalışacağım.

Ben Diyarbakır Bismil’de kalıyorum. Bismil’in nüfusu 100 binin üzerindedir. Bismil’de mühendis kadrosunda çalışan 12 kişi var, yani mühendis, veteriner hekim ya da ziraat

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

mühendisi. Bunlar içerisinde bir tane gıda mühendisi yok, ama sözde denetim yapılıyor. Bismil’de esnafın gıda güvenliği yok. Adam yağ alacak, tenekesi birbirine girmiş, ama o yağı satıyor. Belki burada bir sürü arkadaşımız bilirler veya hocalarımız bilirler, tenekenin çeşitli katmanları var, bir tanesi de metallerdir, o metallere yağ kanserojen madde oluşturuyor, ama kimse bunu dikkate bile almıyor, denetleyen bunu bilmiyor. Bunları dile getirmek istedim.

Zaten çarşı iznim bitmek üzere, ayrılmak zorunda kalacağım. Şimdiden başarılar diliyorum.

Oturum Başkanı: Ama eminim ki burada bir bildiri yayınlanacaktır. O bildiriye de özetle hemen bana verilerse, ben de onu gazetede yayınlarım, oradan okursun.

Gıda güvenliği sadece gıda mühendislerini değil, yediden yetmişe hepimizi ilgilendiriyor. Bu konuda -bence hiç üzerinde durulmadı, ama- en önemli şey bilinçtir, bir bilincin oluşturulması gerekir. Belki liselerde, ilkokullarda temel eğitimden itibaren bir gıda dersinin konulması lazım; gıda konusunda, sağlıklı beslenme konusunda bilgilendirmemiz, bilinç oluşturmamız lazım, ama o yapılmıyor. Keşke Milli Eğitim Bakanlığı’ndan da bir temsilci çağrılıysaydı, bu konuda ne yaptıklarını öğreneydik. Buyurun.

Kadir DAĞHAN: Size öncelikle çok teşekkür ediyorum. Yıllardır biz bu tür etkinlikleri yaparız, fakat salondan başlamak, hele öğrencilerden başlamak hiç aklımıza gelmedi.

İkinci teşekkürü Aybars yeğenime yapmak istiyorum: Çok teşekkür ediyorum, gerçekten müthiş bir duyarlılık; askerlik iznini burada kullanması, buna ilgi duyması, gelecek açısından çok umut verici, hele hele Bismilli olması çok daha fazla umut verici.

Siz Ardahan’den bahsettiniz, ben de söz aldığımda bunu dile getirmeye çalıştım, ama sizin gibi ifade edemedim. Bu ülkede topraklar insansızlaştırılırken, köyler yakılırken, bunun yerine ne çözüm bulundu; sürekli dışarıdan getirmek. Müthiş bir ithalat kültürü var şimdi.

“Çözüm önerilerinizi de söyleyin” dediniz, başım üstüne. Sıkı gıda denetimleri var, gıda analizleri var. Eğer ben yetkili olsaydım, ülkemde kendi cihazımı kendim üretmiyorsam, hiçbir gıda analizini kabul etmezdim, yaptırmazdım da. Belki bu mühendis olarak ters gelecek. Herhangi bir laboratuvara girin, herhangi bir kamu kuruluşuna girin, önce bir analiz metodu size öğretilir, sonra size o cihazın eğitimi verilir, sonra da gıdadan yapacağınız analizler istenir, hele bu kadar aç varken, hele her gün yolda gözümüzün önünde çöplükten beslenen insanlar varken; korkunç, iğrenç, rezil bir savaş varken...

Yemek arasında çok güzel bir kız öğrencimize sordum, “Kaç kişisiniz sınıfta?” “70-80 kişi” dedi. Düşünün, 70-80 kişilik bir sınıfta eğitim versek ne olur, vermesek ne olur?

Gıda mühendisliğinden bahsederken, diğer bölümlerin de bundan farkı yok, yani bütün meslekler için aynı. Ben olsaydım, her mahallede, her sokakta “istihdam” adı altında, özellikle “hoca, öğretim görevlileri istihdamı” adı altında bu okulları açmazdım. Gençliğimde Güneydoğunun bir kazasında çalışırken, 4-5 delikanlı gidiyordu; nereye gitseler, insanlar kalkıyor, önlerini ilikliyor, selam veriyorlar. “Kim bunlar?” dedim, “Bunlar üniversiteli” dediler.

Dünya Gıda Günü 2014

Adını da söyleyeyim, Nusaybin’de 4 tane üniversiteli öğrenci, oranın en itibarlı kişileri idi. Çok teşekkür ediyorum.

Oturum Başkanı: Kısa bir konuşma turundan sonra söz hakkı vereceğim. Söz eğitimden açılmışken, birkaç anekdot vermek istiyorum: Üniversite sayısı 185’e çıktı, ben gazeteciliğe başladığımda 19 taneydi. Çok eleştiriliyor bu, “Niye bu kadar üniversite açılıyor?” diye. Bence 185 değil, 250’ye kadar çıkmalı. Niye çıkmalı? Üniversiteyle istihdamı birbirinden ayırmak lazım; yükseköğrenimdeki okullaşma oranımız, açık öğretim dışında yüzde 20’lerde. Avrupa ortalaması yüzde 55-60, birinci derece dediğimiz ileri ülkelerde bu oran yüzde 70’lere çıkıyor. Eğer biz dünya birinci liginde oynamak istiyorsak, yüzde 20’lik bir okullaşma oranıyla yapamayız. Ankara’lı olanlar bilir, ODTÜ açıldığında, Hacettepe açıldığında, “barakada eğitim yapılıyor” diye çok dalga geçilmişti, çok eleştiri almıştı. Bugün ODTÜ de, Hacettepe de Türkiye’nin en iyi, hatta dünya sıralamasına giren en gözde üniversiteler oldular. Bugün Ardahan’da gördüm, Ardahan’ın bir tek caddesi var, 18 bin nüfusu var, ama Ardahan 10 sene sonra çok farklı bir konumda olacak. Niye; o üniversite sayesinde olacak. Üniversitelerin artık topluma ışık verecek bir noktaya da gelmeleri lazım, nitekim geliyorlar.

Gıda Mühendisleri Odası Başkanımızın gıda mühendislerinden şikâyeti var, aidatları düzenli ödemiyormuşsunuz. Dünyada bütün analizleri laboratuvar kurarak tüketici dernekleri ve gıda mühendisleri dernekleri yaparlar. Türkiye’de gıda güvenliği konusunda güvenilebileceğimiz bir laboratuvar yok. Devletinkine güvenmiyoruz, onlar taraftır diyoruz; özel sektöre güvenmiyoruz, onlar ticaridir diyoruz, ama bu işi yapacak olan en doğru kurumlar ya tüketici dernekleridir ya da gıda mühendisliği dernekleri ve herkes o kadar gıdalardan artık şikâyetçi ki, bunun doğru bir analizinin nereye yaptıracağını bilmiyor. Ben dedim, “10, 20, 50 milyon dolar, neyse gidin kredi alın ve bunu 3-5 yıl içerisinde rahatlıkla ödeyebilecek bir duruma gelirsiniz ve her şeyden önce de Türkiye’ye gıda güvenliği konusunda doğru referans bir kurum kazandırmış olursunuz.” Gözleri biraz korktu. Eğer bunu başarabilirlerse gıda mühendisleri, Türkiye’de gıda denetiminden gıda güvenliğine kadar her şeyi sağlayabilirler, yoksa sadece bu salonlarda konuşuruz. Biraz önce duydum ki, çalıştay düzenlemekten sahaya gidip çalışmaya vakit olmuyor, hep salonlarda konuşuyoruz, onun dışına çıkmak lazım.

Geçenlerde bir bakan, “Suriyeli işçiler gelmeseydi, biz zaten Bangladeş’ten işçi getirecektik” dedi. Ankara’nın kafası bu, bu kafayla Ankara sorun çözemez. Onun için Ankara’ya ne kadar uzak olursanız, o kadar iyi olur. Keşke Gıda Mühendisleri Odası, Ziraat Mühendisleri Odası Ankara’da değil de biri Çukurova’da olsa, biri Ege’de, Trakya’da olsa; orada sorunları daha iyi görürler, çiftçilerle daha iç içe olurlar ve daha üzerlerinde baskı olduğu için sorun çözerler. Ankara’da herkes birbirine benzemiş, herkes sorun üretiyor, çözüme yönelen yok.

Ben ilk konuşmaya sanayicimizle başlamak istiyorum, en büyük sorunları onlar yaşıyor. Ne tür sorunlar yaşıyorsunuz? Eğitilmiş insan gücü dediğimiz mühendisler, gerçekten de iyi yetişiyorlar mı, yoksa siz onlar geldikten sonra bir daha mı yetiştirmek zorunda kalıyorsunuz? Sektörden gelen bu insan kalitesini nasıl buluyorsunuz? İlk turda bir 8-10 dakikalık konuşma,

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

arada yine soru alalım, sonra ikinci turla devam ederiz.

Buyurun.

Reşat GÜRKAN (Kimya Yüksek Mühendisi, Sanayici): Öncelikle hepinize, tüm katılımcılara ve bu semineri düzenleyen arkadaşlarımıza teşekkürlerimi sunuyorum.

Sanayici deyince, diyeceksiniz ki “Nasıl bir adam çıktı?” Ben önce kendi hakkımda bilgi vereyim: Ankara Fen Fakültesi Kimya Mühendisliği Bölümü’nden 1973 yılında mezun oldum. 65 yaşındayım ve Şeker Şirketi kökenliyim. Şeker Araştırma Enstitüsü’nden ayrıldıktan sonra serbest piyasaya çıktım. Şu anda orta büyüklükteki bir gıda işletmesinin sahibiyim, o işleri yürütüyorum.

Bu arada TSE’de uzun süre standart hazırladık. Bunun yanında 1985 yılında Tarım Bakanlığı’nda gıda mevzuatının yönetmelikten kanuna geçirilmesi için bilfiil 10 yıl çalıştım ve o yönetmeliği kanuna ilk geçiren kişi benim. Bunları niçin söylüyorum? Buradaki konuşmacılara cevap verebilmek açısından bunu söyledim. Arkasından da yine Tarım Bakanlığı’nın geleneksel gıdalar dediğimiz helva, reçel, lokum, buna benzer ürünlerin kodeks komisyon başkanlığını yürüttüm uzun süre, ama sanayiciyim. Bu bazda baktığınızda, orta büyüklükte bir sanayiciyim.

İlk Gıda Kanununu yazdığımızda, her işletmeye bir mühendis koymayı arzuladık, yönetmeliği çıkarırken de böyle çıkardık. Ne dedik; 35 kilovatlık bir enerji ve de 5 çalışanın üstünde olan her işletmeye bir mühendis, en azından bir teknikere ihtiyaç var; çünkü böyle bir ortamda hatalar gittikçe azalacak, kalite oranı yükselecekti. Ama o kabul edildikten kısa bir süre sonra 5 işletmeye bir mühendise döndü. Demek ki öyle uygun görüldü. Bu politik bir olaydı, o zamanki hükümetler bunu böyle uygun görmüşler ve buna bu şekilde devam etmişlerdi, ama gittikçe yozlaştı, şu anda bazı işletmeler denetim dışına çıktı. “Çok küçük işletmeler önemsiz (!)” Gıdanın önemsizi yoktur, gıdanın toleransı da yoktur, bunun artısı-eksisi de yoktur. Biz gıda üretiyoruz ve gıdayla işi yürütüyoruz.

Sanayici olmak, gıdada sahtekârlık yapmak anlamını taşımaz. Gıdayı biz daha iyi biliriz, onun için de biz bilfiil uğraşıyoruz. Eğer evinize götürüp yiyemeyeceğiniz bir gıda üretiyorsanız, siz üretici değilsiniz; işin bu tarafından başlamak lazım. Biz onun için mühendislerle bu işi yürütelim istiyoruz. Mühendisin hiçbir zaman kötü bir yaklaşımı olma şansı yoktur; öyle bile olsa, çevresi bunu düzene sokacaktır.

Sanayiciler olarak en büyük sorunlarımızdan birisi, kayıt dışılığın gıda güvenliğini olumsuz etkilemesi. Gıda sanayiinde kayıt dışılık sadece mali kayıpları yaratmıyor, kalitesizliği de getiriyor, güvenilirliğini kaybediyor, gıda güvenilirliğini yok ediyor. Onun için bununla beraber haksız rekabet doğuyor.

Bunun çözümü ne? Ben sanayici olarak her verdiğim sorunun bir de kendi çapında çözümünü ürettim, onları da sizlerle paylaşmak istiyorum. Toplum sağlığını olumsuz etkileyen hususlar ortadan kaldırılmalıdır. Bu amaçla kayıt dışılığın engellenmesi için, çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarında dağınık olarak bulunan yetkiler tespit edilerek, yetki tek otorite altında

Dünya Gıda Günü 2014

toplanmalıdır. Gıda denetim sistemi proaktif yapıya kavuşturulmalı, tüm işletmeler kayıt altına alınmalı ve piyasa denetimine göre çok daha etkin olan HACCP için yeterli kaynak tahsis edilmelidir. İnsanların eğitilmesi gerekir. İlköğretimde gıda güvenliği ve beslenme eğitimi en az 2 yıl süreyle ders olarak verilmelidir. Tüketicilerin bilinçlendirilmesi sağlanmalıdır. Gıda konusunda uzman olmayan kişilerin toplumu yanlış yönlendirmesinin önüne geçmek için gerekli hukuki yapı oluşturulmalıdır. Biz gıdalla uğraşıyoruz, sağlıkla gıda aynı yöndedir, ama para kazanabilmek için gıdada yapılanları bir duysanız, inanamazsınız.

Bir diğer sorun, küresel piyasa koşullarında rekabet edilebilir fiyatlarla kaliteli ve sürdürülebilir hammadde temininde yaşanan zorluklar. Çiftçilere üretim yaptırıyorsunuz, üretim yaptırırken bunların acaba girdileri ne, nasıl, uygun mu, değil mi? Bir de arkadaşımız söyledi, ürün takip sistemi var, aldığımız ürünleri takip etmek zorundayız. Eğer bu işleri yapamazsanız, kaliteli ürün olmadan kaliteli bir üretim yapamazsınız. Onun için bu sistemin kurulması şarttır. Bütün bunları Tarım Bakanlığı'nın denetlemesi gerekir ki, denetliyordur da. Tarım Bakanlığı'nın yaklaşık 80 soruluk bir denetim sistemi vardır, inanamazsınız. Ne yapıyor? Siz içeriye bir yere ziyarete gidiyorsunuz, ziyarette hemen kapıdaki bekçi veya sekreter size soracak, "Bulaşıcı bir hastalık geçirdiniz mi, hapsirğiniz var mı veya buna benzer başka şeyleriniz var mı?" Üstünüzdeki yüzüklerinizi falan çıkaracaksınız, maskeleri giyeceksiniz. Sistem bu aslında...

Oturum Başkanı: Peki uygulanabiliyor mu?

Reşat GÜRKAN: Yani uygulanıyor diyelim; ne kadar uygulandığını tam bilmemekle beraber, yüzde 20 civarında uygulandığını düşünüyorum. Kaliteli ürünlerin üretilmesi için sektör ve kamu ortak önlemlerle proje üretmelidir.

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı 2010 ve 2014 Stratejik Planının ana eksenlerinden biri olan tarımsal üretim ve arz güvenliğini destekleyen politikalar, gıda güvenliğinin uygun fiyat, kalite ve sürdürülebilir hammadde temini konusunu da içermelidir. Dış ticaret politikası, sektörün ihtiyaçları göz önüne alınarak yapılandırılmalıdır. Kurallara uygun teşviklerle sektör desteklenmelidir. Tarım havzaları projesi uygulamasında her havza bazında sanayinin ihtiyacı olan hammaddelerin sanayiye uygun çeşitleri teşvik kapsamına alınmalıdır.

AR-GE merkezi kurulmasıyla ilgili 5746 sayılı Araştırma-Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanundaki mevzuat kısıtlamasının giderilmesi gerekiyor. Bunda nasıl bir olay var? En kesin, en net şekilde faaliyetlerin desteklenmesi için ARGE merkezinde en az 30 araştırmacı çalıştırma zorunluluğu bulunmaktadır. Bu fazladır. Neden; çünkü bunlar küçük işletmelerdir. 30 tane araştırmacıyı bir arada tutmak çok büyük bir külfettir.

Bir başka sorun, mevzuat hazırlanırken özel sektör görüşlerinin yeterince dikkate alınmaması. Bakın, başka bir şeyden daha bahsedeyim, ondan sonra buna devam edelim: Türk Standartları Enstitüsü devletin değildir, Odalar Birliğinin bir yan kuruluşudur, ama bunun denetimi ve çalıştırılması Sanayi Bakanlığı'nın kontrolündedir ve Odalar Birliğinde

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

bir standardın hazırlanması en az 2 yıl sürer. 7 kişiden oluşan bir çalışma grubu vardır ve 3 tane standart hazırlayan bir sistem vardır. Dışarıdan olanlar da dâhil olmak üzere standardı hazırlarlar, üniversitelere ve bu konuyla ilgili çalışma yapan firmalara gönderirler, görüşleri alırlar, onun üzerinden yeniden bir daha tadilata gidilir, ön çalışmalar yapılır, arkasından bir daha görüşler alınır ve onda sonra genel kurulda tartışılarak onaylanır, bu da minimum 2 yıldır. Ama görüyoruz ki, 6 ayda standart hazırlanıyor. Tarım Bakanlığı'nın kodeks komisyon çalışmalarının içinde de bulunduğum için biliyorum, böyle bir şey var. Bu neden oluyor, onu bilemeyeceğim. Bakanlıktaki arkadaşların ellerinden gelen tüm güçle çalıştıklarını da biliyorum. Demek ki bazı sıkıntıları çabuk çözmeye çalışıyorlar, derken de böyle olaylarla karşılaşıyoruz.

Oturum Başkanı: Türkiye'de standart alınan ürün sayısı ne kadar? Her ürünün bir standardının olması lazım... Ben eğitimden örnek vereyim: Tanımlanmış bir eğitimi yapılan meslek çeşitliliği bizde 700 civarında; oysa gelişmiş ülkelerde 10 binin üzerinde. Onlarda meslek yelpazesi çok geniş olduğu için, öğrenciler, gençler istedikleri alanlara daha rahat ulaşabiliyorlar, ama bizde yok. Burada da eğer her ürünün bir standardı varsa, o ürün dünyada ne kadar, Türkiye'de ne kadar? Bilen varsa, katkıda bulunursa, bence iyi olur. Hollanda'ya gidiyorsunuz, 20 yıl önce tadına vardığınız bir peynirden istiyorsunuz, buluyorsunuz. Bizde bir peynir alıyorsunuz, yarım saat sonra gidiyorsunuz, aynı tadı bulamıyorsunuz. Bir ürün standardı nasıl oluyor, standart 2 yıldan 6 aya niye indi acaba, hız kazanmak açısından mı?

Reşat GÜRKAN: Tabii Türkiye'de Avrupa Birliği'ne uyum yasalarıyla beraber kodeks kanunlarının da hızlı bir şekilde toparlanması gerekiyor. Bundan dolayı çok hızlı birtakım çalışmalara girdiler ve o aralarda hızlı bir şekilde çıktı. Şimdi o çıkanları yeniden gözden geçiriyorlar, ağır ağır her şey rayına oturuyor, bu bir süreç meselesi. Avrupa Birliği standartlarına uyum sağlayabilmek için bu gerekliydi; çünkü onu açmışlardı, onu toparlamamız gerekirdi.

Ancak burada başka bir sıkıntı var; az önce arkadaşlarımızdan biri daha söyledi, Tarım Bakanlığındaki arkadaşlarımız geliyorlar. Geliyorlar, ama varsayın bir yerde bir helva üretimi var, helvanın nasıl üretildiğini bilmiyor; HACCP kurallarının bazı değerleri var, onları biliyor, onları uyguluyor. Tabii bu arkadaşları da suçlamamak lazım, bunların eğitilmesi lazım.

Ben şöyle düşünüyorum: Bir pilot tesise ihtiyacımız var. Arkadaşlarımız girdi Tarım Bakanlığı'na, denetçi olacak veya laboratuvara girecek, bunların bir rotasyondan geçmesi lazım. Birtakım pilot tesislerde bunlar eğitilir, öğretilir, ondan sonra Bakanlık nezdinde çalışmaya başlar. O çocuklar okulu bitirdiğinde ne biliyor; hiçbir şey. Buradaki öğrenci arkadaşlar neyi biliyor; hiçbir şey, işletmelerde yetişiyorlar, vardıkları yerlerde yetişiyorlar.

Oturum Başkanı: Yani denetim kadar denetimi yapan da önemlidir...

Reşat GÜRKAN: Hem denetim yapan hem bunları üreten, hepsi önemli. Biz bir mühendisi alıyoruz, mühendisi aldıktan sonra 5 yıl emek veriyoruz, 5 yıl sonra ancak bize yarar şekle geliyor, o kadar basit değil bu işler. Biz zaten eleman bulmakta zorluk çekiyoruz, bunu hiç

Dünya Gıda Günü 2014

kafam almıyor. Türkiye’de yüzde 10 civarında işsizlik var, ama ne vasıflı işçi, ne vasıfsız işçi bulamıyorum. Gazetelere ilan veriyorum, yetiştirmek için kimya mühendisi, gıda mühendisi arıyorum, kimyager ancak bulabiliyorum. Böyle bir şey olur mu?

Herkes nasıl bir şey arıyor; rahatı yerinde olacak. Bu işletme fabrika, fabrikadaki çalışmalar kolay değildir, fabrika standardı öbürlerinden farklıdır. Herkes kendine göre masa başı iş arıyor.

Bilgi kirliliği, toplum sağlığını tehdit eden boyutlara ulaşmıştır. Evet, özellikle medyada yer alan beslenme ve gıda teknolojisi konusunda yetenek ve yeterlilikleri tartışmalı, eğitim almamış, uzman olmayan kişilerin bilim dışı açıklamalarının tüketicide oluşturduğu yöneliş ve kabul, gıda sanayiimizi olumsuz etkilemektedir, tüketicuyu ise çaresizliğe itmektedir. Onun için öyle her kafasına esenin orada çıkıp konuşamaması lazım. Bunun için güveni kazanacak, bağımsız ve tarafsız bir gıda otoritesinin kurulması gerekiyor.

Teşekkür ediyorum.

Oturum Başkanı: Çok teşekkürler. Hacettepe Üniversitesi Gıda Mühendisliği Bölüm Başkanı Halil Hocama söz vermek istiyorum. Piyasa “İyi yetiştiremiyorsunuz” diyor, “5 yılda ancak bu noktaya getirebiliyoruz” diyor. Gerçekten öyle mi, üniversite sanayinin gerisinde mi kalıyor, yoksa üniversite ve sanayi farklı farklı boyutlarda mı öğrenci yetiştiriyor, orada eksik olan ne? Tabii her üniversite, Hacettepe Üniversitesi değil, Türkiye’nin dört bir yanına açıldı. Geçenlerde Siirt’te eğitim fakültesine gittim, bir tane eğitim kökenli hoca yoktu. Siz kendi nezdinizde değil, ama Türkiye’nin geneline baktığınız zaman, geline nokta nedir? Ben bu eleştiriyi bütün sanayicilerden duyuyorum, “Biz alıp eğer bir mühendisi 3 ay, 5 ay, bir yıl yetiştirmeden işe sokarsak, hiç verimli olmuyor” diyorlar.

Buyurun.

Prof. Dr. Halil VURAL (Hacettepe Üniversitesi Gıda Mühendisliği Bölümü Başkanı): Gıda mühendisliğinin de Türkiye’de diğer mesleklerden çok fazla bir farkı yok. Şu anda 70 üniversitede eğitim veriliyor ve yılda 4 bin 500 gıda mühendisi bu üniversitelerden mezun oluyor. 15 gıda mühendisliği bölümü de YÖK iznini almış, ama öğrenci almamış durumda. Dolayısıyla her üniversiteyi aynı kapta değerlendirmemek gerekir. Yani Hacettepe’yle Ardahan’daki gıda mühendisini aynı değerle görüyorsunuz, sanayicinin de sıkıntısı bu. Yani 30 bin işçi çalıştıran da, 3 işçi çalıştıran da sanayiciyim diye geçiyor. Dolayısıyla herkesi aynı kapta değerlendirirseniz, yanlış olur.

Sanayicimiz şunu söylemedi: Almak istediği mühendisi kaç lira ücretle çalıştırmak istiyor, onu söylesin. Doğru, bu bir arz-talep meselesi, yani 1 kişilik istihdam için 100 kişi başvuruyor belki. Burada temel sorun, mühendisin mühendis olarak görülmemesi, orada işini yapan biri olarak görülüyor.

Oturum Başkanı: Diyorsunuz ki, “Ardahan’dan mezun olan da mühendis, Hacettepe’den mezun olan da mühendis.” Sanayiciler de -ben çok duyduğum için- “Hak eden olsun, ben 5 katı da maaş vereyim” diyeceklerdir; çünkü aradığı insanı bulmak onlar için çok önemli.

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

Prof. Dr. Halil VURAL: Önce Hacettepe mezununu ya da ODTÜ mezununu alacak ki görecektir, görmeden olmaz.

Oturum Başkanı: Buyurun.

Reşat GÜRKAN: Ben kendim mühendisim; oğlum mühendis, Bilkent mezunu; kızım mühendis, Bilkent mezunu; fabrika müdürüm Ankara Üniversitesi Gıda Mühendisliği'nden mezun; eşim üniversitede öğretim üyesi, kimya mühendisi. Yani bana mühendisliğin ne olduğunu söylemeyin.

Sadece şunu söylüyorum: Mühendise ne vereceğim konusunda, o gelen kişinin çalışmasına bağlı hareket ederim. Yatacak mühendisle çalışacak mühendisin fiyatları farklıdır, çalışacağı değerler de ayrıdır. Benim fabrikam Ankara'nın 60 kilometre dışında, "Ben buraya gelemem, uzak." O zaman çalışmıyor, bulamıyor. Ben ne diyorum; ben 15 gündür gazeteyle ilan veriyorum, 1 kişi aradı beni. Ondan sonra da mühendislikten bahsediyorsunuz, yok böyle bir şey.

Oturum Başkanı: Teşekkürler.

Prof. Dr. Halil VURAL: Biz de kendi içimizde bu eğitimleri sorguluyoruz. Dediğim gibi, şu anda 64 gıda mühendisliği bölümü eğitim veriyor ve ne acıdır ki 2-3 öğretim üyesiyle eğitim yapan bölümler var. Devlet üniversitelerinde bir de ikili eğitim yapılıyor; çünkü YÖK'un kuralı o, 3 öğretim üyeniz varsa açabiliyorsunuz. Dolayısıyla ikinci eğitimde biraz daha maddi olanaklar artıyor, bir de ikinci eğitim açılıyor. Yani biz bunları sorguluyoruz, sorgulamıyor değiliz, ama bu bir politik sorun. Siz "Keşke 250 üniversite olsun" dediniz, ama ben ona karşıyım, böyle açılacaksa, hiç açılmasın.

Oturum Başkanı: Zamanında da Hacettepe'ye aynı gerekçeyle karşı çıkılmıştı, yani "Hacettepe böyle açılacaksa açılmasın" denilmişti ve bugün bu noktalara geldi.

Prof. Dr. HALİL VURAL: Ancak olay şu: O 250 üniversite veya şu andaki 185 üniversitenin kaç tanesinde altyapı var? Laboratuvarı, altyapısı olmadan gıda mühendisliği ya da kimya mühendisliği eğitimi verilemez. Kaçında var laboratuvar?

Oturum Başkanı: Bakın, yine bir parantez açmak istiyorum: Dünyada kamuyu ilgilendiren, özellikle mühendislik alanlarında yeterlilik sınavı diye bir sınav vardır. Sizin mühendislik fakültesini bitirmeniz yetmez, o yeterlilik sınavına da girmeniz gerekir. Bunu da kim yapacak; Gıda Mühendisleri Odası'nın yapması lazım ve bunun için de 5 yılda bir bu mühendisliğinizi yeniden kanıtlamanız lazım, yeniden yeterliliğinizi ispat etmeniz gerekir ve bunun yasası da çıktı, Uzman Mühendislik Yasası, yıllardır uygulanmıyor. Niye; çünkü eski mühendisler karşı çıkıyorlar, "O sınava girersek başarısız oluruz" diyorlar. Onlar kapsam dışı bırakılabilirler ya da yeniden sınava alınırlar. Dünyayı yeniden keşfetmeye gerek yok, dünyada herkes mühendislik fakültesini bitirebilir. İnsanlar okusun, eğitimsiz kalacağına üniversite eğitimi alsın, bölük pörçük de alsın, onda bir zarar yok, ama unvan kullanmaya geldiği zaman, özellikle kamusal alanlarda, o zaman o yeterliliğini ispatlaması gerekir.

Dünya Gıda Günü 2014

YÖK diyor ki, “Profesör olmak için şu kriterleri uygulamalısınız.” YÖK üyelerinin tamamını bu kriterler açısından değerlendirin, hiçbirisi o kriteri geçemez. Aynı şekilde Tarım Bakanlığı’nın uyguladığı o 80 maddeyi, Tarım Bakanlığı’nın yemekhanesine gidip baksanız, onlar da o sınavı geçemezler. Türkiye’de kurallar konuluyor, ama arkası gelmiyor. Uzman Mühendislik Yasasının da mutlaka çıkması gerekiyor ve bunun takipçisinin de Mühendisler Odası olması gerekiyor, ama Mühendisler Odası bu işe yanaşmıyor. Niye; seçim sistemi orada da devreye giriyor, “Bunu çıkarırsak, biz seçim kazanamayız” diye Uzman Mühendislik Yasasından uzak duruluyor. Buyurun Hocam.

Prof. Dr. Halil VURAL: Dolayısıyla eğitimde belli bir şeyi oluşturmamız için altyapının oluşması lazım. O altyapı birçok üniversitemizde yok.

Bir de şu var: Bu söylediğim 4 bin 500 mezunun büyük çoğunluğu da altyapısı olmayan üniversitelerden mezun, yani böyle bir ikilem de var. Tamam, bu politik bir karardır, belki sizin dediğiniz gibi daha sonra bir şey yapılabilir, ayrıca mesleğe giriş şeklinde bir şey yapılabilir. Ancak şu anda bu 4 bin 500 kişi, sanayicimizin ya da Bakanlığımızın karşısına geliyorlar, böyle bir sıkıntı var. Kendi üniversitem, kendi bölümüm için, dünya çapında eğitim yaptığımızı düşünüyorum, ama yapmayanlar için de bir şey söyleme şansım yok.

Oturum Başkanı: Pek çok ülkede ilgili odaları sektör destekliyor. Hatta uygulama alanları açıyorlar ve kuralları koyuyorlar. “Ne istiyorsunuz?” deniliyor, üniversiteler de onu istiyor, ama maddi katkıda da bulunuyor. Bizde işadamları sadece eleştiriyor, katkıda bulunmaya gelince çok bulunmuyorlar. Size devletin dışında, sektörden bir destek var mı?

Prof. Dr. Halil VURAL: Sektörde proje bazında destekler olabiliyor. Sanayicimizin söylediği bir şey vardı, gıda güvenliğiyle ilgili derslerin olmadığını söyledi. Bu var, 10 yıldır veriliyor; çünkü biz şunu yapıyoruz: Paydaşlarımızdan geri bildirimler alıp programlarımızı ona göre yeniliyoruz. Yani gıda güvenliği kavramı dediğiniz, çok eski bir kavram değil, değişiyor, dolayısıyla belki gelecekte farklı alanlarda da çıkacak.

Oturum Başkanı: Dünyadaki gıda mühendisliği eğitimiyle çok iç içesiniz. Kıyasladığınız zaman, özellikle Hacettepe’de ya da Ankara’daki üniversitelerde gıda mühendisi yetiştirme sistemlerinde bizde bir gerilik söz konusu mu ya da farklılık söz konusu mu? “Almanya’da, Fransa’da, Amerika’da gıda mühendisi neyi öğreniyorsa, nasıl yetiştiriyorsa, bizde de aynı kalite standardı var” diyebilir miyiz?

Prof. Dr. Halil VURAL: Eğitim olarak bir farklılığımız yok, ama meslek bazında baktığınızda, gıda mühendisliği kavramı olarak birkaç ülkede var. Çünkü oralarda genelde gıda bilimi ve teknolojisi olarak mezun veriyor, biraz da 1980’lerde ortaya çıkmış bir kavram Türkiye’de.

Oturum Başkanı: Öğrenci arkadaşlarımızın en büyük sıkıntısı istihdam. Peki YÖK o, kontenjanları kendi kafasına göre artırırken, üniversitelerle gıda mühendisleri odaları toplanıp “Bu kadar kontenjan fazla” diye tepkide bulunduğunuz oldu mu?

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

Prof. Dr. Halil VURAL: Şu anda Hacettepe Gıda Mühendisliğinde kontenjan 90, bu yıl 2 yıllık okullardan gelenlerle falan 100 kişiyi buluyoruz. Her yıl bunun yüksek olduğu gerekçeleriyle YÖK’e bildiriyoruz, ama dediğim gibi, bu bir politik karar. Bu Hükümet iktidara gelirken, liseyi bitiren herkesin üniversiteye gireceğini vaat etti ve şu anda liseyi bitiren herkes üniversiteye giriyor. Yani nereden baktığınıza bağlı; böyle bakarsanız, plan başarıya ulaşmış gibi duruyor.

Teşekkür ederim.

Oturum Başkanı: Teşekkürler. Ali Varol’a söz vermek istiyorum. Üniversitelerde geçen yıl 150 binden fazla kontenjanın boş kaldığını özellikle altını çizerek söylemek istiyorum. Üniversite artık bir çözüm odağı olmaktan vazgeçti. Üniversite sınavlarına bu yıl 2 milyon kişi girdi, herkes yerleşmiyor; 400 bin civarında kazananlar ve 150 bin kontenjan da boş, gerçekten de büyük bir rakam. Bir yandan üniversite açıyoruz, ama öte yanda da boş kalıyor. Önümüzdeki yıllarda bu sayılar daha da artacak.

Bütün bu kavgalar sizler için yapılıyor, gençler için yapılıyor. Bir, iyi yetişiyor musunuz? İki, istihdamınız düşüyor mu? Üçüncüsü, burada sabahtan beri konuşuyoruz, biz ayrı telden mi çalışıyoruz, siz mi farklı düşünüyorsunuz? Yetişkinler yeterince bu konuda yol kat etmişler mi, yoksa onlar kat edemedikleri için mi bugün bu sorunlar var? Bir genç olarak sen olaya nasıl bakıyorsun?

Ali Varol (Gıda Mühendisi): Tabii panelde ilginç bir taktik izliyoruz. Önce konuşmacılardan başladık...

Oturum Başkanı: Sunumlar çok didaktik, bilinen şeyler. Bu sunumları başka bir topluluğa, halka yapıyor olsaydınız, halk yararlanırdı, ama anlatılanları siz zaten biliyorsunuz.

Ali VAROL: Bilmeyenler de var. Ben de zaten pek çok şeyi de sunuyu hazırlarken öğrendiğimi buradan açıkça ifade edeyim. 8. Gıda Mühendisliği Kongresinde Odamızın da üyesi bir hocamızdan da esinlendim ve ÖSYM’nin 2014 tercih kılavuzunu baştan sona inceledim. Kaç okulda gıda mühendisliği eğitimi veriliyor, kontenjanlar ne seviyede ve son 10 yılda özellikle mevcut iktidarın “Her ile bir üniversite” kampanyasıyla gıda mühendisliğini ilişkilendirmek gerekirse, ne gibi bir artış olmuş, ki yüzde 212 gibi bir rakamdan bahsedeceğim.

Ben 15 slaytlık küçük bir sunu hazırladım, Halil Hocamın söyledikleriyle de zaten entegre şeyler bunlar.

Mesela sunuya geçmeden önce şuna cevap vereyim. Halil Hocam benim yerime konuştu zaten. Reşat Bey, mühendis istihdamında zorlandığını, 15 gündür ilanın açık olduğunu, ama kimsenin başvurmadığını beyan ediyor. Ama burada yeni mezun arkadaşlarımın da hislerine tercüman olmak istiyorum. Benim de kısa bir özel sektör tecrübem oldu, bugün şartlar gerçekten çok ağır. Yani mühendis olmak, pek çok meşakkati de beraberinde barındıran bir disiplin aslında, hele ki gıda mühendisliği gibi gıda güvenliği konusunda, toplum sağlığı konusunda çalışıyorsanız, sorununuz biraz daha fazla; çünkü üretimde geriye dönme şansınız pek yok.

Dünya Gıda Günü 2014

Hammaddeyi eğer doğru kullanmazsanız, bu sizin işten atılmanıza sebep olur. Bunlar bizi kısıtlayan unsurlar. Ama öteki taraftan baktığınız zaman, “1 200 lira ben size maaş vereceğim, haftanın 6 günü çalıştıracağım, sosyal hayatınıza herhangi bir şekilde zaman ayırmanıza izin vermeyeceğim ve Ankara’nın 60 kilometre uzağında, kendi arabanızla gelir gidersiziz” dersiniz, “Her ile bir üniversite, her üniversitede her bölüm” politikasının bizi getirdiği nokta bu olur. Burada tamam, siz çözüm üretelim diyorsunuz, ama biz yine sorunlara dönmüş oluruz.

Ben Ankara Üniversitesi’nden mezunum, kendi bölümümü de defalarca eleştirdim, kürsülerden de eleştirdim. Ankara’da Ziraat Sanatları Fakültesinde 1933’te gıda bilimiyle ilgili araştırmalar yapmaya başlayan bir okulun içinde bulunduğu durumu ben çok kereler eleştirdim ve Ardahan’ı, Tunceli’yi, Siirt’i, Bingöl’ü hayal bile etmiyorum. Burada yeteri kadar laboratuvar hizmetlerinden faydalanılmadığını, öğrencilerin projelerinin desteklenmediğini, hukuk fakültesinde eğitim verir gibi eğitim verildiğini defalarca söyledim.

Gıda sektöründe mühendislik eğitimi ve istihdam dedik, epeyce de bir şeyler söyledik. Türkiye’de üniversite olmayan ilimiz yok. Ben, ÖSYM’nin 2014 tercih kılavuzunda kayıtlı 171 tane üniversite bulabildim. Halil Hocam 185 dedi. Toplamda 51 üniversitenin mühendislik fakültesinde eğitim veren gıda mühendisliği bölümü, 25 okulda kimya, metalürji, 9 okulda ise ziraat fakültesine bağlı bölüm var. 1 310 kontenjan açan gıda mühendisliği bölümü, 2014’te 62 üniversitede 4 bin 90 kontenjana yükselmiş, 2 bin 80 kişilik ve yüzde 212’ye denk gelen bir artış var.

Burada Adnan Menderes, Ardahan ve Erciyes üniversitelerinin web sitelerinden bilgiye ulaşamadım. Ulaşabildiklerim, diğer geri kalanlar arasında söyleyeyim; akademisyen sayısı 0-9 kişi olan 22 üniversite var, 10-19 olan 20; 20-29 olan 11; 30-39 olan 5 ve 40’tan fazla akademisyen barındıran 1 okul, Ege Üniversitesi. Ama bunun öğrenciye yansımaları hesap etmeye kalkarsak, 3 akademisyen olmasına karşılık Avrasya 40, Balıkesir 30 öğrenciye eğitim veriyor. Bu da akademisyen başına öğrenciyi oranlarsak, Ege Üniversitesine eşdeğer seviyeye geliyor.

Oturum Başkanı: Hocam, bunları biliyoruz. Çözümün ne, önerin ne? Üniversiteleri kapatalım, öğrenci almayalım, eğitimsiz olarak sokakta kalmaya devam edelim...

Ali VAROL: Şöyle söyleyeyim: Bir kere yeni açılan üniversiteler ve bölümlere bir ayar verilmeli. Yeni açılan üniversitelere bir dur denilmeli, mevcut olanların da gıda mühendisliği bölümlerinin revize edilmesi gerekiyor.

Oturum Başkanı: Mesela ben şunu öneriyorum: “Hodri meydan, bize istediğiniz yeterlilik sınavını uygulayın, biz geleceğiz” diyebiliyor musunuz?

Ali VAROL: Diyemem. Ben zaten sınavlara karşıyım, tıpta uzmanlık sınavında yaşanan kaosa bizim mühendisleri de sürüklemenin bir anlamı yok.

Oturum Başkanı: Ben de denetime karşıyım o zaman.

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

Ali VAROL: Bir anlamı yok, denetime karşı olamazsınız.

Oturum Başkanı: Çünkü denetimi yapabilecek bir niteliğe sahip olduğuna inanmak isterim.

Ali VAROL: Bunu biz üniversite seviyesine indirip ikinci bir sınava gerek kalmadan, öğrenciyi sanayiyle iç içe yetiştirerek yapabiliriz. Üniversitelerin tanıtım filmlerini izlerseniz, sanki öyle oturunca, herkes çuvala para kazanacak, herkesin ayrı odası olacak falan gibi reklamlar yapıyor. Öncelikle bunların önüne geçmek lazım. Yurtdışı programları ve yabancı dil ile kaliteli mühendis kavramının içini biraz daha doldurabiliriz.

Meslek etiği yaşamızın olmaması, bu noktada mühendisleri çok kısıtlayan bir durum. Bu nedenle meslek etiği yasasının acilen çıkarılması gerekiyor. Gıda danışmanlığı dediğimiz, maaşını aldığı patronu denetleme olayından artık çıkıp, Türkiye’de yetkilendirilmiş Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı olduğu için, daha çok onun tekelinde ilerliyor. Ama Hükümet bunu da değerlendirebilir. Böyle bir projeyle gelip hem mühendisin sosyal güvenliğini ve maaş devamlılığını sağlayacak, hem de tüketicinin bu noktada mühendis bilgisinden yeteri kadar faydalanmasını sağlayacak hususlardır bunlar.

Aşağı yukarı 650 bin tane işletmeyi kaç kişi denetliyor? 5 bin kişinin denetlediğini, bunlardan da sadece 1 200 tanesinin gıda mühendisi olduğunu biliyorum. Yani istihdam kıyaslamalarına baktığınız zaman, ziraat mühendisi, veteriner hekim ve gıda mühendisliği arasında müthiş farklar var. Eğer biz gıda güvenliğini bir zincir olarak kabul ediyorsak ve bu zincirdeki bir halkayı da gıda mühendislerine attettiyssek, kamuda istihdam bir grupta 10 bin, bir grupta 5 bin olarak ifade edilirken, gıda mühendislerinin 700’de kalmasının nedenlerini sormak istiyorum burada. Çözüm önerim de bunlardır zaten ve 2010 yılında yürürlüğe giren 5996 sayılı Yasayla da iyice çorba haline gelen yetki karmaşasının bir an önce çözüme kavuşturulmasını diliyorum.

Kabaca söyleyeceklerim bunlar.

Oturum Başkanı: Teşekkürler. Sayın Çakar, tüketici hakları Türkiye’de yeterince korunuyor mu? Örneğin madem mühendisleri tartışıyoruz, mühendisler yeterli donanımına sahipler mi? Halk olarak biz bilmiyoruz, güvenemiyoruz, üniversiteye mi güveneceğiz? Üniversitelerin içleri boş denildi. Tüketici olarak ne yapacağız, kime güveneceğiz?

Turhan ÇAKAR (Tüketici Hakları Derneği Başkanı): Türkiye’de tüketicilerin yeterince korunduğunu söylemek mümkün değil; çünkü bir defa konumuz olan sağlıklı, güvenli gıda konusunda Türkiye’de büyük bir sorun var. Yani tükettiğimiz gıdaların büyük çoğunluğunun sağlıklı ve güvenli olduğunu söylemek mümkün değil. Bu hem soframızda hem lokantada hem toplu yerlerde vesaire, üretimden çatala gelinceye kadar binbir türlü boyutu var, orada bir sürü nedenler var.

Şöyle bir durum var: Türkiye’de sağlıklı ve güvenli gıda politikası yok. Türkiye’de Türk halkının kısa, orta, uzun vadede sağlıklı tarımsal ürün üretecek ve halkımızın sağlıklı ve güvenli besleneceği bir politika yok. Aslında bir politika var, ama sonuçları görüyoruz; insanlar gittikçe

Dünya Gıda Günü 2014

hastalanıyor, toplumun 1/3'ü obez olmuş, hastalıklar gittikçe artıyor. Hayvan hastalıkları artıyor; çünkü hayvan refahı yok, hayvanlara bir meta muamelesi yapılıyor.

Artık köyler bitmiş, 30'a çıkartılan büyükşehirler, özellikle Türk tarımı üzerine çok büyük bir tezgâhtır. Tüm dünya yeniden kıra dönüşü, yerel yönetime dönüşü tartışırken, maalesef Türkiye hızla kırı bitiriyor. Köyde kalmadı insan, nüfus yüzde 9'a indi ve şu anda torba kanunlarla birinci-ikinci sınıf tarım toprakları, meralar tarım dışı alanlara hızla dönüştürülüyor.

Çözüm önerilerimize gelirsek: Mevcut politikalar tepetaklak olmalı. Halk yararına, devrimci, halkçı bir politika olmalı. Bir defa halkın çıkarı için bir gıda, tarım planlaması şart, mühendislik planlama şart. Ben de kimya mühendisiyim, yani böyle bir planlama mı olur? Yani üniversiteler ortaokul düzeyine inmiş, böyle üniversite mi olur, böyle araştırma mı olur? Bilim, bilimsel kurumlar şirazedden çıkmış. Bilim, bilimsellik deniliyor, kimin bilimi, kimden yana bilim, hangi bilim, bunlar hep tartışılır. Yani o kadar boyut var ki bu konuda, çok dertliyiz, çok yaralıyız. Sonuçta göstergeler ortada, yani Türkiye'de halktan yana, halkla birlikte ülkesini seven, halkını seven insanlarla, demokratik kitle örgütleriyle, meslek örgütleri, tüketici örgütleriyle sendikalarla, halk örgütleriyle, köylüyle, halkla birlikte bir politika yapmak lazım. Politikaları kim yapıyor? Politikaları biz yapmıyoruz, halk yapmıyor.

Oturum Başkanı: O politikayı şu anda siz belirleyecek olsanız, Tarım Bakanı siz olsanız, ne yaparsınız?

Turhan ÇAKAR: Bu politikaları oturup halkla birlikte yaparım, halkın temsilcileriyle birlikte yaparım, yani gerçek bilim insanlarıyla, meslek odalarıyla, örgütlerle... Çocuklarımız gidiyor, okul kantinleri tam bir zehirhane olmuş. Tüm bunları halkın temsilcisi olan, kısa, orta, uzun vadede doğru düşünen ve halkımızı yeterli, dengeli, sağlıklı, güvenli besleyebilecek bir politika, bir planlama yapmak lazım. Ne böyle bir politika var, ne planlama var. Bunun için de bu halkı seven hükümetlerin iktidar olması lazım, daha doğrusu halkın iktidar olması lazım.

Oturum Başkanı: Kısaca hepimizin aynı masa etrafında oturup iyiyi aramamız lazım. Mesela laboratuvarlara güven yok. Gıda Mühendisleri Odası ya da siz ciddi, güvenilir bir gıda laboratuvarı kurup, bizim kafamızda şüphe uyandıran ürünlerin test edilmesine olanak sağlayamaz mısınız? Dünyada pek çok tüketici örgütü bunu yapıyor. Türkiye'de niye yapılmıyor?

Turhan ÇAKAR: Türkiye'de bu konuda çalmadığımız kapı kalmadı. Bakın, Tüketici Hakları Derneği 24 yıllık kamu yararına bir dernek, bizim federasyonumuz da var. Bir kanun çıkartıldı destek için, o kanun iptal edildi, biliyor musunuz? 2003 yılında Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna bu maddeyi soktuk, tüketici örgütlerine yardımcı olunması için, bir gece yarısı kanunuyla 2004 yılında kaldırdılar. Niye; o para tüketici örgütlerine giderse korkacaklar. "Tüketici örgütleri gerçeklere değinecek" diye hemen onu kaldırdılar.

Oturum Başkanı: Teşekkür ederim. Sayın Murat Aslan'a söz vermek istiyorum. Tarım Bakanlığı'na en son söz vereceğim; çünkü bütün eleştirileri cevaplayacaktır. Planın, programın

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

belki de en çok olduğu yer orasıdır. Murat Bey, buyurun, söz sizde.

Murat ASLAN (Ziraat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Üyesi): Teşekkür ediyorum. Format epey bir değişti, sunumumuz vardı. Aynı zamanda 3 oda adına burada bu konuşmayı yaptığım için, bazı şeyleri düzeltmekte fayda var.

Öncelikle şunu ifade etmek lazım: TMMOB'nin uzman mühendisliği istememesinin seçimlerle hiçbir alakası yok. TMMOB'nin seçim kanunu vardır, o kanunda seçimin nasıl yapılacağı yazar. TMMOB Yönetim kurulları üyeleri yaptıkları görevlerden dolayı herhangi bir ücret almazlar, maaşları yoktur, gönüllülük esasına göre çalışırlar. TMMOB'nin uzman mühendisliği istememesinin ana sebebi şudur: Şu anda uzman mühendislik olursa, 2 sene sonra has uzman mühendislik, 5 sene sonra öz has uzman mühendislik diye yeni isimlendirmeler gelecektir.

Şunu da belirtmek gerekiyor: Uzman mühendislerin olduğu bir ortamda daha kolay iş bulunacağı varsayımı çok da gerçeği yansıtmıyor, Yapılan istatistikler gösteriyor ki, bugün mühendislik anlamında doktora yapanlar var, onlar da işsiz.

Oturum Başkanı: Mühendislik kalitesinin tartışıldığı bir ortamda, kaliteliyle kalitesiz mühendis nasıl ayrılacak? Bunun adı uzman mühendis olmaz, başka mühendis olur, ama kaliteliyle kalitesizi ayıracak sistemin olmasını, benden çok siz istiyorsunuzdur.

Murat ASLAN: Biz kalite üzerinde önemle duruyoruz, ama buradaki sıkıntı şu: Türkiye’de alanında uzmanlaşmış insanlar da işsiz kalabiliyor, sektörün içinde yer alamıyorlar. Niye yer alamıyorlar, ona da biraz bakmak lazım.

Burada en önemli unsur, sektörü düzenleyen hukuki süreçler ve arz-talebi belirleyen aynı zamanda istihdam yaratan kamu politikası nasıl oluşturuluyor? Asıl önemli olan nokta burası. Türkiye’de kamu politikası oluşturulurken nelere dikkat edilir? Siz şunu ifade ediyorsunuz: “Bize bir çözüm bulun, siz halkı çağırmadınız.” Buraya katılanların hep mühendis olduğunu ifade ediyoruz. Peki, bu 16 Ekimde Dünya Gıda Günü kutlanırken, medyada Türkiye’de açlık ve yoksulluk konusu ele alındı mı?

Oturum Başkanı: İşte ben buradayım. Çağırdınız da gelmedik mi? Demek ki çağırmıyorsunuz ki gelmiyorlar.

Murat ASLAN: Gelmeniz bizleri ziyadesiyle memnun etmiştir, ama medyada açlık ve yoksulluktan bahsedilirken, ekmeğe ulaşamadığı bir ortamda, sürekli “Pasta yer misiniz?” şeklinde bir algı oluşturulmaya çalışılıyor. Bizlerin itiraz ettiği bu, medyanın da bu algı oluşturma yaklaşımına sağladığı katkı sayesinde aç olan da kendisini tok hissedecektir ve açlığı konuştuğumuz, çözüm yolları üzerinde görüşler oluşturmaya çalıştığımız bu tür ortamlara teveccüh etmeyecektir.

Bizim temelde sorunumuz şu: Biz diyoruz ki, gelişmiş ülkeler kamu politikası hakkında karar verirken bazı süreçleri yaşayarak karar veriyorlar. Bu süreçler de işte iyi bir karar

Dünya Gıda Günü 2014

nedir, iyi bir sonuç nedir? Peki, iyi bir karar nasıl alabilirsiniz? İyi bir karar almak için karar süreçlerini sonuna kadar deneyimlemeniz mi lazım sorularına cevap aranıyor. Bizim ülkemizde ise yalnız gıda ve tarım politikaları değil, birçok konuda paydaşların görüşleri ve onların katkıları alınmadan, kamu politikaları oluşturuyor. Asıl sıkıntı da bu. Temelde başarısızlık bu yaklaşımdan kaynaklanmaktadır.

Peki, Dünya Gıda Günü kutladığımız bugün, Düzenleme Kurulu üyeleri de aynı yaklaşımla mı davrandı? Yıllardır meslek odalarının bu tür etkinliklerini takip eden ve yeri geldiği zaman düzenleme kurullarında da görev almış birisi olarak şunu söylemek gerekirse, buradaki temel yaklaşım bütün kesimlerin görüşlerini paylaşımlarına imkan verecek ortamların oluşması sağlanmak istenmiştir. Bu düşüncelerle Bakanlık temsilcilerini buraya çağırdık, sivil toplum örgütlerini çağırdık. İnsanlar gelip burada konuştuğu zaman, siz bu görüşlerinizi ifade edemezsiniz mi dedik?

Oturum Başkanı: Türkiye demokratik bir ülkeyseniz, ana muhalefetin de, iktidarın da, hepsinin burada olması gerekir; çünkü yasaları çıkartacak onlar, onları bir şekilde getirmek lazım. Bakanın bugün daha önemli ne işi var, niye gelmedi, ben onu anlamıyorum. Müsteşarının daha önemli ne işi var? Onu ben yazarım, siz onu bana bırakın.

Murat ASLAN: Bugün belki şöyle bir soru da sorulması lazım: Biz güvenli gıdadan bahsediyoruz. Türkiye’de bu konudaki ilk KHK 1996 yılında yürürlüğe girdi. 5179 sayılı kanun 2004 yılında çıkarıldı. 2010 yılında da başka bir kanun çıkarılıyor ve bu kanunlar çıkarılırken nelere dikkat edilmesi gerektiği konusunda hiçbir zaman ilgili taraflara sorulmuyor. Birçok kesimin görüşleri alınmıyor.

Bu kanunlar çıkarılırken; “Avrupa Birliği’ne uyum çerçevesinde bu kanunları çıkarıyoruz” deniliyor. Peki, şunu da sormak lazım: Avrupa Birliğiyle ilgili bu düzenlemeleri yapıyorsunuz da son Avrupa Birliği İlerleme Raporunda sizin yapmış olduğunuz bu kanuni düzenlemeler nasıl değerlendiriliyor? İlerleme Raporu’nda konuya ilişkin ifade şu: “Gıda güvenilirliği, veterinerlik ve bitki sağlığı politikası alanında sınırlı ilerleme kaydedilmiştir. Hayvanların kimliklendirilmesi ve kayıt altına alınması, şap hastalığıyla mücadele de dâhil olmak üzere, hayvan sağlığı, tarımsal gıda işletmelerinin AB standartlarına yükseltilmesi, hayvan refahı, hayvansal yan ürünler konusunda kayda değer çabalara ihtiyaç vardır, belirli içtihat koşullarına uyum sağlanması amacıyla çaba harcanması gerekmektedir. Genel olarak bu alanlardaki hazırlıklar erken aşamadadır.”

Burada belki de sorulması gereken soru, politika oluşturucuların, herhangi bir konuda yetersizliği hususunda bir açıklama yapması veya bu eksikliğin bir karşılığı olmamalı mı? Türkiye’nin belki de en çok bu tür diyalogları geliştirip ve bilimsel tartışmaları gerçekleştirmesi gerekiyor. Ancak görünen o ki bunu gerçekleştirmek kolay görünmüyor. Bu ülkeyi yönetenlerin, milletvekillerinin, partilerin başkanlarının bir araya gelemediği ortamlarda, Abbas Bey diyor ki, “Bunları niye getirmiyorsunuz?” Biz niye getirmeyelim? Demokratik kültürün tam yerleşmediği ülkelerde farklı düşünenleri bir araya getirmek kolay mı...

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

Oturum Başkanı: Arkadaşlar; iki tarım bakanını; şimdikini de, daha öncekini de programa çıkardım. Kamuya açıktır bizim programımız; telefonla, internetle, canlı olarak katılınabilir. Biz bu soruları sorduk, konuşuldu bunlar, konuşuluyor. Bizim programlarda sağıcısı, solcusu, dincisi, herkes katılıyor. Biz onu sağlayabildiğimize göre, buralarda da sağlanabilir, ama “defolun” kültürüyle sağlanmaz bu, kucak açarak sağlanır ve sağlanmalıdır. Tarımın kurtulması için bunu sağlamak zorundayız, çocuklarımızın geleceği için bunu sağlamak zorundayız. Gelmediyse, onların kavgasını ben yapayım, gelmemekle çok büyük hata ediyorlar, ayıp ediyorlar. Bu ülke, 10 yıllık bir ülke değil, 100 yıllık geçmişi olan bir ülke, 10 yıla takılıp kalmayalım, yani ondan öncesi de her şey iyiydi, güzeldi de son 10 yılda mı battı, bitti? Bunları konuşalım burada, siyaset bir çelme takıyorsa siyaseti de konuşalım, ama siyasetçileri de çağıralım buraya.

Eğer gıda mühendisi olarak hiçbir tane politikacıyı Meclise sokamadıysanız, ayıp. Bana diyorlar ki, “İmamdan cumhurbaşkanı olur mu?” Peki, mühendisler olarak siz çıkarsaydınız. Mühendisler de çıktı bu ülkede, onlar da mühendisleri öne çıkarttı. Bugün müzisyen, sporcu bir cumhurbaşkanı, başbakan olsa, onlar da sporu önemser. Herkes bildiği şeyi öne çıkarıyor; o da onu biliyor, onu öne çıkarıyor. Siz de bir gıda mühendisini alın, parlamentoya sokun, parti lideri yapın, başbakan yapın, cumhurbaşkanı yapın, Türkiye’nin gıda sorunu daha bir konuşulup tartışılır hale gelsin. Demokratik ülkelerde bu böyle oluyor. Yani gıda dinden ya da eğitimden, spordan daha mı önemsiz? Eğer gıda iyi anlatılırsa, yediden yetmişe, sağı solu, onu bunu, hepimizi en derinden ilgilendiren bir konu. Bunu belki de biz hepimiz birlikte anlatamıyoruz, benim anlatmaya çalıştığım o.

Murat ASLAN: Şunu çok net ifade etmek lazım: Bütün ortamlarımıza her türlü görüşten insanlar gelir. Buranın entelektüel insanları var, buranın mühendisleri var, 60 yıllık bir örgütten bahsediyorsunuz. Bu örgüt bütün bu birliktelikleri oluştururken elbette ki yaşanan süreçteki eksiklik ve yanlışları da ortaya koyacaktır. Bunu yaparken bilimsel esaslara dayalı, halktan ve emekten yana olan tutumunu da sürdürmelidir. Türkiye açısından gerekli olan yaklaşımda bu olsa gerek.

Bugün için en büyük sıkıntı bizlerin bu görüşleri ifade edebileceği ve meslek odalarının ülke yararına faaliyetlerini duyurabileceği platformların, sağlıklı diyalog ortamlarının oluşturulamamasıdır. Sizler veya bizler yokuz medyada, medyaya çıkıp da gerçek sorunlarımızı ifade edemiyoruz.

Oturum Başkanı: Ben iki tarım bakanını programa çıkardım ve bizim programa herkesin katılması mümkündür. Kalktım geldim, yazılar yazıyorum; bana daha fazla bilgi gelse, daha fazlasını yazarım. Ben burada dünyanın notunu aldım, en az 3-5 tane daha yazı yazarım. Ancak sizlerin de medyayı buraya getirebilecek argümanlar yaratmanız lazım. Dünyanın her yerinde medya böyledir, popüler olanın peşinde koşar, halk da popüler olanın. Ben ne zaman kanserle ilgili, gıdayla ilgili, GDO’lu ürünlerle ilgili program yapsam, en az izlenen oluyor. Soruyorsunuz, “Dünyanın en önemli konusu bunlar” diyorlar, ama halk oturup dizileri izliyor, bunları izlemiyor. O zaman onların da izleyeceği hale getirebilmek için çok farklı

Dünya Gıda Günü 2014

deneyimlerimiz oldu, onları uygulamaya sokuyoruz; bazen popüler tarafından görüyoruz, bazen panik oluyor, ama izletmeye çalışıyoruz. Yani “Ne yapalım; izlemiyor ki” demiyoruz, halkı bu işin içerisine çekmek lazım.

Bu program canlı olarak televizyonda izleniyor olsaydı, karşısında da diziler olsaydı, hepsi oturup dizi izleyeceklerdi, “Çoluk çocuğumu, torunumu ilgilendiren bir mesele, ben bunu oturup izleyeyim” demiyor. O zaman bize düşen görev, elbirliğiyle ortak popüler bir dil oluşturup, evde oturan, köyde oturan halkımıza nasıl izletiriz, onu düşünmemiz lazım. En başta köylüler izlemiyor bu programları. Ben tarımla ilgili program yaptığım zaman, -bizde AB grubu okumuşlardır, C grubu dediğimiz de varoşlar ve kırsaldır- C grubu hiç izlemiyor, yani sanki köylüyle ilgili sorunlar köylünün umurunda değil gibi. Zaten onu köye gittiğiniz zaman görüyorsunuz; ekmeğini dışarıdan alıyor, salatalığı dışarıdan alıyor, her şeyi dışarıdan alıyor. Köylü üretmiyor, asıl bence onu tartışmak lazım; köylü üretir hale nasıl getirilebilir, bunu konuşmalıyız.

Murat ASLAN: Gündüz bölümünde zaten bu üretmeme sebepleri çok net ortaya konuldu. Keşke sürecin diğer aktörleri de olsaydı, her şey konuşulsaydı.

Örneğin şöyle bir şey oluştu: Biraz önce arkadaşımız bahsetti, Ocak ayında sorumlu Yöneticilik ve Kayıt ve Onay Yönetmeliği değiştirildi ve istihdam edilecek meslektaşlarımızın, meslek örgütlerinden belge alma zorunluluğu kaldırıldı. Peki, sonuca baktığınız zaman ne oluyor? Arkadaşımız meslek odalarından bizden istihdamı zorunlu personel olabileceğine dair bir belge alıyor, odalar bu belgeyi düzenlerken çalışandan işverenle noter tasdikli bir sözleşme yapmasını istiyor. Buradaki temel amaç, 4 kişilik bir ailenin geçim standardının 2 bin 800-2 900 TL civarında olduğu bir ortamda mühendisin yaşamını normal şartlarda sürdürmesini sağlamak. En son yapılan değişiklikle bu belgenin odalardan alınması zorunluluğu ortadan kaldırıldı. Sonuç olarak birçok gıda işletmesinde mühendis çalışmadığı gibi iş bulan mühendis de asgari ücretin bile altında bir ücretle çalışmak zorunda kaldı.

Reşat Bey, bizler için çok değerli bir insandır, bu işin emek yönüne de saygı duyduğunu ve bilimsel yaklaşımların önemli olduğunu birçok ortamda paylaşmıştır. Ancak bir sanayicinin mühendise bakarken, “300 lira, 500 lira, 600 liraya asgari ücrete çalıştırırım” yaklaşımı varsa kimse de kusura bakmasın, bu işin sürdürülebilir tarafı yoktur.

Oturum Başkanı: Bu noktada şunların da tartışılması gerekmez mi? Sendikal olarak -sendika şimdi medyada hiç kalmadı da- zam yapılırken herkese, ben günde 18 saat çalışıyorum, bana da yüzde 20 zam yapıyor, hiç işe güce gelmeyene de yüzde 20 zam yapıyor. Böyle bir mantık olabilir mi diye ben bunu çok tartıştım, ama bu toptancılığa da karşı çıkalım. Hacettepe mühendisine de 100 lira verelim, Ardahan’dan mezun olana da 100 lira, olur mu? İyi olan, her zaman iyi alır. Bizim çalıştığımız sektörde de 100 lira alan var, bin lira alan var. Ben niye bin lira alan, benden daha çok alıyor demiyorum; çünkü demek ki farklı bir pozisyonda. Talep olmadan, “Biz herkese şunu verelim” demek de yanlış. Hiç kimse işe yarar adamına para vermezlik yapmaz, hiç kimse işe yarar adamını kaçırmak istemez.

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

Murat ASLAN: Kanaatimce devletler olaya daha geniş bir perspektiften bakıp, “Bu insanlar benim, tüketicilerimin sağlık sorunları benim için önemlidir, halkın gıda güvencesi var mıdır, insanların karnı doyuyor mu?” sorularını kendine sorup, çözüm aramalıdır. Böyle bir durumda savaşlar da olmayacaktır ve dünya daha güzelleşecektir. Bunu özele indirip de sadece “Rekabet eden ayakta kalır, diğeri de zaten olmasa da olur” tarzı çok da sürdürülebilir değil diye düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

Oturum Başkanı: Çok teşekkürler. Nadir Bey; devleti temsilen bugün siz buradasınız. Siz biraz günah keçisi de oldunuz, olacaksınız; çünkü devleti temsil etmek kolay bir şey değildir. Ancak devlet olmadan da hiçbir şey olmuyor, sonuçta herkes de devlete bakıyor, “Devlet yapmıyor” diye. “Plansız, programsızdır” dediler devlete, ama içimizde en planlı, programlı olan sizsiniz. Belki plan-programı bırakıp -çok fazla plan program yapıyorlar- biraz da iş yapmaya başlasa... Dışarıdan bakıldığında, devlet böyle; içeride devlet nedir, sizin handikaplarınız nedir, niye yol alamıyorsunuz, niye bu kadar eleştiriliyorsunuz? Belki bu kadar çalışıyorsunuz da yanlış yönde bir algı mı var, sorun nerede? Siz de bu ülkenin bir vatandaşısınız, eminim ki bizim bu rahatsızlıklarımızdan çok daha fazla siz rahatsızlık duyuyorsunuz, bir de artı ona rağmen eleştiri yapıyorsunuz. Buyurun.

Nadir BULAK (Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı): Sayın Başkan; çok teşekkür ederim. Günün son konuşmacısı olarak ve Bakanlık temsilcisi olarak burada bulunmam nedeniyle benim işim bir hayli zor gibi gözüküyor. Ancak elimden geldiği kadar Bakanlığımızın yaptığı çalışmalar ve arkadaşlarımız tarafından sorulan sorulara cevap vermeye çalışacağım.

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı olarak gerçekten şu yönde eksiklerimiz var: Yapmış olduğumuz faaliyetleri kamuoyuna duyuramıyoruz. Bunu gıda güvenliğiyle özellikle bağdaştırmak istiyorum; çünkü ben Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğünden geliyorum, Gıda Kontrol Laboratuvarı Daire Başkanlığında görev yapıyorum. Ciddi manada bir çalışmamız var, hem merkez teşkilatımız, hem de taşra teşkilatımız yoğun bir tempoyla çalışıyoruz. Boşa mı çalışıyoruz; hayır, boşa çalışmıyoruz.

Oturum Başkanı: Bakın, ben bir açılım yapayım, duyduğumda şaşırmıştım: Avrupa Birliğiyle müktesebatta ilk kabul edilen maddeler konusunda en ileride olan Tarım Bakanlığınıymış. “Olur mu; tarımda her şey geride gidiyor, nasıl böyle önde olur?” dedim. “Bilmiyoruz, en çabuk bitiren, en çabuk müktesebatta işbirliği sağlayan dosyaları Tarım Bakanlığı yaptı” dediler. Hadi biz kendi içimizde görmeyebiliriz, kendi içimizde kandırabiliriz, ama Avrupa Birliğini kandırmak o kadar kolay olmasa gerek; çünkü kolay olsa, diğerleri de kandırabilirlerdi ya da kandırıyor musunuz, ne oluyor?

Nadir BULAK: Benim bir lafım var, hep söylerim; siz kendinizi ne kadar akıllı görüyorsanız, karşınızdaki insanın da en az sizin kadar akıllı olduğunu asla unutmayın. Yani kimsenin kimseyi kandırmaya gücü yok, böyle bir şey söz konusu değil. Karşıdaki adam da en az benim kadar akıllı. Avrupa Birliğini kandırıyoruz, diye bir olay söz konusu değil.

Dünya Gıda Günü 2014

Biz 2010 yılında 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununu Bakanlık olarak çıkarttık ve kanunun yönetmelikleri 2011 yılının sonunda yürürlüğe girdi. Yaklaşık 3 yıldır bu kanun uygulanmakta. Takdir edersiniz ki, bu kanun Avrupa Birliği gıda mevzuatına birebir uyumlu bir kanun, 3 yıldır da biz bunu uyguluyoruz. Ancak böylesine köklü bir değişimi 3 yıl içinde Türkiye'ye uyarlamak mümkün değil. İnanın, bu konuda çok hızlı ilerliyoruz. Yaptığımız çalışmaları Finlandiya'da oradaki otoriteyle paylaştım. Emin olun, "Biz bunları yıllardır uyguluyoruz, henüz bu seviyeye gelmedik" dediler. Biz şimdi yeni olduğumuz için ve Avrupa Birliği'ne girme konusunda hevesli bir toplum olduğumuz için, bu konuların üzerinde özellikle duruyoruz ve bunun bir an evvel hayata geçirilmesini sağlıyoruz. Ama karşımızda tabii öyle bir sektör var, yani AB'ye uyum konusunda kat etmemiz gereken ciddi mesafeler var.

Tabii öncelikle Bakanlıkta çalışan personelin AB'ye uyum mevzuatını çok iyi algılaması ve bu algısını çok iyi sektöre yansıtması gerekiyor. İkincisi de sektörümüzün mevcut yapısı. Bugüne kadar gıda mevzuatıyla ilgili birçok değişiklik yaşandı. Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, 560 sayılı Kanun Hükmünde Kararname, 5179 sayılı Kanun uygulamalarıyla ilgili teşkilatımız çok çalıştı ve bu şekilde yapıyı öğrendiler. Dolayısıyla, öncelikle bizim Bakanlık olarak kendi gıda kontrol görevlilerimizi bu mevzuata uygun hale getirmemiz, öğretmemiz gerekiyor, buradaki eleştirilere katılıyorum. Bakanlık personelinin gıda denetimi konusunda yeterli olması gerekiyor. Öncelikle çalışanların hizmet içi eğitimlerinin tamamlanması gerekiyor. Biz bu çerçevede eğitimleri hızlandırdık ve bu eğitimlere ciddi manada zaman ve kaynak ayırıyoruz. Şu anda 5 binin üzerinde gıda kontrol görevlimiz var. Bu görevlilerin içerisinde bin 75 tanesi gıda mühendisi, diğerleri ziraat mühendisi, kimya mühendisi, veteriner hekim... Elimde tam rakamlar var, ama ben genel olarak geçiyorum.

Biz bu 5 bin küsür denetçiyle piyasa gözetimi ve denetimi yapıyoruz, yani gıda işletmelerini denetliyoruz. Tabii bunun dışında, bir de birincil üretim var; bitki sağlığı, hayvan sağlığıyla ilgili görev yapan Bakanlığımızda 20 bin civarında da personel söz konusu. Dolayısıyla gıda güvenliğiyle ilgili konularda 25 bin civarında bir personelle bu hizmetleri yürütmekteyiz.

Denetimlerden bahsedeyim: 2013 yılında 515 bin civarında denetim yapmışız. Bu yılsonu itibariyle bu rakamı 600 bine çıkarmayı hedefliyoruz. Tabii sadece sayıyı artırmak değil, nitelikli, etkin, efektif bir denetim yapmayı da amaçlıyoruz.

Geçtiğimiz yıllarda Bakanlığımız, yıllık gıda kontrol planları hazırlarken, biz numune alma esası üzerine giderek bir çalışma yürütüyorduk. Halen bu devam ediyor, ama şimdi gıda numunesinden ziyade, son nokta odaklı, ürün odaklı kontrolden HACCP sistemi dediğimiz, gıda işletmesinin rehabilitasyonu, orada güvenilir gıda üretiminin sağlanması yönünde bir denetim mekanizmasını hayata geçirmeye çalışıyoruz. Tabii bu arada teşkilatımız, bu konuyla ilgili ciddi manada eğitim programları hazırladı. Son 2 yıldır bu eğitim programlarını yoğun bir şekilde yürütüyoruz. Aynı zamanda gıda denetçileri, bizim Bakanlığımızın dış aynası olduğu için, bu kişilerin davranış biçimleriyle ilgili yaşanabilecek sorunları bertaraf etmek, önüne

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

geçmek için denetçi davranışları, iletişim teknikleri, öfke kontrolü tarzında birer haftalık özel hocalardan eğitimler aldırıyoruz. Yani sadece teknik yönüyle değil; birer haftalık da davranış biçimlerini düzeltmeye yönelik eğitimlerimiz devam ediyor. İki yıl içerisinde bu konuda bin kişiyi eğittik.

İstihdam konusuna gelince, sorumlu yönetici istihdamı, 5996 sayılı Kanunda yok. Sadece personel istihdamına ilişkin hususlar var. Burada da personel istihdamı her alan için değil, kanunun ek 1'inde belli alanlarda yer alıyor. Bu konu yıllarca tartışıldı, yıllarca bu konu konuşuldu. Ben de bu sorumlu yöneticiyle ilgili konularda yıllarca çalışmış bir insanım, meslek odasındaki arkadaşlar da bilirler. Biraz önce de söylendi, yani zorla bir istihdam yaptığımızda, hem fiyat düşük oluyor, hem de istenilen verim olmuyor; alan da razı değil, satan da razı değil hesabı. Dolayısıyla bizi sektörün, işletmecinin bu elemanı ihtiyaç olarak görmesini sağlamamız gerekiyor, yani işletmenin uzman bir kişiyi çalıştırma ihtiyacını hissetmesi gerekiyor. Eğer biz bu yapıyı sağlarsak, o zaman da hem fiyat yükselir, hem de bu işsizlik oranının önüne geçmiş oluruz. Bu bir çözüm önerisi olarak da belki sunulabilir.

Bunu nasıl yaparız? Bunu da yapabilmemizin yolu, biraz önce bahsettiğim gibi, HACCP tetkik sisteminin Bakanlık tarafından ön plana çıkarılması... Bunu herkes bilmez, bu uzmanlık gerektiren ve piyasada para edebilecek bir bilgidir. Dolayısıyla mühendislik bilgisi gerektiren bir konudur. Biz Bakanlık olarak bu konuya ağırlık verdiğimizde de bu sorunun bir şekilde çözülebileceğini düşünüyoruz, öngörüyoruz.

Danışmanlıktan bahsedildi. Evet, belki o da bir yöntemdir, başka bir yöntem gıda danışmanlığı; çünkü sorumlu yöneticilikte biz bunları denedik. Küçük işletmelerde 5 işletmeye 1 mühendis istihdam ettirdik, randıman alamadık. Tekniker-teknisyenler vardı, oradan da randıman alamadık; çünkü parayı veren işyeri sahibi. Ben işverenim, siz de benim adıma çalışıyorsunuz, beni sözde denetliyorsunuz, bana yol ve yön gösteriyorsunuz; bu yürümedi. Bu para ilişkisinin olmaması gerekiyor. Bu belki başka bir yöntemle yapılabilir diye düşünüyorum.

Oturum Başkanı: En önemli şikâyet konularından birisi, “Tarım Bakanlığı bir kanun, yönetmelik ya da düzenleme yaparken ne halka soruyor ne odalara soruyor ne kimseye soruyor, kendi kafalarına göre iş yapıyorlar.” Siz akşam rüyada görüp, sabah kalkıp onu mu uygulamaya sokuyorsunuz, yoksa bir karar alırken hangi süreçler yaşanıyor ya da doğru süreçlerden geçiyorsa, bunun algısı niye bu yönde?

Nadir BULAK: Gıdayla ilgili mevzuat hazırlanırken, kodeks ihtisas alt komisyonlarımız vardır. Bu komisyonlar Bakanlığımız personelinden, üniversitelerde, özel sektörden ve çeşitli sosyal kuruluşlardan, derneklerden oluşmaktadır. Aynı zamanda bunların başkanı da ilgili üniversiteden, hocalardan seçilmektedir, yani sanayiciden de olabiliyor, üniversite hocalarından da olabiliyor. Teamül gereği bizim Bakanlık personeli, bu ihtisas alt komisyonu başkanı olmaz. Dolayısıyla burada bir çalışma yapılır, bu çalışma daha sonra Ulusal Gıda Kodeksi Komisyonu dediğimiz daha üst düzeye çıkar, orada da nihai olarak şekillenir, bu mevzuat çıkar.

Dünya Gıda Günü 2014

Algı şundan olabilir: Biz herhangi bir düzenlemeyle ilgili bir çalışma yaptığımızda ya da bir taslak metin hazırladığımızda, bunu meslek kuruluşlarının en üst kurumlarına bildiriyoruz. Yani Türkiye’de Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğine ve Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Birliğine bildiriyoruz, oralardan görüşler alıyoruz. Ama aynı zamanda da bizim Bakanlığımızın Web Sitesinde de bu taslaklar yayımlanıyor. Dolayısıyla yeteri kadar üçüncü şahıslara açıldığını düşünüyoruz, ama böyle bir algı varsa da bunu yıkmak için...

Oturum Başkanı: Direkt ilgili odalardan...

Prof. Dr. Halil VURAL: Bu konuda ben bir şey ekleyebilir miyim? Görüş almak değil oradaki, alınan görüşler ne kadar yansıtılıyor? Mesela alt komitelerde ben de varım, hazırlıyoruz, sonra üst komitede o çıkmıyor. Yani sorunun kaynağına inelim, görüş almak farklı bir şey.

Nadir BULAK: Bakın, bir ihtisas alt komisyonu var, bir de üst komisyon var. Üst komisyon, adı üstünde, bu da bir komisyon.

Oturum Başkanı: Üst komisyon kimlerden oluşuyor, bürokratlardan mı, siyasilerden mi?

Nadir BULAK: Bürokratlardan, hocalardan ve çeşitli bakanlıklardan; Sağlık Bakanlığından, Tarım Bakanlığından, ilgili bakanlıklardan, üniversitelerden oluşuyor, yani yapı böyle. Yapı böyle olunca, tabii komisyon da kendi bakışı çerçevesinde bu düzenlemelere bir yorum getirerek orada değerlendirmelerini yapıyor. Ama birebir alttan çıkmadığı için, böyle bir algı oluşuyor olabilir, yani ihtisas alt komisyonunda. Buna da benim söyleyeceğim pek fazla bir şey yok.

Oturum Başkanı: Ben tekrar soru almak istiyorum, ama iki dakikalık süre veriyoruz, ne olur, iki dakika istismar edilmesin. Herkese söz vereceğiz. İkişer dakika içerisinde toparlarsanız çok mutlu oluruz. Kombine sorular değil, direkt soru sorarsanız, yorumdan çok soru olursa mutlu oluruz. Buyurun.

Petek ATAMAN: Teşekkürler. Nadir Bey arkadaşımızdır, sağ olsun, o orada Bakanlığın yaptıklarını savunmak göreviyle burada zaten. 5996 sayılı Kanun, ezbere söylüyorum, ama yaklaşık 7-8 tane devasa konuyu disipline ediyor; hayvan sağlığı var, hayvan ırkları var, bitki sağlığı var, gıda güvenliği var ve onlarca kanunu yürürlükten kaldıran, çok sayıda madde içeren bir kanun. “Bir görüşe sundum, ben görüş alıyorum” demekle bu iş olmaz.

Ben size şunu söyleyeyim: Alt komisyonlarda ve Mecliste, Genel Kurulda bir tek maddesi Hükümetin önerileri dışında kabul edilmedi. Bu korkunç bir şey, bunu ne demokrasiyle bağdaştırabilirsiniz ne bilgiyle. Alt komisyon, üst komisyon da öyle; sevgili hocalarım çalışıyor, üst komisyonunda tepetaklak oluyor. Bu siyasi otoritenin yetkisi midir, yetkisidir; yapar mı, yapar, ama nasıl yapar, biliyor musunuz? Bütün o alt komisyondaki görüşleri de şeffağça Web’inde yayımlar, bütün bilim camiası ya da sektör de bilir ki, siz taban tabana zıt şeyi siyasi olarak yapmışsınızdır. Yoksa onun yetkisindedir, tabii.

Öncelikle şeffaflık istiyoruz. İkincisi de gerçekten demokratik olarak aykırı görüşlere,

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

kendinden farklı görüşlere de değer vererek bir düşüncelerini istiyoruz, başkaca bir talebimiz yok.

Bediha DEMİRÖZÜ: Üniversiteler, meslekte aslında temel bilgi ve donanımlarıyla o meslek erbabını yetiştirir. Ancak gelişmiş ülke mevzuatına baktığımızda, işyerinin kendine özel düzenlemeleri ve uygulamalarını öğretmek üzere bunlara belli bir staj dönemi içerisinde çalışma zorunluluğu verir. Şeker fabrikaları Almanlar tarafından kurulmuş, kuruluş aşamasında tüm mühendislerini özel olarak yetiştirdikten sonra uygulayabilir hale getirmişti ve halen de bu sistemini kısmen devam ettirmektedir. Gıda işletmelerine baktığımızda, yeni yetişmiş olan bir kişinin daima her şeyi bilerek gelmesi beklendiğinde, bu mümkün değildir. Yani işletmeler, eğer bir mühendis alıyorsa, o mühendise kendi özel spesifik üretim hatlarını doğru ve net bir şekilde öğretmeli ve yetiştirmelidir. Çözümlerden birini sormuştunuz, çözümlerden biri bu.

İkinci bir şey daha söylemek istiyorum: Türk mevzuatında 5996 sayılı Kanunda evet sorumlu yönetici kaldırılmıştır. Ancak 3572 sayılı Kanun açık bir hükme sahiptir, birinci sınıf gayrisihhî müesseselerin, konusunda uzman teknik müdürü çalıştırma zorunluluğu vardır. Bu zorunluluk uygulanır mı?

Arkasından yine size bir şey söyleyeceğim: Sanayi kuruluşlarının bir arada toplulaştırılması söz konusudur. Gıda işletmeleri, hiç alakasız olan meslek dallarının uygulandığı, arz edildiği yerlere sıkışmıştır. Hijyenik tasarımları var mıdır, bunu da havada bırakıyorum.

Size şunu da özellikle söylemek isterim: Milli Eğitim Bakanlığı, Avrupa Birliği'nin yaptığı sistem çerçevesinde gıdalla uğraşanlar da dâhil olmak üzere, her bir meslekle ilgili alınması gereken minimum eğitim süresini vermiştir. Bu eğitim süresine sahip kaç tane gıda işiyle uğraşan işçi vardır?

Teşekkür ederim.

Dinleyici: Biz mühendisler, gıda işletmelerinde bulunmak istiyor isek, amacımız istihdam değildir; gıda üretiminin kalitesini, güvenilir bir şekilde olmasını istememizden kaynaklanmaktadır. Sanayici, bu nedenle kaliteli bir üretim istemektedir. Ben A sanayicisini söylemiyorum, kurumsallaşmış gıda işletmelerinin dışında, Türkiye'de gıda işletmeleri aile şirketleri şeklindedir, bunu hepimiz bilmekteyiz. Dolayısıyla orada istihdamı zorunlu personel bulunduğu an, kayıt dışılık önlenmiş olur; çünkü sorumlu yönetici diyelim basit bir şekilde, Sosyal Güvenlik Kurumuna kaydedildiği zaman, kayıt dışılık önlenmiş olur. Teşekkürler.

Dinleyici: Dünyanın gelişmiş ülkelerinde bile mühendisler, işletmelere gittiği zaman orada yetişiyorlar, Amerika'da da böyle yanlış bilmiyorsam. Yani siz temel eğitimleri üniversitede veriyorsunuz, o teknolojik dersleri gittiği zaman orada öğreniyor. Bu ODTÜ'den mezun olan için de geçerli, Hacettepe'den mezun olan için de geçerli.

Sayın Nadir Bulak Hocamız, demin bir ifade kullandı. Dedi ki, "Biz küçük işletmelerde istihdamı zorunlu personeli kaldırdık, yani zorunlu halde tutmadık." Türkiye'de gıda işletmelerinin yüzde 80'i küçük işletme, yani küçük işletmelerde üretilen gıdayı tüketen

Dünya Gıda Günü 2014

vatandaşın gıda güvenilirliği nasıl sağlanacak? Aynı zamanda böyle bir mantıkla gidersek, o zaman bir inşaatı inşaat mühendisine planı göstermeyelim, bir elektrik panosunu ya da bir elektrik tesisatının donanımını da elektrik mühendisine kontrol ettirmeyelim.

Oturum Başkanı: Mesela Dünya Gıda Örgütünün, Birleşmiş Milletlerin bu konuda bir öngörüsü var mı? Onlar bu projeyi destekliyorlar, acaba gıda güvenliğini nasıl sağlayacaklar aile şirketlerinde, dünyada nasıl sağlayacaklar? Keşke onun da üzerinde biraz tartışılmış olsaydı.

Buyurun.

Kadir DAĞHAN: Öncelikle bir tespiti paylaşayım arkadaşlar: Tekrar teşekkür ediyorum, şu format tuttu. Neden tuttu? Kızanlar oldu, savunanlar oldu, ama hiç içeride cep telefonuyla meşgul olan kimse kalmadı, herkes kendisini olayın içine koydu.

Soru: Neden istihdam deyince, arkadaşlarımızın aklına yalnız Tarım Bakanlığı'nda çalışmak gelir? Neden daha okul sıralarındayken birkaç kişi "Bir araya gelelim, kendi işimizi kuralım, danışmanlık şirketimizi kuralım, iş arayan pozisyondan vazgeçelim demez, merak ediyorum, yani suçlama değil.

Bu gıda günlerinde en çok söylenen, "Bakan nerede, Bakan niye gelmedi?" Ben de soruyorum. Geçmişte geldi, önemli olan getirmek. Siz getirmek için ya da biz getirmek için ne yaptık? Davetiyenin başına "Katılımları halinde" dediğiniz zaman, bilin ki "Gelse de olur, gelmese de olur" demişsiniz. Bakanı savunacak en son kişi benim burada ve şu anda istese de gelemez zaten ama biz sürekli suçluyoruz, "O nerede, bu nerede, bu niye yapmadı?" Kendimize dönük şeyleri yapmıyoruz gibi geliyor.

Teşekkür ediyorum.

Özden GÜNGÖR (Ziraat Mühendisleri Odası Genel Başkanı): Arkadaşımın sadece sorusuna yanıt vereceğim, bir de Hocama bir sorum var.

Biz Tarım Bakanı'nın yanına ziyarete gittik. Bizim hedefimiz kavga değil, barış, bir çözüm bulmak. Projeler eğer üretilecekse, hep beraber üretelim. Biz gıda, kimya, ziraat, aynı gemideyiz bu ülkede, batarsak beraber batarız. Dolayısıyla biz Bakanlığa gittik, Müsteşara da, tüm birimlere de gittik.

Oturum Başkanı: Ben bunu yazacağım. Eminim ki aynı gün arayıp cevap verecekler.

Özden GÜNGÖR: Bakın, Bakanın dediği şu: "Siz bizimle aynı görüşte değilsiniz, kendinizi toparlayın."

Oturum Başkanı: Böyle saçmalık mı olur?

Özden GÜNGÖR: "Kendinizi toparlayın. Siz eğer Taksim Gezi Parkı'na katılıyorsanız, siz eğer Soma için o işçilerin yanında olursanız, siz eğer Atatürk Orman Çiftliği hakkında demeç veriyorsanız, kardeşim gelmeyin buraya." Söylediği laflar bunlar. Bakın, Bakanlıktan hiçbir

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

arkadaşımızı -zaten arkadaşlarımız geldi- kesin ve kesin suçlamıyorum. Eğer “haklısınız” derse, yemin ediyorum, Nadir Bulak 3 ay sonra o makamda olamaz.

Biz Anayasanın 135. maddesine göre kurulmuş bir meslek örgütüyüz, herhangi birimiz para almıyor, gönüllülük esasıyla bu camiada bir şeyler üretmeye çalışıyoruz. Herkesi davet ediyoruz, hâlâ da kucaklamaya çalışıyoruz.

Benim bir sorum var Hocama: Hocam, Türkiye’de ziraat fakültesi 35 tane, kimya fakültesi 37 tane, gıda mühendisliği 70 tane. Bu kadar çok fakülte var, zaten sormuyorlar, açıyorlar, devamlı açıyorlar. Bir de Kırgızistan, Azerbaycan, Kıbrıs’a gidip çok kolay bir şekilde, hatta gitmeden mezun olanlar var ve YÖK de buna denklik veriyor. Oradaki arkadaşların bir de avantajı oluyor, oraya gittiklerinde yabancı dil öğreniyorlar. Dolayısıyla gelince, burada ODTÜ’deki arkadaşımız, Hacettepe’deki arkadaşımız iş bulamazken, oradaki yabancı dil olması dolayısıyla hiç buradakiyle eşdeğer dersler olmamasına rağmen, onlar daha çabuk iş buluyorlar. Bu konuda YÖK’ü kaç defa uyarmamıza rağmen, bir kulağından girdi, öbür kulağından çıktı, denklik belgesi veriyor. Bu konuda sizden yanıt almak istiyorum.

Teşekkür ederim.

Dr. Turhan TUNCER (Ziraat Mühendisleri Odası Önceki Dönem Başkanı): Avrupa ülkeleriyle üniversite sayılarını kıyasladınız ya, aynı olay 1984’te ehliyet konusunda yaşandı. Avrupa’da kaç, Türkiye’de kaç; bir haftada, iki günde bir ehliyet vermeye döndü. Tabii ki bir ülkenin ziraat dahil her alanda plana ihtiyacı var. Şu anda iddia ediyorum, Tarım Bakanlığı dâhil, Türkiye’deki ziraat mühendisi, gıda mühendisi, kimya mühendisi adedini kimse bilmiyor. 84 yılında elmayla armudu toplayıp hepsine unvan olarak mühendislik unvanı verdiler. Ben bundan önceki Ziraat Mühendisleri Odası Başkanıyım. Devlet Personel Dairesine resmi yazıyla başvurduk, “Devlette çalışan ziraat mühendisi sayısını verebilir misiniz?” diye. Bana gelen cevapta, “84’te yapılan bu uygulamayla şu anda sizin ziraat mühendisi sayısını veremiyoruz” diyor.

Oturum Başkanı: Bu 50 yıl geçmişe gider. Suriye’lilerin sayısı bilinmiyor, 3 ayrı Bakanlık 3 farklı rakam açıklıyor.

Dr. Turhan TUNCER: Demek istediğim, tabii ki gıda mühendisini de, kimya mühendisini de, mimarını da, doktorunu da, her şeyi planlayarak yapacağız. Biz eğer ara elemanı kapatırsak, hepsini imam yaparsak, hepsini düz liseden yaparsak... Bir de olayı ötelemek denilen bir olay var. Hepimizin de çocukları var, yüksekokula verdik, ne oldu? “Ben okuyorum, mühendis oluyorum” diyor. Mühendis olduktan sonra daha çok kırılıyor; çünkü ona siz mühendislik diplomasını vermişsiniz. O zaman o şahsa mühendis gibi davranacaksınız.

Oturum Başkanı: Şu anda işsizlik oranının en yüksek olduğu kesim, yükseköğrenim görmüşler...

Dr. Turhan TUNCER: Bu devam edecektir, kartopu gibi gidecektir. Ara eleman bulamıyor sanayici, siz sanat okullarını kapatıyorsunuz ve demek ki bir ideal var, bir amaç var.

Dünya Gıda Günü 2014

Oturum Başkanı: Bakın, 2 gündür yazıyoruz, imam hatibe dönüştürdüler. İmam hatiplerdeki şu andaki açık kontenjan 35 bin tane, toplum imam hatibi de tercih etmiyor. Toplam sayı 100 bin civarında, meslek liselerinde 800 bin öğrenci var.

Dr. Turhan TUNCER: Bu da yanlış anlaşıyor; tabii ki cami varsa, imamın olacak, onu da yetiştireceksin. 2 tane imamın olduğu yere 10 tane imam yetiştirmeyeceksin, onun da planı var.

Biz odalar olarak sadece eleştiren kurumlar değiliz, bunun karşılığında çözüm önerileriyle gideriz. Sorumlu yöneticilikte kişi hem parayı alacak, hem orayı denetleyecek, bu iş zaten ilk kuruluşundan yanlış. Düşünün, sokakta bir aile işletmecisi, günlük 10 kilo yufka açacak, satacak, bir de sorumlu yönetici istihdam edecek. Bu olmaz. Biz bunun maliyetini hesapladık, Bakanlığa şu öneriyi yaptık: Bunun parasını devlet olarak siz verecek, oranın denetimini bırakmayacaksınız.

Oturum Başkanı: Madem kamu sağlığını ilgilendiriyor...

Dr. Turhan TUNCER: Tabii ki. Bütün bunlar planlanmadığı sürece, o zaman eleştiririz, tabii ki eleştiririz.

Prof. Dr. Gürol ERGİN: Öncelikle bütün arkadaşlarıma teşekkür ediyorum. Benim Nadir Beye iki sorum olacak. Bunlardan birincisi şu: Reşat Bey çok güzel gündeme getirdi; televizyonlarda beslenme konusunda -ben Gıda Mühendisliği Bölümünün eski Başkanıyım, sizinle de program yapmıştık- çok yanlış şeyler söyleniyor. Türkiye’de şu günlerde etkili olan bir konuşmacı, profesör, kalktı geçen gün çok saçma bir şey söyledi: “Zeytinyağıyla tereyağının bileşimi aynıdır, ikisi de çok yararlıdır.” Evet, ikisi de çok yararlıdır, ama bileşimleri de birbirine %100 terstir. İkinci bir yanlış söyledi bence, “Yağlı eti yemekten niye çekiniyoruz; eti yağlı yiyelim” dedi. Etteki yağ, tamamen doymuş bir yağdır, kesinlikle kalp damarlarının tıkanmasında birinci rolü alır, son derece yanlıştır. Bu konularda siz Bakanlık olarak ne yapıyorsunuz?

Şunu söyleyeyim: Mesela rahmetli Yıldırım Aktuna Bakanken, Becel bir reklam yapıyordu, “Becel kalbinizin dostudur” diye. Ben Gıda Mühendisliği Bölüm Başkanı olarak çıktım Bakan beye, “Son derece yanlış, halka siz böyle dersiniz, halk Becel’i çok yediği zaman kalbinin sağlam olacağını zanneder” dedim. Ve Bakanlık o reklamı kaldırdı, bunu özellikle söylüyorum.

İkinci bir konuyla da bağlayacağım. Çok güzel bir şey söylediniz, “Herkesi kendimiz kadar akıllı kabul ediyoruz.” Etmiyorsunuz, Bakanlık zaman zaman yalan söylüyor. Sabahleyin ben söyledim, biraz önce Turhan Bey gündeme getirdi; reklam yapıyor, toprakların korunması konusunda, “Ey vatandaş” diyor Tarım Bakanı, “Toprakları beraber koruyalım, sen de koru.” Ey Tarım Bakanı diyorum ben de, o toprakların tarımın elinden çıkması için sen elinden geleni her şeyi yapıyorsun, zeytinliklere girilsin diye.

Bakın arkadaşlar, 3 gün önce Soma’daki zeytinliklere girildi, aslında mahkemelik olduğu halde girildi üstelik ve ağaçlar kesildi. Zeytin ağacını kesmenin cezası da var ayrıca. Meralarda aynı şey yapılıyor şimdi. Toprak koruma komisyonlarındaki Bakanlık temsilcilerinin hepsi,

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

o konuda toprağı korumak değil, korumamak anlamında imza veriyorlar ve o kararlar öyle çıkıyor. Bu karşdakini kandırmaca değil mi? Aynı şey Trakya için söylüyorum; “Trakya hayvansal hastalıklardan arı bölge diye Sayın Bakan övünerek anlatıyor. Mavi dil hastalığından kınılıyor Trakya, bunlara ne diyeceksiniz diye merak ediyorum.

Hepinize teşekkür ediyorum.

Ali UĞURLU (Kimya Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı): Bu ülkede tüpgazla bir nükleer tesisin eşdeğer tutulduğu ve bunun ne yazık ki bilim adamlarınca bile eleştirilmediğı bir ortamda, biz burada mühendislik etiğini, mühendislik disiplini ve bilimi savunmak zorunda kalıyoruz. Bu çok acı bir şey.

Gerçek anlamda bu ülkenin yöneticiye ihtiyacı var mı, yok mu, önce bu soruyu sormamız lazım. Bence mühendise ihtiyacı yok; çünkü bu ülkenin böyle bir dinamiğı yok, ne mühendislik hizmeti alan insanların böyle bir talebi var, ne de mühendislik üretimi yapan insanların böyle bir amacı var.

Biraz önce Nadir Bey çok önemli bir şey söyledi, ama siz ıskaladınız onu. Neydi o? Sorumlu mühendislik icra edilirken, bu sadece tarımda ve gıdada değil, bizim meslek alanımızda da LPG’den tutun, kimyasal maddelerin danışmanlığı, yönetimiyle ilgili konularda da; yapı denetim sisteminde de böyle, işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda da böyle, hizmet alınırken sizin kontrol ettiğiniz insan, sizin ücretinizi ödüyor. Siz bunu nasıl kontrol edebilirsiniz, böyle bir şey olabilir mi? Yani parayı ben vereceğim, siz diyeceksiniz ki, “Sen yanlış yapıyorsun.”

Oturum Başkanı: İnşaat sektöründe yaşananlar bu yüzden.

Ali UĞURLU: Bu yürümüyor. Bu yürümeyince ne oluyor; mühendislik olayı, diploma kiralınmasına indirgenmiş durumda. Sizden kesinlikle ne özel sektör -çok azı hariç- ne de kamu gerçek anlamda mühendislik beklemiyor. Bir sistem var, bu sistem yürüyor, en iyi olasılıkla sizin bunun bir parçası olmanız isteniyor. Eğer böyle olmasaydı, dünyanın en güzel yeri Amasra’nın 1 kilometre yakınında kömür santrali kurulmazdı; eğer böyle olmasaydı, Bursa’nın 10 kilometre yakınına kömür santrali kurulmazdı. Bunlar bize danışılmıyor Abbas Bey.

Bir örnek vereceğim ve sözümü bitirmek istiyorum, bu çok önemli: Geçenlerde bir yönetmelik yayımlandı, Kimyasal Maddelerin Yönetimi ve Danışmanlığı diye. Yönetmelikte şöyle diyor, şaka gibi bir şey: Yani 100 bine yakın kimyasal madde var. Eğer siz bu 100 bin kimyasalı birbiriyle karıştırırsanız, 1 milyon kimyasal olur, 2 milyon kimyasal madde olur. Diyor ki, “Bunun danışmanlığını herkes yapabilir, mühendis olmaya bile gerek yok; öğretmen olabilirsiniz, psikoloji mezunu olabilirsiniz, coğrafya eğitimi almış olabilirsiniz. Siz geleceksiniz, bu mühendis odası size mecbur bu eğitimi vermeye, 48 saat eğitim alacaksınız ve bu eğitimin sonunda siz bu işin uzmanı olarak piyasaya çıkacaksınız.”

Teşekkür ederim.

Dünya Gıda Günü 2014

Oturum Başkanı: O kadar kolay yani... Ali Rıza Septioğlu vardı, biliyorsunuz, Allah rahmet eylesin, Ecevit'in devlet bakanı olmuştu hükümetlerinden birinde. Bir adamı, lise mezunu birini gardiyan yapmak istiyor, Adalet Bakanlığına gönderiyor, "olmaz" diyorlar. "Niçin?" "Şu şu koşullar..." "Bu ne biçim ülke; ben ilkokul mezunu bile değilim, beni bakan yapıyorlar, ama lise mezununu gardiyan yapmıyorlar." Türkiye, böyle bir Türkiye. Burada herkes bakan oluyor, başbakan oluyor, o oluyor, bu oluyor da kimyasal maddeleri de denetleyebilir gözüyle bakılıyor. Tabii insan gücü planlaması Türkiye'de hiçbir şekilde yapılmıyor. Belki de etik değerlerin üniversitelerde birinci öncelik haline gelmesi lazım. Bilgi eksikliği olabilir, bugünün bilgi çağında bilgiler çok çabuk eskiyor, o bilgileri tamamlamak için tamamlama eğitimleri yapılabilir, ama etik değer yoksa gerisi hikâye. Belki de birinci önceliğin o olması lazım, belki de Türkiye Cumhuriyetinin "Nasıl bir insan modeli istiyoruz?" diye yeniden bir sorgulaması lazım.

Bakin, her şeyden önce iyi yurttaş yetiştirmiyoruz. Temel eğitimin asıl amacı, iyi yurttaş yetiştirmektir, biz çok kötü yurttaşlar yetiştiriyoruz; ülkesini sevmeyen, çevresini sevmeyen, işini sevmeyen, okul sevmeyen, hiçbir şeyi sevmeyen yurttaşlar yetiştiriyoruz. Öncelikle bundan vazgeçmemiz gerekir. Belki de konuştuğumuz sorunların temelinde eğitim yatıyor, eğitimi tekrar sorgulamak gerekir.

Son soruları alıyoruz. Buyurun.

Mehmet BESLEME: Etkili karar vermek ya da çözüm önerileri için bence gerçekten doğru dürüst bakabilmek gerekiyor. Aklın yolu bir diyorlar bizde, çok doğru; eğer karar verecekseniz ya da çözümler koyacaksanız, bilimsel bulgulara sahip olmanız ve bilimsel bakabilmeniz gerekiyor.

Ben Kimya Mühendisleri Odası'nın Başkanlığını yaptım, 11. toplantımız bu, 6 tanesinde birincil derecede davete biz de gittik. Giderken de köpekler gibi -affedersiniz, kendim için söylemiş olayım- hazırlıklı gidiyorsunuz. Mesela Bakanlık bir görüş soruyor, o konuyla ilgili uzmanlarınızı çağıryorsunuz. Oda başkanlarımız söyledi, hepimiz burada gönüllü götürüyoruz zaten, mesleğimizi sevdiğimiz için yapıyoruz, ülkemizi sevdiğimiz için yapıyoruz. Tabii bütün bunları yaparken de eleştirel bakışların ötesinde, siyaseten de düşüncelerimizi elbette ki söyleyeceğiz. Zaten biz aday olurken de böyle oluyoruz. Çok arkadaş da aday oluyor, bazen biz kazanıyoruz, demek ki biz bu anlamda doğru kabul ediliyoruz.

Açlığı konuşuyoruz; hadi FAO da burada, açlık dediğiniz şeyin bir kriteri var, kime aç diyorlar, soru bu. FAO, Birleşmiş Milletler kime aç diyor, Türkiye kime aç diyor? Soruyu size sordum, burada da kapattım.

Teşekkür ediyorum.

Yusuf SONGÜL (Gıda Mühendisleri Odası Başkanı): Mühendislik dallarının birçoğunda istihdam çok büyük sıkıntı, ama Oda Başkanı olduktan sonra ben şunu da gördüm: İstihdamı zorunlu personel kalkmadı, o devam ediyor; belge alınması kalktı, belgeyi sormuyorlar. Oda

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

onayı için öyle belgeler geliyor ki, ben çok mutlu oluyorum, gurur duyuyorum; milletvekili maaşlarının, bakan maaşlarının kat kat üstünde bordrosu olan gıda mühendisleri var. Yani gıda mühendisleri öyle çok zavallı durumunda falan değiller. Zaman ilerledikçe, çok iyi işlerde çok iyi para kazanan arkadaşlarımız oluyor.

Reşat Beye şunu söylemek istiyorum: 1973 yılında fen fakültesinden mezun olduğunuzda, bugün iş için yanınıza gelen bir mühendisten sizin ne farkınız vardı? Abbas Bey, aynı şey sizin için de geçerli; mesleğe başladığınızda bugünkü Abbas Güçlü müydünüz, televizyoncu, yazar, gazeteci, programcı? “Yeni mezun gıda mühendisi, kimya mühendisi bir şey bilmiyor, aradığımız elemanı bulamıyoruz.” Bulamazsınız. Eğer bulmak istiyorsanız, o yeni mühendise -ben çok küçük rakamlar da söylemeyeceğim, yine Odanın temel ücretini söyleyeceğim- 2 bin 900 lira vermeyeceksiniz, işi bilen çok iyi bir mühendisi bir başka firmadan transfer ücretiyle getireceksiniz, 10 bin lira maaş vereceksiniz. Aradığınız mühendisi bulmanız da çok kolay, hangi sektörde olduğunuzu da bilmiyorum inanın ki, ama söyleyin, çok iyi şartları sağlarsanız, size de mühendis buluruz.

Teşekkür ederim.

Salondan (ODTÜ Gıda Mühendisliği Bölümü 4. Sınıf Öğrencisi): Biraz da öğrenciler üzerinden gitmek istiyorum. Ben seneye mezun olacağım, bir gıda mühendisliği diplomam olacak, ODTÜ öğrencisiyim diyorum, iyi bir üniversite ama kendimi hiçbir zaman gıda mühendisi olarak nitelendiremiyorum. Gıda eğitimi değil, mühendislik eğitimi aldığımı düşünüyorum.

Halil Bey; siz buradasınız, size sorayım: Mesela üniversitelerdeki eğitimler farklı; hepimiz gıda mühendisi unvanı alıyoruz, ama Ankara Üniversitesinde yağdır, undur tarzı dersler var, benim üniversitemde hiçbir şekilde böyle şeyler yok. Peki, gıda mühendisi dediğimiz nedir? Ben mi mühendisim, o mu mühendis ve işveren kimi arıyor, neyi arıyor? Bütün üniversitelerin farkı var. Acaba hiç soruldu mu; bizim üniversite bölüm başkanıyla “Niye bizim derslerimiz farklı; ben daha iyi eğitim veriyorum” tarzı bir konuşma oldu mu, yapılıyor mu, ne yapılması gerekiyor? 70 bölüm var dedik, hepimizin dersleri farklı, bu konuda işveren ne düşünüyor, kimi gıda mühendisi olarak alıyor?

Keşke bu toplantı üniversitede olsaydı. Ya da üniversitelere özel çağrı yapılsaydı. Ne bileyim, öğrencileri kendileri davet etseydi. Halil Bey, yine size soruyorum; hiç öğrencileri davet ettiniz mi? “Arkadaşlar; yarın sempozyum var, bu sizi ilgilendiriyor. Ben gidiyorum, siz niye gelmiyorsunuz?” tarzı bir konuşma oldu mu? Keşke bütün üniversite bölüm başkanları böyle yapsaydı. .

SALONDAN: Efendim, bu sorunlarla ilgili bir de staj konusu var; meslek liseleri ve üniversiteler staj yeri bulamıyorlar. Keşke Milli Eğitim Bakanlığı’ndan ve YÖK’ten burada temsilciler de olsaydı, belli kontenjanlar olsaydı. Büyük firmalar da belki haklılar, ama gelen stajyerleri de bir kapıdan sokup bir kapıdan çıkarıyorlar; belki formülasyonlarını vermek

Dünya Gıda Günü 2014

istemiyorlar, belki önemli noktalarını göstermek istemiyorlar. Dolayısıyla mühendisin yetişmesine de bu engel oluyor.

Oturum Başkanı: Ben hemen sözü Halil Hocama vereceğim, ama benim oğlum Amerika’da mühendislik okudu, uygulamalı mühendislikti, 6 ay okul, 6 ay stajdı. Stajların içerisinde pişti ve bitirdiği zaman, zaten o sektörün çok içindeydi, hangi alanda çalışacağını biliyordu. Belki de o olsa daha iyi olur.

Halil Hocamla başlamak istiyorum, sizleri de dağıtmak istemiyorum, ama çok eleştiri oldu, çok uzun da olsun istemiyorum. Buyurun.

Prof. Dr. Halil VURAL: Öğrenci arkadaşımızın sorularına cevapla başlayayım hemen. Bu panelle ilgili duyuru geldi, biz öğrencilerimize duyurduk. Yalnız, şu var: “Keşke üniversitede yapsaydık” dediniz. Biz rektörlük vasıtasıyla bu tür toplantıları yapıyoruz, ama biz kendi öğrencilerimize yaptığımız etkinlikte bile öğrencilerimizi toplantılara zorla sokuyoruz. Sizinkilerde farklı olabilir, medya nedeniyle, ama şu oluyor: Popüler bir şey geldiğinde, mesela bir Acun Ilıcalı geliyor, salonda yer kalmıyor; Hülya Avşar geliyor, salonda yer kalmıyor. Ama biz sanayiden birini çağırdığımızda, 8-10 kişiyi zorla topluyoruz.

İkinci soru, üniversitelerdeki eğitim farklılıklarıyla ilgili. Orada YÖK’ün koyduğu belli zorunluluklar var. Onun dışındakiler, ilgili bölümlerin önerisinin fakültelerden, rektörlükten YÖK’e gitmesi ve YÖK’ün onaylaması şeklinde yapılıyor. Yani o farklılık biraz da o bölüm oluşurken ki öğretim üyelerinin farklılığından geliyor, yoksa temel mühendislik ve şey derslerinde bir farklılık yok. Zaten uluslararası normlar var; Türkiye’de bu MÜDEK kriterleri ya da Amerika’daki ABET kriterleri, yüzde 30 mühendislik dersi olacak, yüzde 30 ilgili bölümün dersi olacak, yani o kriterlere uyuyor. Belki sizde teknoloji dersleri bir bütün halinde veriliyor, biliyorum ben, bizde ayrı ayrı veriliyor, o tür farklılıklar olacak, yani o kaçınılmaz.

Bir de denklik konusunda Ziraat Mühendisleri Odası Başkanımızın bir sorusu vardı. Maalesef YÖK o yolu açtı. Yani biz de sıkıntılıyız, YÖK’e yazıyoruz, ama zannediyorum bu da politik bir karar, şu anda yapılacak bir şey gözüküyor.

Oturum Başkanı: Yalnız, denklik konusunda çok sıkı denetimler başladı. Ben Kıbrıs üniversitelerini de çok yakından izliyorum. Kıbrıs üniversiteleri eskiyle kıyaslandığı zaman şu anda çok iyiler, o MÜDEK onayından geçti. Hatta Türkiye’deki mühendislik fakültelerinin pek çoğu ABET kriterlerini yerine getirmediği halde, Doğu Akdeniz getirdi. Onlar da geliştiler, onlar da ilk dönemki gibi değil. Azerbaycan ya da Türki cumhuriyetlerden gelenlerden 100 kişi başvuruyorsa, 90’ı denklik alamıyor, çok sıkı kriterler. Ama bazı dönemlerde müthiş diplomalar alındı ve ben iddia ediyorum, bunu YÖK’e de söyledim, bakanlara da söyledim, Türkiye’deki diplomaların en az yüzde 20’si sahte, yani bir kriterden geçirilmesi lazım. Tek tek bakılsa, takibi yapılsa, o diplomaların sahte olduğu ortaya çıkacak, ama o yapılmıyor. Hacettepe Üniversitesi Öğrenci İşlerinde görevli iki tane personel, şakır şakır 30 bin, 40 bin dolara diploma satmıştı. Günlerce biz yazdık, sonra personel kaçtı gitti, dava da kapandı gitti. O diplomaların peşine de

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

düşülmedi, ne oldu, hâlâ belki de gidiyorlar.

Teşekkür ederim.

Nadir BULAK: Öncelikle bir genç arkadaşımız soru sormuşta başta, “Gıda güvenliğini kim denetler, zabıta mı denetler?” diye. Gıda güvenliğiyle ilgili konuların ana denetim yetkisi Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı’ndadır. Dolayısıyla Bakanlığımız tek yetkili otoritedir. Bu kapsamda da kanunun ek 2’sinde hangi meslek mensuplarının gıda denetimi yapabileceği belirlenmiştir. Bunlar gıda mühendisi, veteriner hekim, ziraat mühendisi ve kimya mühendislerini içermektedir ve bunlar gıda kontrol ve denetim hizmetlerini yapabilmektedir. Bunun dışında belediyelerdeki zabıtalardan bir gıda denetimi yoktur. Böyle bir denetim yapılsa bile, bunlar işyeri açma, çalışma ruhsatı kapsamında denetim yapmaktadırlar, gıda güvenilirliğine yönelik olarak herhangi bir denetim yapamazlar.

“3572 sayılı Kanuna göre işletmelerde sorumlu müdür çalıştırma zorunluluğu” diye bir ifade kullanıldı. Evet, 3572 sayılı Kanun gereği gıda işletmelerinde sorumlu müdür çalıştırma zorunluluğu bulunmaktadır. Ancak bu belediyelerin yetkisinde olan gayrisihhi müesseseler kapsamında olup, gıdyla ilgili doğrudan bir bağlantısı yoktur; çünkü bunlar gıda dışındaki alanları da kapsamaktadır.

Oturum Başkanı: Sorumlu mühendislerin maaşını devlet ödesse...

Nadir BULAK: Tabii bunun tartışılıp, masaya yatırılıp iyice değerlendirilmesi lazım. Bu zaman zaman bize de dosya şeklinde geliyor. Tabii bu tip projeleri hayata geçirmek kolay değil; netice itibariyle bunun Maliye Bakanlığı boyutu var, Devlet Personel Başkanlığı boyutu var, birçok boyutu var. O nedenle, burada net bir şey söylemem mümkün değil, ama bir taleptir, tabii ki değerlendiriliyor.

Oturum Başkanı: Sempozyumun bir dileği olarak Bakanlığa iletirseniz mutlu oluruz.

Nadir BULAK: Bir diğer konu, Hocam dedi ki, “Beslenme konusunda televizyona çıkıp doğru-yanlış bilgilendirme yapılıyor.” Evet, bizim de çok mustarip olduğumuz konulardan bir tanesi. Bazı hocalarımız, üniversite hocaları, profesör doktor, özellikle tıp doktorları çıkıp televizyonlarda gıdyla ilgili doğru yanlış ya da belki doğru da olabilir, ama çok abartılı konulara girerek kamuoyunu yanıltmaktadır.

Yıllar önce Bakanlığımızın yapmış olduğu bir ankette, halkımızın gıda güvenilirliği konusunda duyarlı olduğu, ancak bilgisiz olduğuyla ilgili bir sonuç çıkmıştı. Dolayısıyla üniversiteden profesörler, böyle adamlar çıkıp da televizyonlarda konuştuğu zaman, insanlar bundan etkileniyor. Bu tarz programlardan biz de son derece rahatsız oluyoruz, fakat doğrudan bu programlara müdahale yetkimiz yok. Bu konuyla ilgili herhangi bir sıkıntı olduğu zaman, RTÜK ya da Gümrük ve Ticaret Bakanlığı’na bildirimde bulunuyoruz, onların yetkileri var programlarla ilgili, ama bizim doğrudan müdahale yetkimiz yok.

Yalnız, ben burada da sanayicilere seslenmek istiyorum; Reşat Bey de yanımda, bu benim

Dünya Gıda Günü 2014

kişisel görüşüm: Bir ürünle ilgili çıkıp birileri konuşma yapıyor, özellikle atıyorum, süt ürünüyle ilgili, “UHT sütler şöyle sağlıklıdır, şöyledir, böyledir” diye, ama bu sanayicilerin temsilcileri çıkıp da bunun aleyhinde bir program yapmıyorlar ya da bunu savunacak bir şey yapmıyorlar. Siz de bilirsiniz Abbas Hocam, bu tip programlar oluyor, ama hiç sanayicilerin çıkıp da bunu savunduğunu gördüğünüz mü?

Bu ürünü satan kişiler onlar. Çıkıp da savunmadığı zaman, gerçekten o kişilere prim vermiş oluyorsunuz.

Bir soru da “Kime aç diyebiliriz?” Bu konuda çok fazla söyleyebileceğim bir şey yok.

Biz doğrudan Bakanlık olarak beslenmenin içinde değiliz, yani beslenme konusu tamamen Sağlık Bakanlığı uhdesinde yürütülmektedir. Bakanlığımız 5996 sayılı Kanun kapsamında gıda güvenilirliği ve halkın menfaatleriyle ilgili çalışmaktadır. Beslenme konusuyla ilgili doğrudan Bakanlığımızın bir çalışması bulunmamaktadır.

Teşekkür ederim.

Reşat GÜRKAN: Az önce bir öğrenci arkadaşımız sordu, “Gıda mühendisi nedir?” diye. Aslında gıda mühendisi diye bir şey yok, mühendislik nedir? Bizim rahmetli bir hocamız vardı, Süreyya Aybar, Türkiye’deki mühendislik sektörünü kuran kişilerden biriydi. O zamanlar internet böyle yaygın olmadığından, “Mühendis dediğin, hangi kitabın neresinde neyi bulabilen insandır” derdi. Onun için siz gıda mühendisi, kimya mühendisi diye ayırmayın, mühendis olmaya gayret edin. Mühendis dediğiniz araştırır, inceler, detayına girer ve ondan sonra da uygulamasını yapar. Mühendis odur, başka bir şeye gerek yok.

Bu mühendislerin yetişip de gelmesi gerekiyor. Az önce Abbas Bey de söyledi, “Benim oğlum Amerika’da 6 ay eğitim görüyor, 6 ay staj görüyor” dedi. Bütün dünyada yüzde 60’tan fazlası böyle eğitim alıyor, 6 ay staj görüyor, o staj sırasında da adam gibi çalışıyor, bizimkiler gibi değil. Sizin stajyer öğrenciler geliyor, biz öğrencilerin peşinden koşuyoruz, “Şunu yap, bunu yap” diye. Gönlü yok ki, canı istemiyor, niyet meselesi. Bir şey öğrenmeye niyeti varsa, öğreniyor, yoksa yoktur, o zaman da yetişmiyor, yetişmeyince de sıkıntı yaşıyor. Yetişsin, paşa paşa gelsin karşımıza, “Ben bunları biliyorum” desin, işini de yapsın, parasını da alsın.

Salondan: Üretim hattına sokulmaz, laboratuara sokulmaz...

Reşat GÜRKAN: Yanlış düşünüyorsunuz, siz yanlış yerlerden gidiyorsunuz.

Arkadaşlar çıktı arka taraftan, Petek Ataman, ikinci sınıf ürünlerin piyasada olduğundan bahsetti. Bakın, Türkiye’de gelir seviyesini incelediğinizde, bu zayıf insan veya gelir seviyesi düşük insanların evine götürmesi gereken bazı ürünler var. Sanırım tam bilmemekle beraber, bu kollanıyor, böyle bir durum var. Ondan dolayıdır ki bazı şeylerin üstüne gidilmiyor. Televizyonda deliler gibi sahte ballar satılıyor, yasaklayabildiler mi? Ne olduğunu herkes bilmesine rağmen hâlâ satılıyor ve devam ediyor. Tarım Bakanlığı niye yasaklayamadı?

Şeker fabrikalarını sordu arkadaşın teki de. Şeker fabrikaları 1963’te kurulduğunda, şimdiki

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

HACCP'e yakın standartları vardı ve o standartlar dâhilinde hareket ediyorlardı. O zamanlar Fransızlar ve Almanlar kurmuştu bunu, her şeyin yazılı dokümanları vardı, yazılı olmayan dokümanlarla işler yürümüyordu ve şimdi biz bunu HACCP adı altında dünyada uygulamaya başladık. Dünyada iki tane uygulama vardır; bir FAO'nun uygulaması vardır, üreticilerle ilgili, bir de İngilizlerin uygulaması vardır. İngilizler tüketiciler üzerinden gider, biz Amerikan sistemini, FAO'yu almışızdır, onun peşinden gidiyoruz. Dünyadaki uygulamalar da böyledir, ya onu seçeceksiniz ya bunu seçeceksiniz. Türkiye de FAO'yu seçti, onun incelemeleri gidiyor.

Tarım Bakanlığı'nın veya HACCP'in uygulaması gereken 80 tane soruyu yanıtladınız, o işletmeye bir girin, girebiliyor musunuz? Doğrudur, şu anda düşük seviyededir, ama yakın zamanda düzelecektir, buna insanlar alışacaktır. Onun için her şeye acele atlamayalım, zamana ihtiyacımız var. Bu birden bire olmuyor, isterseniz de olmuyor. Yani bunu böyle yaptığınız zaman, çok daha büyük hezimetler doğuyor.

Teşekkür ederim.

Ali VAROL: Öğrenci arkadaşlardan öğretmenlere mühendislik, lisans mezunlarına polislik gibi bir soru geldi. Evet, bu maalesef 1995 yılında mühendisler öğretmen olarak atanıyordu, şimdi atanamayan öğretmenlere mühendislik diye yeni bir başlık açıldı, bir de teknik öğretmenlere mühendislik yolu açıldı. Hatta bu ay içerisinde ÖSYM'nin sitesinden takip ettiğim kadarıyla onun sınavı da yapıldı. Tabii bu, içinde bulunduğumuz kaos ortamına birilerinin daha eklenmesi demek. Bu noktada lisans mezunlarının polis olması konusunda ise söylenecek bir şey yok.

Ben sunuda da bahsettim, özellikle gıda mühendisleri bölümlerinin çok ciddi, yüzde 212'ye varan bir kontenjan artışı söz konusu. Lakin kontenjan artışları, yasal düzenlemeler gereği ne özel sektörde, ne de kamuda istihdama dönüştürülemiyor. Bu noktada ben aslında Nadir Bey'e de bir soru soracağım: 650 bin civarında kayıtlı işletmenin olduğunu biliyoruz, ben sunuda söyledim. Siz de 5 bin artı 20 bin gibi bir rakamdan bahsettiniz, ama 5 bini aktif gördüğüm kadarıyla. Sizce yeteri kadar denetim yapılıyor mu, yapılıyorsa bunların sıklığı nedir?

Bir mühendisin yeri elbette ki sanayidir, sanayiyle de iç içe olmalıdır. Bunu destekleyen eğitim programları, ezberci eğitimden uzak, teori yerine pratiğe dayalı, staj imkânları genişletilmiş, lisans seviyesinde birtakım projelerle donatılmış ve yabancı dil eğitimi verilmiş mühendisler, özellikle de gıda mühendisleri, elbette ki kendilerini çok hızlı geliştirecekler ve kamudan beklenen talep de buna göre azalacak. Ama diğer meslek gruplarıyla kıyasladığınızda, arada çok ciddi puan farklarının oluşmasındaki birinci etken de Tarım Bakanlığı'nın bu noktadaki duyarsızlığıdır. 5 bin denetiminin sadece bin küsurunun gıda mühendisi olması da aslında denetimlerin prosedüre çok da uygun yapılmadığının en temel göstergesi.

Acaba bu noktada, 2014-2016'yı kapsayan önümüzdeki atama döneminde -siz de buradayken ben bir kere daha iletmiş olmak istiyorum- Bakan Bey bize bu sözü daha önce de verdi ve Sayın Güçlü'nün programına geldiğinde de bu konu yine görüldü. Diğer

Dünya Gıda Günü 2014

meslek, yani ilişkili olduğumuz ziraat mühendisliği, veteriner hekimlik, zaman zaman kimya mühendislerine tanıdığı ayrıcalıkları acaba bize de tanıyacak mı, hak ettiğimiz değeri kamuda bulabilecek miyiz? Kalan arkadaşlar, illa ki mezun tüm arkadaşların kamuda istihdam edilmesi söz konusu değil. Yılda 4 bin 500 mezun veren bir bölümün tamamının kamuda istihdam edilmesi dünyada belki mümkün olmayan bir şey, bunu da beklemiyoruz zaten. Ancak bizim diğer mesleklerle orantılı olarak, aradaki uçurumu kaldıracak şekilde açık ve somut, net bir talebimiz var.

Öteki taraftan da lisans mezunlarına polislik meselesine geri dönecek olursak, evet, maalesef böyle bir gerçek var.

İkinci öğretimler acilen kapatılmadığı sürece ve birinci öğretimlerde YÖK'ün 3 öğretim üyesi şartı değiştirilmediği sürece, alttan yeni lisans mezunları gelmeye devam edecek. Bu hem gıda mühendisliğinde hem de diğer bölümlerde kanayan bir yara olarak da gelecekteki yerini alacak. Teşekkür ederim.

Murat ASLAN: Aslında sorumlu yöneticilikle ilgili 96'dan beri biz bunları söyledik de, Nadir Bey şöyle bir ifadede bulundu: "Belki bundan sonraki süreçte kamuca bunun ücretinin verilmesi düşünülebilir." Aslında şu anki uygulamada -burada meslek taassubu yapmak da istemiyoruz, ama- yetkilendirilmiş veteriner hekimlik altında bu sistem var zaten. Bizim istediğimiz, veteriner hekimler bu sistem üzerinden bu işin içindeyse, mühendisler de olsun.

Burada sadece eleştirmiyoruz doğru yapılan işleri de belirtmek gerekiyor, Bakanlığımızın "Alo Gıda" hattının iyi bir uygulama olduğunu söyleyeyim. Kalıntı izlemeyle ilgili bir gelişme var. Taklit ve tağşiş yapan firmaların kamuoyuna bildirilmesi anlamında iyi bir gelişme olduğunu düşünüyoruz meslek odaları olarak. Ancak burada da şöyle bir sıkıntı var: Herhangi bir politika ortaya koyduktan sonra, belirli bir süre geçtikten sonra, bunun etki analizinin de mutlaka yapılması lazım, "Bunun etkisi devam ediyor mu, etmiyor mu; bu uygulama devam etsin mi, etmesin mi, eksiklikler nedir?" Bu konularda da belki meslek odalarından yardım istenirse, odaların da bu konudaki bütün deneyimlerini paylaşacağını düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

Turhan ÇAKAR: Biz kısaca tarımsal usulle işlenme aşamasından geçen tüm gıda maddelerinde fiziksel, kimyasal, biyolojik hiçbir risk ve tehlikenin olmasını istemiyoruz. Tarım Bakanlığı'nın da buna göre tarımsal üretim ve işleme aşamasındaki üretim politikalarını yeniden gözden geçirmesi lazım. Tabii yasal düzenlemeler olması lazım. Bir defa endüstriyel tarımın gözden geçirilip, geleneksel ve yerel tarım, kırsal tarımın geliştirilmesi konusu, aile işletmeciliğinin geliştirilmesi konusu tüm dünyada ele alındığı gibi, yeniden ele alınmalı. Özellikle bu hazır gıda konusunda, işte bu gıda katkı maddeleri büyük bir risk, bu konuda yazılan yüzlerce şey var.

Bakın, denetimler son derece yetersiz, analizler yetersiz. Denetim ve analiz sonuçları lütfen tüketici örgütlerine bildirilsin ve tüketici örgütleriyle işbirliği yapılmasını öneriyoruz.

Aile Çiftçiliği: Dünyayı Besle, Yeryüzünü Önemse

Şirketler ceza bütçesi ayırıyorlar; o kadar düşük ki bu cezalar, “Nasıl olsa ben bunu öderim” diyor, o cezayı veriyor, tekrar aynı şeye devam ediyor. O nedenle cezaların caydırıcı olması lazım. Mevzuatın da yeniden elden geçirilmesi lazım ve mevcut üretim ve tüketim politikalarının tüketici haklarına uygun olması lazım.

Teşekkür ediyorum.

Oturum Başkanı: Çok teşekkürler.

Sizlerin zamanınızı aldık, ama keyifli geçti umarım. Bundan sonrakilerde artık çıtayı belirledik Hocam; daha güzel, daha tartışmalı, daha katılımcı olacaktır.

Teşekkür ediyorum.

TMMOB
KİMYA MÜHENDİSLERİ ODASI

TMMOB
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

Dünya Gıda Günü

GIDA EGEMENLİĞİ

21. Yüzyılın Ayıbı

AÇLIK

SEMPOZYUM

16 EKİM 2008/ANKARA

Milli Kütüphane Konferans Salonu

TMMOB KİMYA MÜHENDİSLERİ ODASI

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

DÜNYA GIDA GÜNÜ 2009

Küresel Kriz, Türkiye ve Gıda Güvencesi

SEMPOZYUM

15 Ekim 2009

ANKARA

Çankaya Belediyesi
Çağdaş Sanatlar Merkezi

TMMOB
GIDA MÜHENDİSLERİ
ODASI

TMMOB
KİMYA MÜHENDİSLERİ
ODASI

TMMOB
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ
ODASI

DÜNYA GIDA GÜNÜ 2010

AÇLIK

UTANCIN TARİHSEL ADI

16 EKİM 2010

ÇANKAYA BELEDİYESİ ÇAĞDAŞ SANATLAR MERKEZİ

SEMPOZYUM

Dünya Gıda Günü

yoksullukartanfiyatlargıdaamperyaliz
yoksullukartanfiyatlargıdaamperyaliz

yoksullukartanfiyatlargıdaamperyaliz

yoksullukartanfiyatlargıdaamperyaliz

yoksullukartanfiyatlargıdaamperyaliz

yoksullukartanfiyatlargıdaamperyaliz

yoksullukartanfiyatlargıdaamperyaliz

**Açlığa Karşı
Yaygın Üretim
Hakça Bölüşüm**

15 Ekim 2011

TMMOB
GIDA MÜHENDİSLERİ ODASI

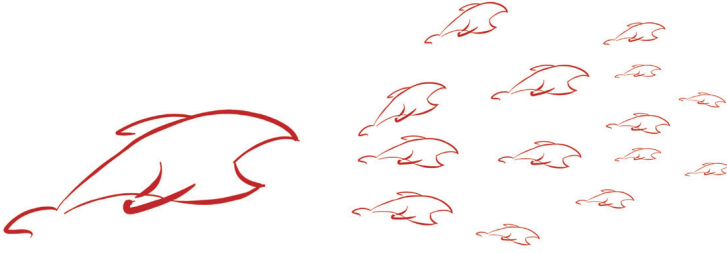

TMMOB
KİMYA MÜHENDİSLERİ ODASI

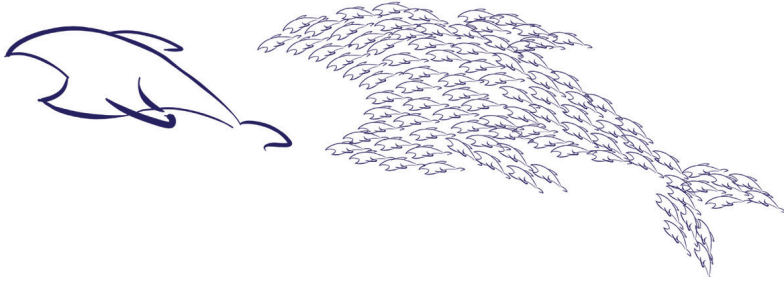

TMMOB
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

DÜNYA GIDA GÜNÜ

Gıda Güvencesinin Yapı Taşları Tarımsal Kooperatifler

13 EKİM 2012

Çankaya Belediyesi Çağdaş Sanatlar Merkezi
ANKARA

TMMOB
GIDA MÜHENDİSLERİ
ODASI

TMMOB
KİMYA MÜHENDİSLERİ
ODASI

TMMOB
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ
ODASI

Dünya Gıda Günü Etkinliği

“Gıda Duyarlılığı için” Atatürk Orman Çiftliği'nde Buluşuyoruz!

6 Ekim 2013, Pazar

Servis:

12:00 Meşrutiyet Cad. Karanfil Sokak
ZMO Önü

Adres:

Müze ve Sergi Salonu Bahçesi Şarap ve
Meyve Suyu Fabrikası

TMMOB
GIDA MÜHENDİSLERİ ODASI

TMMOB
KİMYA MÜHENDİSLERİ ODASI

TMMOB
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

DÜNYA GIDA GÜNÜ 2014 SEMPOZYUMU

18 EKİM 2014

18/10/2014 Saat: 09:30

Ankara Barosu Eğitim ve Kültür Merkezi
İhlamur Sokak No.1 Sıhhiye, Çankaya, Ankara